

Plénum Slovenskej národnej rady.

S t e n o g r a f i c k ý z á p i s

o priebehu 11. zasadania pléna Slovenskej národnej rady kona-
ného dňa 23. a 24. augusta 1945 v Bratislave.

Stenografický zápis o priebehu 11. zasadania pléna SNR
konaného dňa 23. augusta 1945 od 16. - 21. hod.

Prítomní: podľa listiny o prítomnosti.

Zasadanie otvoril predseda SNR Dr. Lettrich slovami:

" Slávna Slovenská národná rada ! Otváram jedenáste zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a zisťujem, že Slovenská národná rada je schopná usnášať sa. Na dnešnom zasadnutí rozdala sa táto tlač:

Zápis o zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady
zo dňa 24. a 25. júla 1945.

Návrh povereníka SNR pre školstvo a osvetu na vydanie nariadenia o náhrade za majetok poštátnený nariadením č. 47/1945 Sb.n.SNR.

Návrh povereníka SNR pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o rozdelení podniku "Štátne lesy a majetky ".

Tieto 3 nariadenia prideliť Predsedníctvo výborom: právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtovému.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o splnomocnení Sboru povereníkov Slovenskej národnej rady k mimoriadnym opatreniam vo veci^{ach} rekonštrukcie.

Zpráva právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach súvisiacich so zrušením župnej samosprávy.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o úprave vlastníctva k niektorým domácim zvieratám.

Zpráva právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre pošty na vydanie nariadenia o zrušení oslobodenia od poštovného.

Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o dočasnej úprave štátnej starobnej podpory.

Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtove-

ho výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre financie na vydanie nariadenia, ktorým sa zrušuje nariadenie č. 17/1944 Sb.n. SNR.

Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o úprave služobného pomeru štátnych a verejných zamestnancov.

Zpráva právneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o založení "Radu slovenského národného povstania".

Zpráva právneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o založení "Radu za hrdinstvo v práci".

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu člena a podpredsedu Slovenskej národnej rady Dr. Jána Čecha na vydanie nariadenia o národnej správe v peňažných ústavoch a poisťovniach.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o zriadení pracovných táborov.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o zavedení všeobecnej pracovnej povinnosti.

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o prísnejšom trestaní niektorých priestupkov.

Zpráva právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, na vydanie nariadenia o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa.

Návrh povereníka SNR pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o zavedení všeobecnej pracovnej povinnosti; návrh bol pridelený výboru právneho a hospodársko-sociálnemu.

Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vy-

danie nariadenia o založení Radu slovenského národného povstania; návrh bol pridelený výboru právneho.

Návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o založení Radu za hrdinstvo v práci; návrh bol pridelený výboru právneho.

Oznamujem, že sa poštou rozoslala táto tlač:

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o úprave služobného pomeru štátnych a verejných zamestnancov; návrh bol pridelený výboru právneho, hospodársko-sociálnemu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre financie na vydanie nariadenia, ktorým sa zrušuje nariadenie č. 17/1944 Sb.n. SNR; návrh bol pridelený výboru právneho, hospodársko-sociálnemu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o zriadení pracovných táborov; návrh bol pridelený výboru právneho, hospodársko-sociálnemu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre financie na vydanie nariadenia o dočasnej úprave vyrúbena dane dôchodkovej a všeobecnej zárobkovej; návrh bol pridelený výboru právneho.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa; návrh bol pridelený výboru právneho, hospodársko-sociálnemu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre financie na vydanie nariadenia o poskytovaní preddavku na náhradu škôd, spôsobených vojnovými udalosťami; návrh bol pridelený výboru právneho, hospodársko-sociálnemu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady, pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o dočasnej úprave štátnej starobnej podpory; návrh bol pridelený výboru právneho, hospodársko-sociálnemu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre pošty

na vydanie nariadenia o zrušení oslobodenia od poštovného; návrh bol pridelený výboru právnomu a rozpočtovému.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o úprave vlastníctva k niektorým domácim zvieratám; návrh bol pridelený výboru právnomu a hospodársko-sociálnemu.

Návrh člena a podpredsedu Slovenskej národnej rady Dr. Jána Čecha na vydanie nariadenia o národnej správe v peňažných ústavoch a poisťovniach; návrh bol pridelený výboru právnomu a hospodársko-sociálnemu.

Návrh povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach, súvisiacich so zrušením župnej samosprávy; návrh bol pridelený výboru právnomu a rozpočtovému.

Návrh Predsedníctva SNR na vydanie nariadenia o splnomocnení Sboru povereníkov Slovenskej národnej rady k mimoriadnym opatreniam vo veciach rekonštrukcie; návrh bol pridelený výboru právnomu a hospodársko-sociálnemu.

Predseda Dr. Lettrich /cengá/.

Začneme rokovať o prvom bode programu, ktorým je:

Usnesenie o skončení členstva Slovenskej národnej rady o voľbe nových členov a o sotrvaní Predsedníctva a Sboru povereníkov v ich funkciach. Zpravodajcom je pán podpredseda Dr. Husák.

Dr. Husák: Slávna Slovenská národná rada! V terajšom obsadení členstvo v Slovenskej rade bolo tak po kúskoch priberané a doplňované, ako to vyžadovala doba. Najprv k ilegálnym členom SNR pribratí boli v Banskej Bystrici v istom počte ďalší členovia, potom v Banskej Bystrici niekoľko ráz sa členstvo doplňovalo, ďalej po oslobodení východného Slovenska zase z východu boli pribratí iní členovia a takto teda postupným vývojom dosiahli sme dnešný stav asi 70-75 členov Národnej rady, ačkoľvek poriadok, ktorý bol prijatý pre Slovenskú národnú radu vyžaduje 100. Predsedníctvo uvažovalo o tejto veci a prišlo k názoru, že práve z príležitosti prvého výročia bude veľkým demokratickým činom, aby členstvo Slovenskej národnej rady bolo riadne delegátmi volené, nakoľko sme

už v tom štádiu konsolidácie, že túto voľbu previesť možno. Z toho dôvodu tiež dalo bez predbežného vypočutia pléna rady, nakoľko to technicky možné nebolo rada nezasadala, na program sjazdu Národných výborov v Banskej Bystrici i voľbu členov Slovenskej národnej rady. Je preto potrebné, aby plénum Slovenskej národnej rady sa v tomto smere usnieslo, čím jednak krok Predsedníctva dodatočne sankcionuje a jednak dá riadny základ k voľbe nových členov. Preto Predsedníctvo navrhuje, a Slovenská národná rada prijala toto usnesenie:

Členstvo Slovenskej národnej rady sa končí dňom 28. augustom 1945. Okresní delegáti národných výborov na sjazde v Banskej Bystrici dňa 28. augusta 1945 vyvolia nových členov Slovenskej národnej rady. Podľa § 4 ods.2 dočasného rokovacieho poriadku doterajšie Predsedníctvo a Sbor povereníkov ostávajú vo svojich funkciách dotiaľ, kým nové plénum Slovenskej národnej rady vyvolí nové Predsedníctvo a kým toto nové Predsedníctvo rozhodne o nových povereníkoch.

Doporučujem, aby tento návrh Predsedníctva bol plénom prijatý, tým viacej, že to považujeme za krok k demokratizácii, demokratickejšiemu zvoleniu členov Slovenskej národnej rady a tým i k zvýšeniu autority jednak jednotlivých členov Národnej rady i Slovenskej národnej rady ako celku.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o tomto návrhu, kto sa hlási k slovu? Keď nikto, prikrečujeme k hlasovaniu. Kto je za prijatie usnesenia, nech zdvihne ruku. Je to jednomyselné. Vyhlasujem usnesenie za prijaté.

Druhým bodom je rezolúcia Slovenskej národnej rady o pomeroch v pohraničných krajoch východného Slovenska. Zpravodajcom je člen Rady pán Folta.

P. Folta: Slávna Slovenská národná rada! Predsedníctvo Ukrajinskej národnej rady poslalo nasledujúce memorandum:

I.

Terajší stav.

Dňa 5. mája 1945 navštívila delegácia predsedníctva UNRP námestka predsedu vlády Klementa Gottwalda a pána predse-

du SNR Karola Šmidkeho v Košiciach a jednala o situácii v okresoch východného Slovenska, menovite v okresoch medzilaborckom, sninskom, svidníckom a stropkovskom, obývaných prevážne Ukrajincami a ktoré boli vojnovými udalosťami najviac postihnuté.

Situácia v menovaných okresoch je takáto:

V okrese Medzilaborce bolo zničených zo 49 obcí 18 obcí. Počet dobytku klesol na 20% predvojnového stavu.

V okresoch Snina je vypálené 75% všetkých obcí.

V okrese svidníckom ostalo z 50 obcí len 4 nedotknutých. Z 2833 domov v okrese je zničené 2351 domov. Stav dobytku klesol asi na 20%.

V stropkovskom okrese je z 50 obcí 31 úplne vypálených, 15 čiastočne a len 4 obce sú celé. Z 1785 domov bolo 1435 zničených, 8000 ľudí je úplne bez prístrešia.

Delegácia UNRP predložila konkrétny návrh pre zrušenie problémov nestrpiacich odkladu. Návrh delegácie nebol síce v pôvodnej forme prijatý, bolo však sľúbené predstaviteľmi ústrednej vlády, tak aj i. predsedom SNR Šmidkem, že jednotlivé poverenictva vykonajú všetko potrebné, aby katastrofálny stav v horešpomenutých okresoch bol odstránený.

Predsedníctvo UNRP s poľutovaním konštatuje, že od tej doby nebadať žiadnu činnosť so strany vlády a SNR, ktorá by smerovala k zlepšeniu životných pomerov v štyroch najviac postihnutých okresoch. Okrem svojpomocných akcií miestneho občianstva nestalo sa nič, takže je oprávnená obava, že obyvatelstvo sa dostane na jeseň a v zime do katastrofálneho polohenia, hlavne čo sa týka ubytovania a zísobovania.

Predsedníctvo UNRP dôrazne upozorňuje na mimoriadnu vážnosť situácie, ktorá sa v spomenutých okresoch vytvára. Preto predsedníctvu SNR predkladá v ďalšom svoje konkrétne návrhy pre riešenie nastalej situácie.

Mimoriadne pomery vyžadujú opatrenie neobyčajného rázu, ktoré sú snád v rozpore so vžitými administratívnymi metódami. Predsedníctvo UNRP navrhuje ich však preto, sú si vedomé ďalekosiahlych zásahov do kompetencie jednotlivých povereníctiev, pretože všetky iné cesty doteraz zlyhaly.

Predsedníctvu UNRP sa obracia s plnou dôverou na

Predsedníctvo SNR a je presvedčené, že odpoveďou na toto memorandum bude konkrétna a účinná pomoc. Netreba zvlášť zdôrazniť, že táto pomoc bude len vtedy účinná, keď bude poskytnutá čo najskôr. Treba obzvlášť upozorniť na neobyčajne vážne politické následky, ktoré by sa ukázali pri ďalšom otálaní s konkrétnou pomocou. Viedlo by to k úplnému podrytiu dôvery nášho ukrajinského ľudu k SNR. Že sa to doteraz nestalo, treba pričítať disciplinovanosti nášho ľudu, ktorý znáša s veľkým sebazaprením neslýchané strádanie a ťažkosti. Miera je však dovŕšená.

II.

Organizačné opatrenia.

Hlavným úkolom rekonštrukčných prác v štyroch ukrajinských okresoch je:

- 1/ zabezpečenie dostatočného počtu budov pre prezimovanie obyvateľstva,
- 2/ zabezpečenie dopravných strojov pre dovoz potravín a stavebného materiálu a k tomu nutných dopravných prostriedkov,
- 3/ zabezpečenie zásobovania týchto okresov pevným prídelom potravín,
- 4/ odminovanie Nemcami zriadených minových polí,
- 5/ dodanie dobytku a koní.

K zvládnutiu týchto úkolov navrhujeme tieto opatrenia:

1. Zriadenie zvláštnej trojčlennej, ústrednej, rekonštrukčnej komisie v Košiciach. Táto komisia nech je vybavená s plnou mocou Predsedníctva SNR pre všetky otázky, uvedené v prvom odstavci pod č. 1 až 5 pre okresy Medzilaborce, Snina, Svidník a Stropkov. Komisia nech je oprávnená objednať a zadávať všetky nutné práce, ktoré vyplývajú z jej kompetencie. Nech je dotovaná preddavkom 50 miliónov korún, ktoré vyúčtuje Predsedníctvu SNR.

2. Pri tejto komisii nech sa zriadi zvláštny štátny, rekonštrukčný, stavebný úrad na okresy Medzilaborce, Snina, Svidník, Stropkov, so sídlom v Stropkove. Jeho kompetencie sa rozšíria na opravu všetkých budov na štátne útraty, núdzových domov a všetky neškodné práce v horespomenutých okresoch, ktoré sú potrebné pre zaistenie úkolu č. 1 - 5, uvedených v prvom

odstavci.

3. Zriadenie trojčlennej rekonštrukčnej komisie v každom zo štyroch okresov, pozostávajúcej z predsedu ONV, z technického odborníka a administratívneho odborníka. Komisie podliehajú ústrednej rekonštrukčnej komisii a sú jej výkonnými orgánmi. Pretože nie je potrebných odborníkov v okresoch, je nutné prideliť ich zo západného Slovenska, a to 8 slovenských odborníkov a 8 administratívnych odborníkov.

4. Vydanie nariadenia SNR o financovaní a organizácii rekonštrukčných prác a na základe horeuvedených návrhov.

III.

Okamžité pomoci

Ako najnutnejšie opatrenie nestrpiace odkladu, navrhujeme:

1. Prideliť okresom Medzilaborce, Snina, Svidník, Stropkov zo 5 nákladných aut, aspoň tri s príslušnými pohonnými látkami, dovedna 20 nákladných aut.
2. Dodat pre tieto okresy 10 vagónov stav. železa, raf. železa, klincov, píly a sekier.
3. Dodat 5 vagónov tabuľového skla.
4. Dodat 10 vagónov lepenky na krytinu.
5. Dodat do poloviny septembra osivo pre okresy.
6. Dodat 2000 koní a 5000 kráv.
7. Dodat čo najnutnejšie množstvo pluhov, brán a iných hospodárskych strojov.
8. Prideliť každému ONV osobné auto.

IV.

Je nesporné, že prevedenie opatrení tu navrhnutých Predsedníctvom UNKP naráža na rôzne ťažkosti materiálneho alebo kompetenčného rázu. Doterajší výsledok rekonštrukčných a konsolidačného procesu v našich okresoch, plne nás oprávňuje k tomu, aby sme hľadali a navrhli nové spôsoby riešenia týchto problémov, ktoré sú prínosné na poriadnym pomere v nemalej miere, spôsobeným nejestvujúcou dopravou a excentrickým umiestnením ústredných úradov.

Z toho vyplýva, že je nutné vytvoriť orgán, ktorý má možnosť rýchle rozhodovať a ktorý má dostatočne širokú právo-

moc, aby svoje rozhodnutia mohol uskutočniť, a to v Košiciach, ktoré sú pomerne blízko k okresom, o ktoré sa v prvom rade jedná.

Zvlášťne komisie v okresoch treba zriadiť preto, lebo z týchto okresov evakovalo všetko úradníctvo, až na nepatrné výninky, a doteraz sa nevrátilo. Okresy nie sú preto v stave dať sami k dispozícii potrebné odborné sily a nemajú ani možnosti zaistiť riadny chod administratívy. Je preto potrebná pomoc z vonku.

Predsedníctvo UNRP verí, že toto memorandum, predložené vo vedomí veľmi vážnej situácii Ukrajincov na východnom Slovensku najde pochopenie u Predsedníctva SNR a že Predsedníctvo SNR ihneď prikročí k realizácii konkrétnej a súrnej pomoci najviac postihnutému, bratskému národu.

Predsedníctvo
ukrajinskej národnej rady Prešovčiny:

P.J. Rohál v.r.
tajomník.

Babej v.r.
podpredseda.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o tomto memorande. Kto sa hlási k slovu? Pán podpredseda Dr. Čech.

Podpredseda Dr. Čech: Slávna Národná rada ! Už v Košiciach sme všetci skonštatovali, že územia, ktoré sú obývané podkarpatskými ukrajincami, okresy karpatské boli touto vojnou najviac postihnuté. Nielen že vojna tam veľmi prudko prešla, ale i viedly sa tam tuhé boje a front dlho stál, dôsledkom čoho bolo značné zničenie tohoto územia. Viackrát už padlo rozhodnutie, viackrát už sme vyprávali o konkrétnej pomoci pre týchto. Ako odpoveď na túto rezolúciu už nestačia ani slová, ale sú potrebné činy. Je preto žiaducné, aby priamo Slovenská národná rada svojou autoritou zasiahla na všetky kompetentné úrady, ktoré mali doteraz vykonať pomoc pre týchto obyvateľov vojnou tak ťažko postihnutých a ďalej, aby Slovenská národná rada zo svojho stredu vyslala niekoľko členov, ktorí by na tri miesta preskúmali konkrétne potreby pre tieto kraje a aby buď na mieste alebo potom na kompetentných úradoch, či už na východnom Slovensku, či už od kompetentných úradov ústredných od povereníctiev žiadali okamžitú a urýchlenu pomoc. Čo sa tý

če zásobovania, čo sa týče dopravy tých potravín, isteže pomery sa už zlepšili a je možné, aby sme im poskytli pomoc po tejto stránke. Zrovna tak je možno zariadiť, aby títo ľudia dôsledkom zlepšenia dopravných spojov dostali plánované provizorné baráky, v ktorých by sa ubytovali a prípadne, aby dostali prostriedky na výstavbu postihnutých domov alebo budov hospodárskych. Preto by som žiadal, keď zdôrazňujem tuná, že nestačia už len sluby, alebo rozhodnutia, a že musíme na túto rezolúciu odpovedať priamo činní, aby sme zaviazali jednotlivé poverenictva, aby v svojej kompetencii Povereníctvo pre zásobovanie a výživu, Povereníctvo pre starostlivosť, Povereníctvo pre dopravu a verejné práce, všetko čo je v ich silách a možnostiach, urobili pre tieto kraje. Zároveň navrhujem, aby Slovenská národná rada vyslala 6 člennú komisiu do týchto krajov, ktorá by preskúmala potreby a zariadila na mieste alebo prostredníctvom SNR na povereníctvach nápravu a pomoc pre tieto kraje. Dovolím si navrhovať nasledovných pánov členov Slovenskej národnej rady: p. Foltu, p. Harčára, p. podpredsedu Styka, p. Valu, p. Ondruša a p. Strechaja.

Dr. Lettrich: Počuli ste návrh. Kto sa hlási ďalej k slovu ? Pán povereník Ing. Kornel Filo.

Ing. K. Filo: Slávna Slovenská národná rada! K tomu bodu rezolúcie, ktorá sa týka tých dopravných prostriedkov choem podotknúť toto: Ešte prv než rezolúcia došla k nám som nariadil, aby z nákladných vozov na dieslov pohon, teda na naftový pohon, východné Slovensko dostalo bezpodmienečne 25 kusov. Že sa tak doteraz nestalo bolo dôvodom toho to, že vozidlá na naftu sme nemali. My máme síce v Košiciach dostatočný počet aut na pohon benzínom, ale Košice stále zápasily s absolútnym nedostatkom benzínu, takže benzínové vozidlá by im neboly bývali nič platné. Konvoj, ktorý včera opustil Prahu pôjde cez Bratislavu priamo na východné Slovensko, a síce tak, aby z Bratislavy už mohol naložiť určitý náklad, železo, hrebíky a podobný stavebný materiál. Tieto vozidlá budú disponované, akonáhle bude náklad naložený, priamo na východné Slovensko. Mimo toho východné Slovensko dostane 10 autobusov. Týchto 10 autobusov je v Prahe už pripravené na odoslanie na Slovensko a pôjdu cez Bratislavu, aby si moh-

ly набраť dostatočné množstvo pohonných hmôt a odísť do tých krajov, ktoré sú komunikačne neprístupné. Že doteraz východné Slovensko nedostalo ani jedného autobusu, dôvodom toho bolo to že proste autobusov sme nemali a až teraz pri posledných jednaniach s ministrom gen. Hasalom sa nám podarilo, že nám uvoľní 16 autobusov typu gräfstift, z ktorých 10 pojde na východné Slovensko. Akonáhle Škodové závody v Mladej Boleslavi budú mať dohotovenú sériu nákladných aut 3 tonových s pohonom na drevoply i z tohoto oddisponujeme 10-15 kusov ešte na východné Slovensko. Tak predbežne behom tohoto týždňa alebo začiatkom budúceho týždňa najneskoršie odídu nákladné autá s naftovým pohonom a odídu tam tiež autobusy na pohon naftou. Toto je opatrenie, ktoré sme mohli teraz núdzovo urobiť, bohužiaľ viac urobiť nemôžeme, pretože zápasíme aj my s absolútnym nedostatkom aut. To čo nám prišlo minulý týždeň a predminulý týždeň z Prahy to je vrah. To sú autá a autobusy k jazde neschopné, prišli nie vlastnej ose, ale prišli na koľajach, teda na vagónoch a stoja nám v garážach do tej doby, než ich budeme môcť opraviť. Preto tým, že oprava týchto vozidiel vyžiada si dlhšiu dobu, pretože máme absolútny nedostatok náhradného materiálu. Tento náhradný materiál si budeme musieť obstarávať zase z tej obsadenej anglo-americkéj. Toto by som rád poznamenať k tej rezolúcii a prosím, aby slávna Národná rada vzala toto moje sdelenie láskavo na vedomie.

Dr. Lettrich: Kto sa hlási k slovu? Pán člen rady Peja.

P. Peja: Slávna Slovenská národná rada! K tomu memorandumu sa prihlúvam už aj za to, že sú tam obce nielen rusínske ale sú tam aj slovenské obce. Na príklad v humennskom okrese potom aj v stropkovskom, nižné kraje okresu, sú tam teda menšie polovica síce ale aj slovenské obce. Príklad vezmeme jak je na príklad tam 10 obcí nižšie, čo sú úplne vypálené a to sú rýmslovenské obce a nie rusínske, menšina sú tam Rusíni, tak by som sa k tomu prihovárať a by som prosil slávnu Národnú radu, aby sa o to ujala už ako aj len preto, že nespomína tu memorandum síce len ruský, ale tam sú aj Slováci, ktorí utrpeli túto škodu, najmä že po tých horách a po tých okresoch boli partizánske oddiely a preto Nemci to úplne vypaľovali. Príkladom Drah-

Bačkov, Kraviany, Ozorovce, Malé Ozorovce, Veľké, Davidov, Sabov, to sú všetky skoro slovenské obce, ktoré úplne už týždeň pred odchodom Nenci úplne do základu vypálili. A tí ľudia chodia na mňa a že už som im sľuboval pomoc atď. a nič sa im neposkytuje. Prosil by som, aby to bolo vzaté do úvahy.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán povereník Kvetko.

Dr. Kvetko: Slávna Národná rada! Ja som došiel uprostred jednania, uprostred debaty vo veci predloženej rezolúcie Ukrajinskej národnej rady. Mal som príležitosť túto rezolúciu v našej rezortnej pôsobnosti posúdiť. Chcem konštatovať len toľko: Tých prostriedkov, ktoré sú tu k obnove hospodárskeho života nie je k dispozícii toľko, ako by bolo treba. To známe, ná ovšem, že by nikto z nich východu nechcel priať. Niekoľkokrát práve z Povereníctva pre pôdohospodárstvo bolo nabídnuté, bol vyzvaný východ, aby sa hlásil. Vážení priatelia, nemôžeme za to, niektoré národné výbory vo východných okresoch a konkrétne aj v tých štyroch, o ktorých je reč, neprejavujú taký záujem a takú dravosť o potreby svojho kraja, ako okresy dr- Je nemožné proste pri tých skromných prostriedkoch, ktoré sú k dispozícii ubrániť sa pred návalom požiadavkov z iných okresov keď tieto okresy zostávajú po zadu. Chcem po tejto stránke posvietiť na konkrétny prípad, ktorý sa vyskytol práve u nás na Povereníctve pre pôdohospodárstvo asi pred 14 dňami. Z vlastnej iniciatívy, ale opravujem sa, z iniciatívy pána predsedu Okresného národného výboru a člena Národnej rady v Turč.Sv. Martine Jána Mazúra, vyzval som okresy najviac postihnuté vo- novými udalosťami, aby prišli na Povereníctvo pre pôdohospodárstvo, aby sme sa usniesli na najnutnejších opatreniach hospodárskeho a sociálneho rázu, ktoré po tej stránke treba pre ja- notlivé okresy, tie spomínané v memorandu. Skoro všetky okresy východu, a že tieto okresy tam neprišli, na túto schôdzu neprišli a že nebolo možno bez nich a o nich jednať. Že sme na tejto porade, ktorá mala iste veľmi priaznivý význam, priaznivý výsledok pre obnovu hospodárskeho života, pre rekonštrukciu poškodených budov a poľnohospodárskych usadlostí, že sme nem- li práve uvítať zástupcov okresných národných výborov tých ok.

Sov, aby predložili svoje požiadavky. Konštatujem dnes, že práve z našej iniciatívy Predsedníctvo Slovenskej národnej rady na usnesenie Sboru povereníkov urýchlenným pokračovaním, pred vydaním normy o čiastočnej náhrade válečných škôd, vyplatilo už do dnes asi 170,000.000 korún pre obnovu hospodárskeho života, pre opravu najnutnejších vecí pre opravu budov a hospodárskych stavísk. Je žiadúce, aby tieto okresy prejavovali väčší záujem a je žiadúce, aby tieto okresy prišli a prezentovali svoje požiadavky, tak ako to robia iné okresy. Naše ťažkosti sú veľmi vážne a veľmi veľké a dnes obvykle, či už právom alebo neprávom dosiahne určitého výsledku len ten, kto je dravejší, kto je rozhodnejší. Pokladám to nie za hriech, pretože nikde nenapravujeme alebo nikde nedávame také prostriedky, ktoré by nebolo treba dať, ale všade zaplätame tie najväčšie medzery, tie najväčšie sociálne krivdy a všade ich dávame také, aké si jednotlivé národné výbory žiadajú, aké si prezentujú pred Predsedníctvom národnej rady alebo pred jednotlivými poverenictvami. Po tejto stránke urobili sme prípravy nielen čo sa týka stránky finančnej, ale i stránky hospodárskej. Dotovanie tých nešťastných koní, ktorých sa skutočne na Slovensko nedostalo, ja musím konštatovať tu, že ani po tejto stránke okresné národné výbory neprišli s takými a neuplatňovali tak vehementne a tak odhodlane požiadavky svoje, ako iné okresné národné výbory. A všade je toho treba práve tak ako na východe, prípadne na východe ešte viac, ale v tom prípade práve okresné národné výbory z východu a z tých okresov, ktoré dnes memorandum predkladalo, by mali uplatňovať s väčšou rozhodnosťou svoje požiadavky. Nechcem hovoriť proti nim. Urobili sme my práve na poľnohospodárstve, čo sa týka presídlenia alebo dotovania určitých potrieb hospodárskeho rázu, tak ako to memorandum spomína, dodávky dobytku, dodávky hospodárskych strojov, potreby kolonizácie, urobili sme práve opatrenia, aby po tejto stránke skutočne sa urobili rásne kroky na zmiernenie tých najväčších sociálnych krivd a na zmiernenie čím najväčších hospodárskych nedostatkov. Zajtra vychádza z povereníctva pre poľnohospodárstvo tiež úradný personál, vybavený mocou rozhodovať tak na akost ako je to treba. Je vítaný návrh p. predseda dr. Čecni, čo je tu podobný návrh, aby Slovenská národná rada vyslala na základe

ktorú by sama presvedčila sa o stave a sama rozhodovala. Ja prosím, aby práve tým . úradníkom, ktorí sú z Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu vyslaní k účelu zjednať nápravu, vyšla všemožne v ústrety a zjedнала v prvom rade náležitú autoritu po stránke prevádzania ich úkolu, ktorý im bol daný. Nechcem, znovu opakujem, tvrdiť oproti požiadavkam tu vzneseným, pokladám ich za správne a spravodlivé a som presvedčený, že Národná rada vykoná všetky akcie, ktoré by smerovali k zmierneniu biedy, ale je žiaducné, aby okresné národné výbory tamojšie, podľa môjho súdu vykonaly väčšiu potrebu, väčšiu aktivitu pre zmiernenie hospodárskej a sociálnej biedy, ktorá sa tam javí. Ja zo svojho stanoviska sľubujem, že takúto iniciatívu okresných národných výborov po uvítaní budem plne rešpektovať a podporovať.

Dr. Lettrich: Kto sa hlási ďalej k slovu ? Pán člen rady Strechaj.

P. Strechaj: Slávna Slovenská národná rada! k spomenu tej rezolúcii môže každý člen Národnej rady len jedno povedať, že pomoc východu je nutná a pomoc okamžitá má byť poskytnutá. Je síce pravdou, že tuš padnul návrh p. podpredsedu Národnej rady Dr. Čecha, aby tam bola vyslaná delegácia. Táto delegácia však, prv kým by tam bola vyslaná, prípadne po vašom schválení, bolo by nutné, aby si predebatovala tieto otázky, ktoré v rezolúcii Národná rada Ukrajincov spomína, s patričnými povereníkmi a aby už aj s hotovými vecami mohla prípadne na ten východ sa odobrať. Ale ísť na východ znovu so sľubami, viete, že by sme tam neobstáli. Lepšie by bolo, keby tá delegácia zároveň so sebou nejaké tie potrebné články, ktorých sa Národná rada Ukrajincov domáha sobrala. Preto by som navrhoval dodatok k tomu návrhu p. podpredsedu Dr. Čecha, aby prípadne prv kým tá delegácia by sa vybrala na východ, predebatovala tieto otázky s patričnými povereníkmi, a aby mohla veci, ktoré prípadne povereníci jednotliví môžu poskytnúť, okamžite so sebou sobrať.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási? Nikto. Prikročíme k hlasovaniu o návrhu p. podpredsedu Dr. Čecha. Kto je za prijatie návrhu p. podpredsedu Čecha, nech zodvihne ruku. To je jedinomyselné. Pokladám návrh za prijatý.

Príkročíme k tretiemu bodu rokovania, a síce k zpráve právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o splnomocnení Sboru povereníkov Slovenskej národnej rady k mimoriadnym opatreniam vo veciach rekonštrukcie. Zpravodajcom je p. Alexander Bahurinský.

P. A. Bahurinský: Slávna Slovenská národná rada ! Predsedníctvo Slovenskej národnej rady v úsilí prinavrátiť do normálnych koľají hospodársky život, rozrušený následkami vojnových udalostí, predložilo návrh Slovenskej národnej rade, aby táto splnomocnila Sbor povereníkov na vydanie nariadení a to vo všetkých veciach, ktoré sú potrebné na odstránenie následkov vzniklých vojnou na slovenskom národnom živote. Výbor právny a hospodársko-sociálny, uznávajúc potreby rýchleho zapojenia hospodárskeho života do výstavby štátu, osvojily si návrh Predsedníctva Slovenskej národnej rady a vzaly ho za základ pri svojich rokovaníach. V celku v pripravovanom návrhu urobily len niektoré nepatrné zmeny. V § 1. ods. 1 k vôli jasnosti a presnosti previedly niektoré štylistické zmeny. Navrhované ustanovenie v § 3., výbory uznaly za nepotrebné, nakoľko nesúhlas Slovenskej národnej rady s nariadením Sboru povereníkov, musí obsahovať aj ustanovenia, ktoré vyriešia situáciu vzniklú so zrušením nariadenia Sboru povereníkov v 6 mesačnej lehote. Nakoľko navrhovaným nariadením Slovenská národná rada vzdáva sa čiastky zákonodarnej moci v prospech Sboru povereníkov, výbory obmedzily platnosť tohto nariadenia do 31. augusta 1946. Výbory právny a hospodársko-sociálny odporúčajú Slovenskej národnej rade navrhované nariadenie v predloženej forme prijať, ktoré znie nasledovne:

§ 1.

/1/ Sbor povereníkov Slovenskej národnej rady sa splnomocňuje, aby so súhlasom Predsedníctva Slovenskej národnej rady nariadením robil opatrenie, ktoré sú potrebné vo veciach rekonštrukcie vojnou poškodeného hospodárstva.

/2/ Nariadenia Sboru povereníkov vydané podľa ods. 1. majú platnosť nariadení Slovenskej národnej rady, podpisujú ich predsedovia Slovenskej národnej rady a povereník, ktorý má nariadenie vykonať a vyhlasujú sa v Sbierke nariadení Sloven-

skej národnej rady.

§ 2.

/1/ Nariadenie Sboru povereníkov vydané podľa § 1 ods.1 Predsedníctvo Slovenskej národnej rady súčasne s jeho vyhlásením predloží Slovenskej národnej rade.

/2/ Slovenská národná rada môže do 6 mesiacov počítaných odo dňa nadobudnutia účinnosti nariadenia vysloviť s ním svoj nesúhlas a vysloviť, ktorým dňom stráca nariadenie svoju platnosť.

/3/ Usnesenie Slovenskej národnej rady o nesúhlase podľa ods. 2 sa vyhlasuje v Sbierke nariadení Slovenskej národnej rady.

§ 3.

Toto nariadenie platí do 31. augusta 1946, vykoná ho Predsedníctvo Slovenskej národnej rady so Sborom povereníkov.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu, kto sa hlási k slovu? Keďže nikto prikročíme k hlasovaniu, kto je za prijatie osnovy nech zodvihne ruku. Je to jednomyselné. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročujeme k štvrtému bodu programu, t.j. k zpráve právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach, súvisiacich so zrušením župnej samosprávy.

Prosím p. zpravodajca, člena rady Lietavca, aby sa ujal slova.

P. Lietavec: Slávna Slovenská národná rada ! Vydaním nariadenia zo dňa 7. apríla 1945 č. 26 Sb.n.SNR bol položený základ k vybudovaniu verejnej správy vnútornej v duchu ľudovodemokratickom. Spravovanie verejných vecí a úprava záležitostí občianstva ako aj jednotlivých občanov bolo spomenutým nariadením odovzdané do rúk národných výborov, ktoré boli zriadené buď ako miestne národné výbory pre správu obcí, buď ako okresné národné výbory pre správu okresov. Úrady a orgány, ktoré doteraz obstarávaly podľa zákona č. 190/1939 Sl.z. verejnú správu vnútornú, prestaly existovať, nakoľko ich právomoc prešla jednak na miestne jednak na okresné národné výbory. Pokiaľ ide o správu okresov prešla táto podľa § 3 cit.nariadenia

č. 26/1945 Sb.n. SNR na okresné národné výbory, ktoré teraz vykonávajú právomoc, ktoré doteraz malo okresné zastupiteľstvo, okresný úrad a okresný náčelník. Okresné úrady boli zrušené. Tak tiež boli podľa § 5 cit. nariadenia č. 26/1945 Sb.n. SNR zrušené aj župné úrady a právomoc, ktorú vykonávaly župné zastupiteľstvá, župné úrady a župani, prešla buď na Povereníctvo SNR pre veci vnútorné, buď na okresné národné výbory. Spomenuté nariadenie č. 26/1945 Sb.n. SNR je však len rámcovým právnym predpisom, ktorý utvoril základ pre ďalšie vybudovanie verejnej správy vnútornej a ukazuje smer, v ktorom treba pokračovať, aby sa docielil, pokiaľ možno v najkratšom čase, výsledok týmto predpisom sledovaný: zabezpečenie takej demokratickej správy v okresoch, ktorá by vyhovovala všetkým požiadavkam občianstva a bola vedená naozaj v duchu ľudovodemokratickom.

Samozrejme nemohlo toto nariadenie obsahovať všetky detailne predpisy, ktoré sú potrebné na úspešné usporiadanie všetkých otázok, súvisiacich s vyriešením tak komplikovanej sústavy verejnej správy v nižších inštanciách. Už sama skutočnosť, že značná časť právomoci zrušených župných úradov, ako aj županov prešla na okresné národné výbory a že okrem toho majú tieto národné výbory vykonávať aj právomoc župného zastupiteľstva, resp. župného výboru, vyžaduje, aby organizácia okresnej správy bola určená novým podrobným právnym predpisom, v ktorom bude treba veľmi pečlivo stanoviť jednotlivé úlohy a úkony nových správnych orgánov okresov. Takýto právny predpis, ktorý sa už pripravuje, musí sa však vzťahovať na celostátne územie, čo vyplýva z požiadavky jednotného spravovania okresoch na celom území Československej republiky a bude preto vydaný s platnosťou pre celé štátne územie.

Do toho času, kým sa tak nestane, treba však riešiť otázky, ktoré bezprostredne súvisia so zrušením doterajších úradov a orgánov a najmä s usporiadaním vecí, na ktoré sa doteraz vzťahovala pôsobnosť župných výborov, teda s likvidáciou župnej samosprávy s majetkom a záväzkami žúp. K tomuto cieľu slúži predložená osnova. Je nepochybné, že zrušením správnych orgánov župy prestala aj potreba existencie župnej samosprávy, treba to však právnym predpisom vysloviť, čo sa stalo ustanovením § 1 osnovy, nakoľko nariadenie č. 26/1945

Sb.n.SNR takého ustanovenia výslovne neobsahuje. Ako likvidujúci úrad určuje osnova Povereníctvo SNR pre veci vnútorné, ktoré má po ruke potrebný prehľad o majetku a záväzkov resp. môže stav vecí, potrebný k účelnému vyriešeniu a likvidáciou súvisiacich otázok zistiť prostredníctvom podriadených orgánov.

Je ďalej nepochybné, že okresné národné výbory, ak majú okresné záležitosti s úspechom spravovať, treba vybaviť právomocou samosprávneho orgánu podobne ako to určil zákon zo dňa 14. júla 1927 č. 125 Sb.z. a n., teda treba okresy určiť ako samosprávne jednotky - právnické osoby -, aby im bolo možné odovzdať časť majetku, poťažne prikázať záväzky príslušnej likvidovanej župy. Tento cieľ sleduje ustanovenie § 2 osnovy.

K § 3: Župný majetok sa rozdeľuje podľa stavu ku dňu 7.IV.1945, t.j. ku dňu zrušenia župných úradov podľa nariadenia SNR č. 26/1945, a to tým spôsobom, že všetky fondy, majetkové práva, aktívne a pasívne závislosti, ako aj dlhodobé pôžičky, ktoré župy prevzaly podľa § 79 zák.č. 190/1939 Sl. z. od býv. okresov, sa týmto okresom vracajú späť a to so stavom, aký tento majetok vykazuje ku dňu 7.IV.1945. Na úhradu týchto záväzkov, ktoré týmto spôsobom prechádzajú na okresy /O.N.V./ sa i pokladničný zbytok župného hospodárstva rozdeľuje medzi okresy a to podľa percentuálneho kľúča vypočítaného na základe prirážkových základov okresov.

Obdobný spôsob sa uplatňuje i pri rozdelení majetku žúp na znovu oslobodenom území.

Tento spôsob rozdelenia majetku žúp je najspravodlivejší, lebo týmto spôsobom jednotlivé okresy dostanú späť ten majetok, ktorý im pôvodne patril. Vrátiť pôvodne odovzdané sumy a majetky nie je možné, lebo s týmito majetkami hospodárili župy niekoľko rokov a je prirodzené, že sa stav týchto majetkov zmenil a vzhľadom na spoločné hospodárenie nie je dnes ani zistiteľný.

K § 4: Županí vyzdvihnuté dlhodobé pôžičky podľa tohoto návrhu prechádzajú na štát. Toto opatrenie sa odôvodňuje tým, že spravodlivé rozdelenie týchto na okresy by narážalo na veľké ťažkosti, lebo pôžičky neboly vyzdvihnuté na presne určené práce, ale kumulatívne na elektrizáciu obcí vi-

cinálne cesty a prípadné iné investície. Následkom toho i v peňažných ústavoch by rozdelenie týchto narážalo na ťažkosti. Ináč štát týmto nebude zaťažovaný, lebo v celku sa jedná okružle o K 30. - 40.000.000.- /Bratislava K 2,000.000.-, Trenčín 0/, Nitra 8 - 12,000.000.-, B. Bystrica 8 - 12.000.000.-, Ružomberok pravdepodobne 0 a Prešov asi 2 - 3,000.000.- / a podľa § 7 na úhradu týchto dlžôb sa prenechávajú štátu nedoplatky jednotnej samosprávnej prirážky vybratej po 31.XII.1945. Jednotná samosprávna prirážka vyniesla ročne okružle K 100.000.000.- z toho patrilo štátu 54% a ostatok dostával samosprávny fond manipulovaný býv. min. vnútra.

K § 5: Župná hospodárska železnica Degeš - Branč bola vybudovaná v rokoch 1941 - 1944 hlavne za účelom zväžania cukrovej repy pre nitrianske cukrovary. Železnica je úplne dohotovená a podľa správ vojnou bola len veľmi málo poškodená, takže je schopná prevozu. Reprezentuje hodnotu asi 10. - 15.000.000 K. Vzhľadom na veľkosť tohoto podniku nie je pravdepodobné, aby mohol jeden okres sám vydržiavať a preto sa navrhuje, aby bol prevzatý štátom.

K § 6: Toto ustanovenie upravuje ďalší služobný pomer zamestnancov zrušených žúp.

K § 7: Vyberanie a vyrubovanie jednotnej samosprávnej prirážky sa navrhuje ponechať do konca bežného roku a to preto, že okresy dosiaľ nemajú žiadne vlastné príjmy ale úlohy majú a tieto musia aj plniť. Preto je potrebné tieto príjmy zachovať, aby okresom sverené úlohy mohli byť riadne financované.

Pri tomto sa počíta s tým, že nový organizačný zákon pre ONV bude do konca b.r. vydaný.

Z výnosu jednotnej samosprávnej prirážky, po odpočítaní 54%, ktoré prináležia štátu na plnenie úloh prevzatých od býv. krajinského úradu, sa navrhuje polovicou prideliť Poverenictvu SNR pre verejné práce na udržiavanie vic. ciest, ktoré podľa § 9 prechádzajú do správy uvedeného rezortu. Za základ ustálenia tohoto percentuálneho pomeru boli vzaté skutočné náklady na vic. cesty v dobe, keď túto spravovali býv. župné úrady.

Obdobné opatrenie sa predvída v § 8 i pre prinavrá-

tené územie.

K § 9 - 16: Vicinálne cesty sa odovzdávajú do správy Povereníctva SNR pre verejné práce z toho dôvodu, že podľa došlých správ boli vicinálne cesty vojnovými udalosťami ešte horšie postihnuté, ako štátne cesty. Na opravu týchto ciest by vzhľadom na nedostatok školeného technického personálu ONV neboli schopné a pretože je v záujme rýchlej konsolidácie Slovenska, aby doprava bola čím prv a riadne obnovená, je nutné, aby tieto práce boli prevádzané odborníkmi.

Náklad na opravu vicinálnych ciest aspoň v takej miere, aby sa staly sjazdnými bol vypočítaný približne na 64.000.000.- K a to tým spôsobom, že sa na jeden km počíta okružle K 10.000.- Dĺžka vic. ciest činí okružle 6.400 km á K 10.000.- spolu K 64.000.000.- Na úhradu tohoto nákladu sa navrhuje povoliť z prostriedkov určených na rekonštrukciu hospodárskeho života podľa nariadenia SNR čís. 45/1945 K 50.000.000.- a zbytok bude podľa § 7 uhradený zo samosprávneho fondu.

Na území po 30. septembri 1938 dočasne okupovanom cudzou mocou, na ktorom pomery doteraz nie sú ešte celkom vyjasnené, má sa správa vicinálnych ciest obdobne usporiadať, ako to určujú predošlé ustanovenia.

Podrobnejšie úpravy o správe vicinálnych ciest, nakoľko to bude potrebné, vydá Povereníctvo SNR pre dopravu a verejné práce po dohode s Povereníctvom SNR pre veci vnútorné.

K §§ 17 a 18: Tieto ustanovenia majú zabezpečiť účelné riešenie všetkých otázok, spojených s likvidáciou žúp, teda najmä špeciálnych otázok, ktoré sa môžu vyskytovať ~~beha~~ likvidácie, na ktoré nebolo však možné brať zreteľ pri ~~pr~~nej úprave, ako aj umožniť konečné vybavenie jednotlivých v inštančnom postupe ešte neskončených záležitostí.

Výbory vykonaly na osnove len menšie zmeny rázu štylárneho a odporúčajú plénu Slovenskej národnej rady, aby osnovu prijalo.

Výbory právny a ostatné vykonaly na tejto osnove len menšie nepatrnejšie zmeny rázu štylárneho a odporúča preto právny výbor Sláv. plénu Slovenskej národnej rady, aby osnovu tak ako je predkladaná prijalo.

Dr. Lettrich: Ďakujem. Otváram rozpravu k prednesenej

zpráve. Kto sa hlási k slovu. Nikto. Priukročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie osnovy tak ako bola predostretá a prednese-
ná pánom referentom, nech zodvihne ruku. To je jednomyselnosť.
Vyhlasujem zpravu za prijatú a osnovu za schválenú. Tým istým
vyhlasujem za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Priukročíme k piatemu bodu programu t.j. k zpráve
právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka
Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú re-
formu, na vydanie nariadenia o úprave vlastníctva k niektorým
domácim zvieratám, Zpravodajcom je člen rady pán Ing. Gašperík.

P. Gašperík: Slávna Národná rada! Iste je Vám
veľmi dobre známe, koľko škôd máme v našom poľnom hospodárstve.
Jak naše dvory a hospodárstva zostali bez chvosta, bez hovädzie-
ho dobytku. Koľko strát sme mali na koňoch, na hovädzom dobyt-
ku, ošípaných a ostatnom zvieratstve a že je treba tuhá niečo
robiť, to je tiež nám veľmi dobre známe a zrejmé. To je ale
jedna vec. Druhá vec je, že postupujúce jednotky opotrebované
zvieratá nechávaly. Len čo sa front trocha skonsolidoval, zоста-
ly tam nielen kravy opotrebované, zostaly tam aj kone a iné
zvieratá. Samozrejme ľudia, keď sa front trošku skonsolidoval,
začali si svoje zvieratá hľadať. A kde tu si aj našli svoje zvie-
ratko. A tu bol oheň na strecho. Nastaly konflikty, nastaly ne-
dorozumenia a nebolo tu právneho poriadku, právnej úpravy, ako
by bolo možné tieto problémy riešiť, týchto malých drobných ku-
dí. Kone, dobytok a iné kupovali sa za babku. Takéto opotrebo-
vané zvieratá za špiritus, za pár stovák byly predávané a tak
nadbúdané od cudzích, ktoré zase pátrali po tomto svojom stra-
tenom majetku. To by ale nebolo to veľké zlo ešte. Horšie zlo bo-
lo ovšem s koňmi. Kone tie sa v prvom slova smysle kradly a
kraďnú sa aj dnes, vážení pánovia o kone je ruvačka, nie dračka.
Kone niet, záprahov niet a kurz ťažnej sily hospodárskeho zvie-
ratstva dnes veľmi stúpol. Ale nie len toto, že sa kraďnú, kradly
a snáď ešte nemôžeme tomuto zlorádu zabrániť, ale do tohto sa
vklínili priekupníci. Vklínili sa priekupníci, ktorí z tohoto
ťažia a kazia nám dobré mravy a toto nemôže trpieť ani štátna
správa. V dôsledku týchto okolností bolo potrebné urobiť isté
opatrenia, poťážne podať návrh, aby sme my zvieratá, ktorých ma-

jitelia sú zistení a vedia sa dostatočne preukázať, že sú ich vlastníctvom, aby tieto zvieratá boli vrátené. Aby mohli byť vrátené v prvom rade je treba, aby ich niekto mal. Ten tretí, to je ten štát. Keď táto potrebnosť majiteľom je preukázaná, preukázané je vlastníctvo zvierat, tak potom možno týmto ľudom tieto zvieratá vrátiť. Okrem toho tieto zvieratá je potrebné dať v prvom rade tým, ktorí vojnovými udalosťami boli poškodení na hospodárskych zvieratách. A tým, ktorí tieto zvieratá v prvom rade potrebujú. A že kto tieto zvieratá potrebuje v prvom rade, o tom sú kompetentné riešiť a podať nám návrhy a dobrozdania okresné národné výbory. Nuž toto je stručne cieľ a smysel nariadenia, ktoré dnes máte, ktoré máme tuhú odhlasovať. Bol som upozornený medzi tým, že nie je potrebné nariadenie čítať. Ja od toho upúšťam, ale zo svojho hľadiska by som prosil, keby sme doplnili § 1 bod 2 písm. e/ tým, že na konci pridáme, teda začína to e./ rozhodnutím okresného národného výboru vydaným na základe výpovede aspoň dvoch vierohodných svedkov a ja by som to chcel doplniť: "alebo preukazom od jednotky Červenej armády". Lebo máme prípady, že predsa len niektorí dostali preukaz od Červenej armády, že toho koňa kúpili. Tak keď takýto vierohodný preukaz od vojenskej jednotky má taký človek, tak možno to vziať za preukázanie a bolo by to účelné, keby sme tento prvý § týmto dodatkom ešte doplnili. Ináč dovoľujem si poznamenať, že výbory právny a hospodársko-sociálny s touto osnovou sa zaoberali, že ju doplnili, dostatočne jednotlivé paragrafy uvážili a práve preto z týchto dôvodov dovoľujem si ju navrhnúť k schváleniu.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu. Kto sa hlási k slovu ? Prosím pán Ondruš.

P. Ondruš: Slávna Slovenská národná rada! Počuli sme tu z úst p. povereníka niekoľko slov o usporiadaní týchto pomerov, ktoré boli zapríčinené prechodom frontu a vojny na našom poľnohospodárstve. Pri tejto príležitosti by som ohcel aj na konštatovať, že toto nariadenie prichádza nie trochu, ale až veľmi opozodene. Prichádza vtedy, keď väčšia časť týchto koní, ktorých bola reč, je prekŕeftená krížom krážom. Môžem na jednotlivé prípady, roľníci, ktorí mali viac peňazí, nakoľko tu hovoril p. referent, že sa jednalo o drobných ľudí, je asi

troška na omylu. Kone dostali bohatší Tudia do ruky, ktorí kšeftovali s týmito. A už tie kone sú ať v ôsmich rukách bez pasu, bez akýchkoľvek právnych dokladov. A neviem, že ako to pán referent teraz by nám vysvetlil, dalo sa to tak skutočne usporiadať, aby sme tak na poriadku mali, ako si praje p. referent. Pripomenul tu tiež za pálenku a iné, keď sa vtedy toho času ešte nedalo zamedziť, znovu pripomínam, že práve neboli to chudobní roľníci, ale tí bohatší, tí ktorí už z tamtej vojny troška rozumu mali a sa pripravili na tú špekuláciu aj teraz. A títo roľníci kšeftovali krížom krážom a o drobných tu nebolo ani pomyslenia. Mimo toho bolo tu spomenuté, že dostali jednotliví. Ale ja môžem smelo tu potvrdiť, že práve títo dostali čo nepotrebovali. Tí čo to potrebovali, nedostali. Naopak živorili celú túto jar, museli sa prosiť týmito bohatším roľníkom, naopak prví títo bohatí roľníci svoje obrobili a tak na veľké pýtanie tým drobnnejším roľníkom pomohli. Teraz ale prišiel mesiac jún a jún vtedy akcia o kone tak tí čo sa rozvinula k ušom týmito zase bohatším a dostali sa títo páni skorej na Moravu pre kone, ako tí chudobnejší, ktorí by boli to práve potrebovali. A výsledok tohto: Minule pán povereník tu nám povedal, že sa rozdelilo tak cca 5000-5500 koní a že nebolo možné zabrániť, že prišlo tam 20.000 Tudi do Hodonína a že sa to muselo tak urobiť, ako to vtedy bolo možné. A ja ale som sa do počul niečo viac, lebo ja žijem medzi Tudos, nie tu v Bratislave, že týchto koní bolo o hodne viac. Nám sa dostalo na Slovensko približne až 10.000 koní a práve by bolo na mieste, aby sme zistili, kde je týchto 10.000 koní, to znamená o 4.500 koní viac. U koho sa nachodia, či sa nachodia u týchto drobných, ktorých tu spomína pán referent, alebo zase na nejakom špekulačnom trhu. Mimo toho dostalo sa na Slovensko tiež, ako som zistil, pri prevoze týchto koní, niekoľko mladých žriebat ročných, poldruharočných, polročných a všelijakých, ako to bolo možné vtedy. Znovu môžem potvrdiť tu smelo, že práve títo čo mali peniaze a mali už doma záprah, najali si silu, táto sila doma robila po obžarovaní, oborávala zemiaky, atď. a bohatší roľníci išli znova na špekuláciu a táto špekulácia, nechcem priamo potvrdiť, ale myslím, že práve za to sa im podarila, že Povereníctvo bolo slabé a nevedelo tomu dostatočne zamedziť, lebo neverím, že by v krajinách českých a Mo-

ravy nebolo hlásené, keď také množstvo žriebat a koní bolo prevážané cez hranice, že by tomu nebolo možno včas zamedziť. Nejde tu o to, že by sme snáď chceli zamedziť prevozu koní, ale práve, či sa nám tieto osoby 7 krát alebo 5 krát neobrátily z Moravy a z Čiech s koňmi a týmto chudobným nebolo dopriano. Mimo toho to bola akcia jún a júl, v júli znova bolo isté množstvo koní pridelené, síce v tomto mesiaci už môžem povedať, že dostali isté okresné národné výbory telegramy, že práve na dnešný deň sa mali dostaviť do Nového Mesta n/Váhom. Neviem ešte, to bude predmetom až na budúce, že či dľa týchto telegramov, skutočne títo roľníci dostali kone. Ale teraz je nová otázka, práve títo páni, ktorí došikovali kone v noci, bohatší roľníci, zato im hovorím páni, predali kone a svoje zase uplatňujú. A práve môj apel vtedy na pána povereníka bol, do dneska ešte sa nestalo to skutkom, že prosím, aby na všetky okresné národné výbory boli dané soznamy, kto kone došikoval. Komu tieto kone boli dané, aby my sme ešte s tým málom, čo sa nám už ušlo pre týchto drobných, sme vedeli aspoň s touto malou čiastkou spravodlivo naložiť, aby sme týchto štyridsať koní, čo poprípade pre náš okres, ja nechcem honoriť, lebo o ostatných neviem, ale práve pre náš okres, aby sme vedeli čo najspravodlivejšie rozdeliť. Do dneška práve sa to nestalo. Leďa ja nechcem podozrievať, ale úprimne hovorím od srdca, že je za tým niečo, že z povereníctva o pridelení niektorých koní do dneska nepodali soznam. Ja znovu prosím, aby Povereníctvo pre pôdohospodárstvo tieto soznamy okresom dalo, aby my sme konkrétne vedeli, ako veď tuto v Národnej rade si musíme úprimne povedať, nie je možné, aby my sme ťažkosti zapríčinené niekym druhým, po prípade jeho neopatrnosťou alebo nešikovnosťou, my museli, my okresní predsedovia znášať. Ja nechcem volať niekoho, aby to potvrdil, ale verím, že keď sa opýtam, že všetci mi povedia, že sú s tým ťažkosti v každom okrese. Nemáme roľníka takého, ktorý skutočne potreboval pomoc a bol by ju dostal. Ani jedného nenajdete, práve tí čo silu menej potrebovali, mali dva kone doma, ďalšie 2 - 3 dostali a na týchto drobných jedine sa pamätalo teraz, že pri veľkom prosení a rôznej apelácii a taktiež chodily tam aj osoby samy intervenovať, dostala sa nám pomoc čisto od vojska, nijak nie od Povereníctva pre pôdohospodárstvo. Práve ja

by som z tohoto miesta prosil a žiadam, aby v tomto smere bola urobená skutočná náprava, lebo keď táto náprava, tento soznam nebude daný, nie je možné toto čo tu je žiadané usporiadať. Lebo dáme takému, alebo priznáme takému kone a dáme na pasy, všetci sa to vycigáni, vykrúti, prosím pekne, lebo už sú na to tak šikovní, že sa vedia prispôbiť všetliakému vykrúcaniu a naši dobrí roľníci, ktorí skutočne mali jedného koňa po prípade si ho dobre držal, bol veľmi dobrý, tohto vojaka ČA alebo čsl. armády, keď ho potreboval sobral, tento roľník do dneska čaká, a nedostal nič. Práve by som z tohoto miesta prosil, aby v tomto smere to bolo usporiadané, ináč není možné o tom ani hovoriť, že či skutočne tieto kone boli spravodlivo rozdelené, dokiaľ my tieto soznany okresné národné výbory nedostaneme a sa nepresvedčíme, že ako bolo rozdelené toto veľké množstvo koní, ktoré som tu uviedol. To je len zhruba, možno že toho je ešte viac. Ja nevien, ale za to, že žijem medzi ľuďmi, môžem aspoň čiastočne naznačiť ako je to. Mimo toho, tieto kone, čo sa dostali tu vyššie, zase nechcem podozrievať, ale skutočne ten kraj, z ktorého aj ja prichádzam, ktorý bol na 90% obsiaty, pri menšom počte ťažných zvierat, skutočne sme sa snažili dňom i nocou, mimo toho nevien či Povereníctvo vie o tom, alebo či samo nepomohlo k tomu, stávajú sa prípady, že na rekonštrukčné práce k mostom a k dovažaniu rôzneho materiálu niet koní, ale na prevážanie istých osôb Vrútky-Žilina, atď., sú tam, v noci i vo dne najdte aj 10-12-15 povozníkov, tu sedia 2 páni. tu 4, tu 5, tu jedna panička, atď. Prečo? Lebo ten sa dá skutočne zarobiť 2 až 3.000,- korún za taký prevoz a potom pravda je, že naše rekonštrukčné práce takto ostávajú a potom my takto nemôžeme nijako sa dostať z východu na západ, nielen že by sme sa my chceli dostať, nie my, ale toto usporiadanie života na východe za to je také trapné, lebo skutočne tu sa snažia sa o to, aby bolo zmedzené, aby toto prevážanie ľudí skutočne na najnižšiu mieru sa snažili zmedziť a privážali materiál k rekonštrukčným prácam. Ja verím, že mnoho týchto koní, ktoré takto doprúvom sa dostali k jednotlivým roľníkom, slúžia len k tomu kšeftovaniu, k tomu prevážaniu na vysoké zárobky. /Potlesk./

Dr. Lettrich: K slovu sa hlási ďalej p. povereník Dr. Kvetko.

Dr. Kvetko: Slávna Národná rada ! Dovoľte, aby som proti vývodom, ktoré tu boli vznesené, povedal svoje návrhy. Predne dostal som, síce nie dosť určité, ale predsa len zprávy, že pán člen Národnej rady Ondruš ohradil sa aj iným spôsobom proti tejto akcii, ktorú SNR, resp. jej Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu v akcii koní vykonalo. To bude ovšem predmetom jaksi jednania inde, o tom sa nechcem zmieniť, o tých obvineniach, ktoré sú nezodpovedné. Chcem pripomenúť len toľko: Dnes predkladáme nariadenie SNR o vyhlásení niektorých zvierat, koní a rožného dobyťka za národný majetok. Vážení páni! toto nariadenie nemá nič spoločného s akciou, ktorú sme prevádzali, dotovania Slovenska koňmi, trofejnými, vojenskými. Toto nariadenie sa držby tých koní, ktoré armáda zo svojich trofejných prostriedkov dala k dispozícii Slovensku, vôbec netýka. A po tejto stránke každá kritika a každé vznesenie námietok proti vykonanej práci není predmetom k jednaniu danému. Toto nariadenie má za význam jedno: My vieme, že na Slovensku je v niektorých oblastiach viac koní, ako tomu bolo dosiaľ. My vieme, že držbu týchto koní zaviniли, teda neprávom, nezodpovedajúcu hospodárskym potrebám, zaviniли vojnové pomery. My vieme aj to, že nie všade práve tí strední, alebo tí majetní roľníci, ale na niektorých miestach aj tí drobní roľníci, ba aj nie roľníci držia dnes kone, ktoré nevyužívajú v prospech hospodárskej obnovy pôdohospodárskeho života. A toto nariadenie má na mysli jedno. Zjednať v tomto ohľade poriadok. Toto nariadenie nemá na mysli zamedziť kšeftáreniu s koňmi, ktoré dala vojenská správa z trofejných koní Slovensku. Konštatujem, že kto z pridelených koní vojenskou správou, prostredníctvom Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu predal niekde kone, že spreneveril štátny majetok, bude za to zodpovedný. Nie je možné a myslím, že sa ani tak nestalo, že by rezervné kone, vojenskou správou pridelené prostredníctvom Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu, niekomu, že tieto vojenské kone boli predané, že boli tieto predmetom obchodu, toto myslím, že sa nestalo. Ak sa stala po tejto stránke nejaká výnimka, že niekto vojenskými koňmi rezervnými, či už by ich bolo 5.000

alebo 10, ako p. člen Rady Ondruš priznáva, alebo ja priznávam, že podľa posledne dodaných zprav, že tých koní je už 20.000, tak ak² týchto koní niekto predával niečo, tak s tými ľudmi si poriadok urobí Ministerstvo národnej obrany, pretože tieto kone sú majetkom Ministerstva národnej obrany a není treba mať po tejto stránke obavy a my sme, Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu, nič nemalo na mysli, len tieto kone, ktoré dávalo Ministerstvo národnej obrany k dispozícii pre hospodársku obnovu Slovenska, že tieto kone podľa našich možností a našich schopností prideliť tam, kde hospodársky proces na pôdohospodárstvo to najviac vyžaduje. Ak po tejto stránke prideliť urobili určité chyby, predávali kone, je vecou Ministerstva národnej obrany, aby čo najprísnejšie potrestalo tých, ktorí spreneverili štátny majetok. Toto nariadenie ale má na mysli predovšetkým vo vnútri Slovenska zjednať nápravu tam, kde sú majitelia ťažných zvierat, koní, prípadne i rožného dobytku, ktorí ich neprávom držia, neprávom vlastnia a nie je potrebné, aby ich z hospodárskych dôvodov držali ďalej. Z toho dôvodu myslím a navrhujem, aby ani pripomienka, ktorú referent Ing. Gašperík navrhol, nebola prijatá, a síce preto, že preukaz, že niekto kúpil kone od ČA by nestačil pre priznanie vlastníctva koňa, z toho dôvodu, že je možné sa domnievať, že toto nebolo náležitým spôsobom po stránke obchodnej vykonané. Je dostačujúce, aby 2 svedkovia dosvedčili, že menovaný, ktorý mási koňa predviesť, dostal, obdržal, alebo stal sa vlastníkom týchto koní správnym úkonom obchodným. My si predstavujeme celú vec zariadiť tak, že v jednotlivých okresoch nariadenie povinné svo-^{dy} všetkých koní a majitelia musia preukázať vlastníctvo na tie kone buď s pason, alebo tak, ako esnova navrhuje, vierohodnými svedkami, že ten majiteľ získal správnym obchodným úkonom tieto kone. Ten kto sa prekazom takýnto nenôže preukázať, či už bude zo sociálne slabých vrstiev, alebo či bude zo sociálne silnejších vrstiev, ten bude prehlásený za držiteľa koňa, ale nie za vlastníka a tomu príležitostne, podľa potreby môže byť kôň, alebo ťažné zviera odobrané a dané tam, kde to hospodárske ponery vyžadujú. O tomto budú rozhodovať Okresné národné výbory tak, ako to nariadenie predkladá, ako to nariadenie uzákonuje. Tedy nebude sa jednať o nejaký svojvoľný, alebo byrokratický zásah úradu.

Ale bude sa jednať o to, aby práve sme zamedzili čiernemu obchodu, ktorý sa rozvinul s tých majiteľov, ktorí nezodpovedným a nie správnym obchodom dostali do vlastníctva určité zvieratá. Ten, kto v Čechách si kúpil kone, alebo kto si tu kúpi za 70.000 korún pár koní, ten tieto kone ďalej predávať nebude. Takému sme povinní, keď si dokáže riadne svedkami, dať výner o tom, aby dostal pas, ako právny preukaz vlastníctva. Ten, kto dostal za liter slivovice koňa, alebo za iné statky, nezodpovedajúce úmerne cene, tomuto je treba tieto kone odobrať, nie je nutné a nie je žiadúce, aby bolo priznané vlastnícke právo, a práve ak niekto obchodu s koňmi, tak to nie sú tí ľudia, ktorí dostali z prídeltov vojenských, teda z toho kontingentu, ktorý nám dala československá armáda, aby sme ich rozdelili, ale obchodujú práve tí ľudia s koňmi, ktorí kone dostávali, či už od partizánov, alebo od Červenej armády, alebo od rumunskej armády, alebo od kohokoľvek za neúmernú hodnotu, teda za tú slivovicu a za iné statky, títo obchodujú s koňmi. A ja som presvedčený, že niet jedného prípadu, aby stredný roľník, ktorý má doma kone, dostal bol ešte z toho kontingentu vojenských koní ešte ďalších 4 až 6 koní, tak ako to pán člen Rady Ondruš prednáša. Vážení priatelia, celú akciu, tak ako som ju predostrel vo Sborné povereníkov, malo prevádzať Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu, ktoré sa malo dotýkať len distribúcie týchto koní. Vypracovali sme plán, ktorý by mal znamenať, že národné výbory na mieste budú určovať, komu tie kone patria, aj dnes na tom trváme, že národné výbory budú určovať z tých skromných kontingentov, ktoré in dávame k dispozícii, komu tieto kone majú patriť. Po tejto stránke z našej strany nestala sa vina. Ak ale húfy, tak ako mi posledne bolo telefonované a bol som požiadaný Ministerstvom zemedelstva, aby sme zakročili proti tomu, aby húfy našich roľníkov nešli do Čiech a nekupovali si kone tam na mieste, alebo neforzovali si na Ministerstve národnej obrany alebo na niektorých členoch našej vlády, prídelať týchto koní z kontingentu. Prosím, to je mimo rámcu akcie, ktorú prevádzalo Povereníctvo pre pôdohospodárstvo, proti ktorému sme sa ohradzovali a ohradzujeme sa ešte dnes a z tých skromných prostriedkov, ktoré sú dvané k dispozícii, chceme len. Povereníctvo pre pôdohospodárstvo

prostredníctvom okresných národných výborov dávať k dispozícii tieto ťažné sily, tam kde to okresné národné výbory za najvhodnejšie uznajú, aby sa tam tieto kone dostali. Ja som sa po tejto stránke dostal do veľmi ostrého rozporu s niektorými Okresnými národnými výbormi a bol to aj Okresný národný výbor v Turč. Sv. Martine, ktorý mi prišiel hlásiť, že si ide sám od Ministerstva národnej obrany vyžiadať 500 koní, aby len pre tento okres prišlo. Dostal som sa do rozporu aj s p. štát. tajníkom gen. Dr. Ferjenčíkom, ktorý našim úradníkom naposledy vyslaným na zjednanie kontingentu týchto koní trofejných, nariadil, aby okres Banská Bystrica dostala 300 koní, odpovedal som, že toto nemôžem prijať, že s tým nemôžem súhlasiť, lebo takých prostriedkov nie je, aby jeden Okresný národný výbor takéto kvantum koní dostal. A ak Okresný národný výbor v Turč. Sv. Martine proti tomuto môjmu rozhodnutiu a proti tomuto môjmu želaniu vykonal si to, to je mimo rámec pôsobnosti Povereníctva pre pôdohospodárstvo a ak p. gen. Ferjenčík cez to urobí určité opatrenia, tak to je tiež mimo rámec pôsobnosti našej. Tedy prosím, aby slávna Národná rada pri odhlasovaní tohto nariadenia, pri posudzovaní otázky potreby ťažnej sily pre naše pôdohospodárstvo, rozoznávala rozdiel medzi tým, aké boli možnosti poskytovania ťažných síl pre naše pôdohospodárstvo z trofejných koní, aby nezamieňala otázku kšeftovania s týmito trofejnými koňmi, pretože to je nesprávne a nemožné to menovať a spolu dávať dohromady a s tým, čo toto nariadenie navrhuje, totiž, aby sme si s vlastnými prostriedkami ťažnej sily koňskej urobili sami poriadok doma, aby sme tu pomocou národných výborov zjednali nápravu v tom smere, aby nevlastnili ťažné koňské sily tí ľudia, ktorí na to nemali nárok, ani právnu ani hospodársku potrebu. Zároveň si dovoľujem pridať, že ani Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu není ani v jednom úseku, teda ani v úseku medzi Ružomberkom a Vrútkami, Povereníctvom pre dopravu, ktoré by malo zjednávať dopravu medzi prepravou Ružomberkom a ak sa také veci dejú, tak to rozhodne nepatrí do kompetencie Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozenkovú reformu, ale snáď niekoho iného.

Dr. Lettrich: kto sa ďalej hlási k slovu ? Keďže nikto, prikrôčime k hlasovaniu o prednesenej zpráve a osnove. Kto je za prijatie osnovy, tak ako bola p. referentom prednesená, nech zdvihne ruku. Je to jednomyselnosť. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikrôčujeme k šiestemu bodu programu, zpráve právneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka SNR pre pošty na vydanie nariadenia o zrušení oslobodenia od poštovného. Slovo má zpravodajca p. člen Rady Dr. Ing. Zaťko.

Ing. Zaťko: Slávna Národná rada! Problém, ktorý má riešiť osnova, ktorá leží pred nami, je problémom už veľmi starým. Už mnoho rokov, i v prvom Československu zaoberali sa otázkou zrušenia oslobodenia od poštovného, a síce preto, lebo podľa mienky všetkých tých, ktorí túto otázku sledovali toto poštovné, toto oslobodenie od poštovného, nebolo hospodársky odôvodnené. Je to prežitok, ktorý sme zdedili z čias veľmi dávnych, prežitok, ktorý v iných štátoch európskych už dávno odstránili. Je teda na čase, aby sme aj my prikrôčili k odstráneniu. Zrušením od oslobodenia poštovného, ako som už spomenul, odstránia sa všelijaké ťažkosti, ktoré toto oslobodenie spôsobovalo poštovej správe. Zabráni sa tiež ďalšiemu rozširovaniu tejto výhody a urobí sa koniec zneužívaniu oslobodenia od poštovného pre súkromné ciele. Dosiahnu sa tiež príjmy nové, a síce z poplatkov za dopravu poštových zásielok verejnoprávnych korporácií a pod., ktoré dnes používajú oslobodenie od poštovného a ktoré v budúcnosti budú musieť poštové poplatky hradiť z vlastných prostriedkov. Ďalej z poplatku za súkromnú korešpondenciu, ktorá je dnes i keď neodôvodnená, neoprávnená dopravovaná bezplatne. Dá sa očakávať, že zrušenie oslobodenia od poštovného prispeje aj k urýchleniu úradovania štátnej administratívy, lebo nebude sa zbytočne korešpondovať s podriadenými úradmi. Keď úrad, ktorý odosiela poštu bude vedieť, že dopravu musí aj zaplatiť, rozhodne si, či má poslať písomne takú zprávu, takú vec, ktorú iste poslať nemusel. Dovoľujem si podotknúť, že zásada, ktorú sleduje tento návrh, nariadenia, nie je ani v našom zákonodarstve nová, lebo už od telegrafných a telefonných poplatkov, podľa zákona č. 60/23 Sb. z. a n., nie je oslobodený ani štát. Zrušením oslobodenia od poštovného nevznik-

nú štátu nové výdavky, lebo sumu, ktorú zaplatí štát, resp. jednotlivé jeho rezorty, pošte za dopravu úradných zásielok, dostane zase späť vo zvýšenom príjme podniku československá pošta, prípadne československé dráhy. Okrem tohoto získame tiež lepší prehľad, správnejší obraz o hospodárení jednotlivých rezortov, pretože dnes čiastočne jednotlivé rezorty, hospodária vlastne na úkor, na účet poštovej správy. Právny a rozpočtový výbor, ktorý sa touto osnovou zaoberal, navrhuje, aby bola prijatá v tom znení, ako bola predložená. Moja dovoľujem si navrhnúť určitú zmenu. A to zmenu u § 4. Pôvodné znenie § 4 hovorilo, že osnovné nariadenie nadobúda účinnosť dňom 1. novembra r. 1945. Výbory pozmenily toto znenie v tom smysle, že nariadenie má nadobudnúť účinnosť 1. januárom 1946. Výbory odhodlali sa k tomuto pozmeneniu preto, lebo boli toho názoru, že teraz, keď v rozpočtoch jednotlivých rezortov položka poštovného nefiguruje, spôsobilo by to určité ťažkosti, keby sa tieto položky znovu musely voliť a znovu dotovať a tiež boli toho názoru, že tie 2 mesiace, ktoré zvyšujú ešte do konca tohoto roku, nemôžu už hrať rolu tak závažnú, aby sa mohli odhodlať i k tomuto eventuálnemu malému chaosu, ku ktorému by došlo v účtovaní jednotlivých rezortov. Na od tých čias poštová správa zaslala Predsedníctvu národnej rady prípis, v ktorom predseda len žiada, aby účinnosť tohto nariadenia bola už od 1. novembra a to s tým odôvodnením, že do tohto dňa budú sjednotené všetky poštové predpisy v republike Československej a toto by bola vlastne jediná ustanovizňa, ktorá by nás ešte oddeľovala, odlišovala. Mohli by z tohoto vzniknúť pri vzájomnej preprave medzi českými krajinami a Slovenskom rozličné nedorozumenia, ktorým sa treba vyhnúť. Námitke, ktorú mali výbory proti tomuto dňu účinnosti chce vyhovieť Povereníctvo pre pošty tým spôsobom, že chce všetkým rezortom až do konca tohto roku poskytnúť úver na poštovné, tak že by tá obava, že by sa musely zahŕňať nové položky a že by sa znova musely dotovať rozpočty týchto rezortov, odpadla. Ja následkom tohto návrhu Povereníctva pre pošty navrhujem, aby § bol pozmenený a aby znel tak ako znel pôvodne, keď ho výborom Predsedníctva rady predložilo. To znamená, toto nariadenie nadobúda účinnosť dňom 1. novembra 1945, vykoná ho povereníctvo Slovenskej národnej rady pre pošty..

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o prednesenom referáte. Kto sa hlási k slovu? Prosím pán člen Rady Jelen.

J. Jelen: Slávna Rada! Myslím, že predložený návrh je opodstatnený a že ho radi vítame. Ale zdá sa mi, že keď rozprávame o rekonštrukcii Slovenska, myslíme stále len a sústreďujeme svoju pozornosť hlavne na rekonštrukciu ciest a železníc. A jaksi si nevšímame otázku poštového rezortu, ktorý tiež reprezentuje určitý druh spojenia, sprostredkovania. A myslím, že vyjadrujem dojem všetkých členov Rady, keď konštatujem, že i tu je treba určitého zlepšenia v tom tempe, v tej rekonštrukcii. Uvediem na príklad nasledujúce: Minulý týždeň som poslal telegram z Popradu do Bratislavy a prešlo 7 1/2 dňa, než ten telegram bol doručený. Myslím tedy, že služba telegrafná a telefónna nie je obnovovaná v takom tempe, ako by to vyžadoval záujem Slovenska. Myslím, že sa nič, alebo veľmi málo pracuje vo veci diaľkového káblu, ktorý spojuje východ so západom. Dosiaľ som spozoroval len na jednom mieste, že sa pracuje na kábele, a síce u mostov, ktoré sú zničené pri Strečne. Myslím ďalej, že aj otázka listovej prepravy, o balíkovej ani nehovoriac, nie je tak organizovaná, aby vyhovovala požiadavkom našej doby, ale hlavne, aby po tých siedmich alebo ôsmich mesiacoch, po oslobodení vykazovala nejaké zvláštne úspechy. My vieme, že keď pošleme na príklad list z Popradu do Košíc, alebo z Košíc do Popradu, trvá to niekedy aj 14 dní, než ten list je doručený. Ďalej by ma veľmi zaujímalo a by som prosil pána povereníka, aby nás informoval, či sa niečo deje v organizácii rádiotelegrafickej siete, či sa tu robily nejaké pokusy, aby sa s vojenskou správou spojila správa poštová a aby sa spravil určitý plán pre rádiotelegrafické spojenie. Vôbec by som prosil pána povereníka pre pošty, aby nás informoval, ako, podľa akého plánu pokračuje rekonštrukcia všetkých vecí, ktoré podliehajú správe poštovej.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Nikto. Rozpravu zaključujem a prikráčime k hlasovaniu o osnove. Kto je za prijatie osnovy v tom znení, ako bola referentom prednesená, nech zdvihne ruku. To je väčšina. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročujeme k siedmemu bodu programu, k zpráve právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka Slovenskej národnej rady pre sociálnu starostlivosť na vydanie nariadenia o dočasnej úprave štátnej starobnej podpory.

Referentom je člen SNR p. Ing. Takáč.

Ing. Takáč: Vážení páni ! Povereník pre sociálnu starostlivosť predložil návrh nariadenia na úpravu štátnej starobnej podpory. Výbory a to rozpočtový, právny a hospodársko-sociálny sa s týmto návrhom zaoberaly a až na malé zmeny predkladajú teraz návrh tohto nariadenia Slovenskej národnej rade na schválenie. V podstate ide o štátnu starobnú podporu pre tých, ktorí sú nemajetní a u ktorých niet nikoho, kto by sa o nich staral. Táto vec bola upravená posledne býv. Slovenskou vládou, ale podľa nariadenia SNR táto úprava nie je platná. Proti tejto poslednej úprave je podstatná zmena v tom, že štátna starobná podpora je zvýšená z 1000.- korún ročne na 1.440 korún, to znamená mesačne 120 korún. Vieme, že táto starobná podpora je i v tejto výške veľmi malá a to špeciálne na dnešné pomery. No jednako bude vyžadovať ročitého nákladu 44 miliónov podľa predbežných odhadov. Riešenie toto nie je definitívne a bude neskôršie, myslím, riešenie v rámci národného poistenia, ktoré sa bude týkať všetkých občanov. Doporučujem plénu SNR, aby návrh, ako ho majú pred sebou, prijali a aby sa z návrhu stalo nariadenie SNR.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Pán povereník Dr. Ivan Horvát.

Dr. Horvát: Slávna Slovenská národná rada! I keď je povedané, že návrh tohto nariadenia predkladá Povereníctvo pre sociálnu starostlivosť, musím konštatovať, že toto nariadenie sa v mnohom odchyľuje od toho návrhu, ktorý Povereníctvo pôvodne vypracovalo. Odchyľky sú odôvodnené jednaním s Povereníctvom pre financie, jednak boli prevedené výbormi. Vzdor tomu, že je to návrh Povereníctva pre sociálnu starostlivosť, ja sám som nútený predložiť k nemu niektoré pozmeňovacie návrhy. I keď je povedané, že toto je dočasná úprava a dúfame, že je to len dočasná úprava, lebo to, čo sa tu dáva, je zase len almuž-

nou, tak ako doteraz a že táto otázka bude vyriešená v národnom poistení, vzhľadom tomu nedržíme za potrebné, aby účinnosť tohto nariadenia bola terminovaná, ako je to v prvom paragrafe uvedené, kde je povedané, že štátnu starobnú podporu dostanú osoby, ktoré dosiahli, alebo do 31. decembra 1946 dosiahnu 65-tý rok veku. Takýto limit bol v starých nariadeniach a nepovažujem za potrebné, aby takéto ustanovenie aj v tomto nariadení bolo. Na túto starobnú podporu majú mať nárok všetky osoby, ktoré dosiahli 65-tý rok, alebo hocikedy ho dosiahnu, netreba tam uvádzať, že do ktorého data. Navrhujem preto, aby paragraf prvý bol pozmenený tak, že československým štátnym občanom, bývajúcim na území Slovenska, ktorí dosiahli, alebo dosiahnu 65-tý rok svojho veku, možno poskytnúť a ako je to ďalej povedané. Slovom, aby bolo vynechané "do 31. decembra 1946", ktoré dátum ničím odôvodnené není. Ďalší môj pozmenovací návrh sa dotýka § 7 ods. 3, kde je povedané, že ak je náhrada predpísaná podľa ods. 1., alebo podľa ods. 2., nevykonateľná, alebo jej vymáhaním by bola výživa osoby ohrozená, náhradu môže odpísať do 1.000 korún Povereníctvo SNR pre sociálnu starostlivosť, nad 1.000 korún Povereníctvo SNR pre sociálnu starostlivosť v dohode s Povereníctvom SNR pre financie. Keď je táto náhrada nevykonateľná a keď jej vymáhaním je výživa osoby ohrozená, je celkom zbytočné, aby o týchto okolnostiach rozhodovaly až dve povereníctva. Aby sa pri takýchto obnosoch, ktoré sú rozhodne nepatrné obnosy, viedla papierová vojna medzi dvoma povereníctvami. Navrhujem preto, aby bol tento ods. 3 štylizovaný takto: "Ak je náhrada predpísaná podľa ods. 1., alebo ods. 2., nevykonateľná, alebo jej vymáhaním by bola osoba ohrozená, môže ju Povereníctvo SNR pre sociálnu starostlivosť odpísať." Není žiadneho zvláštného dôvodu, aby tam bola hranica do 1.000 korún a nad 1.000 korún pri takýchto obnosoch. Tretí môj pozmenovací návrh sa dotýka § 8 ods. 3., kde je povedané: "Nevyplatenú podporu sročnú v deň úmrtia podporovaného, možno vyplatiť jeho pozostalým, alebo iným osobám, ak ho ošetrovaly, alebo mu vypravili pohreb, alebo pohrebom najviac do výšky výdavkov spojených s ošetrovaním, pokiaľ s /

podporovaného." Jedná sa tu asi o obnos 360.- až 450.- korún. Výdavky spojené s ošetrovaním, alebo pohrebom podporovaného za každý pád musia presahovať tento obnos. Ustanovenie, že "Alebo najviac do výšky výdavkov", nemá žiadneho zvláštného významu a zaťažovalo by zbytočne, lebo by Povereníctvo muselo zisťovať, že koľko vlastne tieto výdavky činia, pri každom tom prípade, čo by rozhodne štátnu správu stálo viacej toto zisťovanie, než by sa mohlo na tom ušetriť. Navrhujem preto, aby z tohto odseku bolo vynechané ustanovenie: "Alebo najviac do výšky výdavkov, spojených s ošetrovaním, počítane s pohrebom podporovaného!"

Toto sú moje pozmeňovacie návrhy k tomuto nariadeniu.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Keď nikto, prosím p. referenta, aby sa ujal záverečného slova.

Ing. Takáč: Súhlasím s tými pozmeňujúcimi návrhmi.

Dr. Lettrich: Pričkročíme k hlasovaniu. Najprv o pozmeňujúcich návrhoch p. pov. Dr. Ivana Horváta. Kto je za pozmenenie paragrafov 1, 7 a 8 v tom smysle, ako to predniesol p. povereník Dr. Ivan Horvát, nech zodvihne ruku. To je jednomyselné. Teraz hlasujeme za osnovu a pozmeňujúcim návrhom, ktorý bol odhlasovaný. Kto je za prijatie osnovy? To je jednomyselné. Vyhlasujem osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Dovoľujem si oznámiť slávnej Slovenskej národnej rade, že bod 8. z technických dôvodov bude zaradený až za bod 17. programu.

Pričkročíme k prerokovaniu 9. bodu programu, to je k zpráve právneho, hospodársko-sociálneho výboru a rozpočtového výboru o návrhu povereníka SNR pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o úprave služobného pomeru štátnych a verejných zamestnancov. Zpravodajcom je p. Dr. Beharka.

Dr. Beharka: Slávna Národná rada! Nariadením SNR zo dňa 25. mája 1945 č. 44/1945 Sb.n. SNR sledovali sme cieľ očistiť štátne a verejné úrady od zradcov a kolaborantov. Toto nariadenie najmä tým, že vyslovilo paušálnu neplatnosť všetkých dišpenzov, ako aj povýšení okrem jedného, vykonaných po 29. septembri 1938 fašistickou slovenskou vládou, alebo jej orgánom, ukázalo sa v praxi takmer neprevediteľným! V mnohých smeroch je nejasné a má značné materiálne nedostatky, ako je to

zrejné z dôvodovej zprávy. Predložená osnova zo získaných skúseností pri preverovaní, usiluje sa dosiahnuť účelu tak, že všetky nedostatky odstraňuje, celé pôvodné nariadenie novelizuje. Zachycuje všetky kategórie, teda i verejných zamestnancov a preverovaniu podriaďuje i tých bývalých zamestnancov zo Slovenska, ktorí po oslobodení nastúpili miesto v Čechách v rámci percentuelného zastúpenia Slovákov v ministerstvách. Osnova miesto doterajšieho zrušenia všetkých opatrení, dišpenzov, povýšení a pod., prevedených fašistickou slovenskou vládou a jej orgánmi do 1.IX.1944 navrhuje len preskúšanie týchto príslušníkov povereníkmi, alebo u verejných zamestnancov príslušnými orgánmi, a to do 3 mesiacov. Tretie povýšenie zásadne sa u zamestnancov neuznáva. A neplatné sú tiež všetky povýšenia výnimky a odchýlky a prijatia zamestnancov, ktoré boli prevedené po 1.IX.1944. Toto vyplýva logicky z nariadenia č. 1/1944 Sb.n. SNR. Pri tom však je možnosť, aby povereníci, resp. Sbor povereníkov, Predsedníctvo SNR, alebo u verejných zamestnancov príslušný orgán, mohli previesť príslušné opatrenia, ktorými by sa zachovali spravodlivé práva nadobudnuté po tejto dobe, pričom by sa obdobne s novými povýšeniami a ostatnými opatreniami mali napraviť krivdy tých zamestnancov, ktorí z politických príčin neboli povýšení. Som presvedčený, že navrhovanou novelizáciou dosiahne sa urýchlene poriadku v osobných záležitostiach štátnych a verejných zamestnancov, že sa ďaleko účelnejšie prevedie očista medzi úradníctvom, a že sa tiež urýchlene odčinia krivdy na tých štátnych a verejných zamestnancoch, ktorí pre svoje demokratické protifašistické presvedčenie a vernosť Československej republike, slobode a demokracii boli stále tiso-
sovským režimom odstrkávaní a obchádzaní.

Výbory právny, hospodársko-sociálny a rozpočtový navrhujú, aby slávna Slovenská národná rada, túto osnovu, tak ako je navrhovaná, prijala. Pri tom dovoľujem si poznamenať, že do osnovy, ako bola rozdaná, po dohode výborov sa na dvoch miestach vsúvajú malinké doplnky a to: v §-e 10, povereník, Sbor povereníkov, prípadne Predsedníctvo SNR a doplnok "A u verejných zamestnancov príslušný orgán, môže do 1. januára 1946 povýšiť zamestnanca za fašistického režimu ukričdeného" a to z toho dôvodu, že pôvodná osnova týmto §-om zachycovala len štátnych za-

nestnancov a pritom verejní zamestnanci by neboli podliehali tomuto ustanoveniu. A potom v §-e 17, čiste nedopatrením pri prepisovaní vypadlo v ods. 2., pri citácii paragrafov, ešte jeden paragraf a to za §-om 12, § 13 ods. 2. To vyplýva logicky z celého tohto nariadenia. Odporúčam, aby toto nariadenie bolo schválené, a prijaté ako nariadenie Slovenskej národnej rady.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Keďže nikto. /Dodatočne sa hlási p. podpredseda Dr. Čech / Prosím p. podpredseda.

Dr. Čech: Navrhoval by som predseda, aby sa táto osnova prečítala, nakoľko je to veľmi dôležitá osnova a už raz sa chybilo natoľko, že sa musela novelizovať, a tuhá iste budú mať členovia Národnej rady svoje pripomienky, alebo ich môžu po prečítaní mať.

Dr. Lettrich: Vzhľadom na to, že táto osnova už dávnejšie bola rozposlaná členom Rady /hlasy: nedostali sme ju!/. Prosím preto p. referenta, aby osnovu prečítal.

Dr. Beharka: /Číta osnovu nariadenia č. 54 s opravou §-u 5, ods. 5 miesto "môžu", "možno"./

Vážená Slovenská národná rada! Pokiaľ ide o dotazník, ako nasleduje. Tuhá nenastaly žiadne zmeny a obsahuje všetky údaje, ako obsahoval dotazník pri nar. č. 44/45. Vzhľadom na to, aby znova nemusel byť rozdávaný všetkým zamestnancom, vyplňaný a skúmaný, pretože všetky podstatné náležitosti, ktoré sa naň kladú, sú v ňom i tak obsiahnuté.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o prednesenej zpráve. Kto sa hlási k slovu? Pán člen Rady Lietavec:

Lietavec: Vážení pánovia! Preverovanie doposiaľ tak, ako bolo prevádzané a uskutočňované, neplnilo vždy svoj účel a v mnohých prípadoch a v častých, ani nedosiahlo svojho účelu. V mnohých úradoch centrálnych, už či v Bratislave, alebo mimo Bratislavu, po Slovensku vo verejných a hospodárskych podnikoch viacej menej hovorí sa, že preverovanie je uskutočnené. Že zamestnanci bývalého Slovenského štátu, bývalí kolaboranti, bývalí nepriatelia všetkého toho, čo tu dnes je, boli vraj preskúmaní, či ozaj sú nepriateľmi a preverovacia komisia mala rozhodnúť, či menované osoby môžu i dnes zastávať vo verejnom, politickom

živote nenej, alebo viacej dôležité miesta. A dodatočne zisťujeme, že i v úradoch a to veľmi významných si sedia osoby, ktorým preverovacia komisia nýlne, bez príslušných patričných informácií o ich predchádzajúcej činnosti vystavila dekrét, ktorým sa hovorí, že dotyčný je spôsobilý, aby plnil funkciu služby i dnes. Nariadenie, ktoré je tu dnes predkladané, sleduje hlavne ten účel, aby raz navždy do budúca mohli sme s čistým svedomím povedať, že sme sa vypořádali so všetkými prvkami fašistickými a zo všetkými súčasne tými osobami, ktoré by v inej forme, inými heslami, inými metódami, chceli hatiť vývoj novej ľudovo-demokratickej republiky. Reakcia, nepriatelia a odchovanci bývalého fašistického štátu ešte nie sú definitívne vyradení z politickej arény. Ešte nie sú navždy porazení a zneškodnení. Prv vystupovali s heslami otvorene fašistickými, otvorene hlásili sa k programu národného socializmu, otvorene chceli uskutočňovať 14 bodov Tukových. Dnes v tejto situácii, týmito slovami, týmito metódami pracovať nemôžu. Hovoria o demokracii, bijú sa v prsia, že sú najlepší demokrati, bijú sa v prsia a hovoria, že sú za ľudovo-demokratickú republiku. Prinášajú nesčetné množstvo potvrdení, papierov, prehlásení o tom, že dávali tisíce, desaťtisíce pre partizánov, metrické centy pre bojujúce jednotky, že ukrývali význačných činiteľov odboja, teda že sa zaslúžili o dnešok, že tiež brali účasť na tom, čo tu dneska prežívame. Ale na druhej strane týnto sledujú len jedno, zamaskovať, dostať sa do našich radov a postupne novými metódami, napr. protižidovskými heslami, že národné výbory nie sú schopné vládnuť, heslami, že dnešné zriadenie to nevyhovuje, že to staré v mnohých prípadoch bolo lepšie, podobnými heslami a metódami snažia sa rozvracať terajšiu konsolidáciu a rušiť výstavbu Slovenska a republiky.

Prial by som si a želal, aby predtým než preverovacia komisia, ktorá podľa tohto nariadenia bude zasadať a preverovať, aby si uvedomila a mala pred sebou obraz tých obetí, ktoré padly v boji za našu slobodu, aby si uvedomily, že desaťtisíce našich najlepších synov vinou kolaborantov, vinou aj tých ľudí, ktorí ešte dnes tu sedia, není medzi nami. Že desaťtisíce a desaťtisíce mrzákov, ktorí sú tu, desaťtisíce vdov, ktoré sú dnes odkázané na 1.440 korún ročnej podpory, tak ako

to dnešné nariadenie odhlasovalo, že tieto obeť boli zapríčinené do určitej miery i týma, ktorí ešte neboli vyradení z verejného a politického života, ktorí tu ešte sú, ktorým mnohokrát samotné preverovacie komisie dali potvrdenie o tom, že sú spoľahlivé a že oni používajú dôveru. Bez dôkladne očisty nebol by zaručený kľudný a zdarilý vývoj lepšieho Slovenska a ľudovodemokratickej republiky, ktorí chce byť šťastným domovom ako Slováci, tak aj Čechov a to bez akýchkoľvek zakuklených nepriateľov /Potlesk/.

Dr. Lettrich: Ďakujem, kto sa hlási ešte k slovu ?
Pán člen Rady Šenšel.

Šenšel: Slávna Slovenská národná rada! Moje poznámky sa budú vzťahovať na paragraf tretí. Nariadenie vzťahuje sa aj na duchovných, recipovaných cirkví a štátom uznaných náboženských spoločností. Podľa §-u 3, nesmie byť zamestnancom, kto bol podľa nariadenia č. 30, pardon §-u 5, zamestnanci nemeckej, alebo maďarskej národnosti prepúšťajú sa zo služieb bez akýchkoľvek nárokov. To znamená, že sa znemožňuje zamestnanie farárov nemeckej a maďarskej národnosti. Iným slovom okolo 700.000 Maďarov zostane bez duchovných správcov, bez farárov. /Hlasy: Von s nimi /.

Správne. Vec by bola vyriešená, keby sa podarilo všetkých Maďarov, všetkých Nemcov odsunúť. Toto však ťažko sa dá docieľiť. Ak tu zostane len 1/4, pánom prezidentom avizovaná, to bude skoro 200.000 ľudí. 200.000 ľudí nechať bez duchovnej opatery predsa len nejde. /Hlasy: Nechať ich s takými akí sú, bolo by ešte horšie./

Slovákov im nemožno dať, lebo ich nie je dostatok. Nemci dostatok ani pre slovenských veriacich, nemáme ich dosť evanjelici, nemajú ich ani katolíci, u kalvinov sú pomery priemerne katastrofálne. Zostanú teda bez duchovnej opatery. /Hlasy: Pozrite si vo Vagovciach toho kaplána! /

Ráďte potom sem prísť a rečniť.

Môže to byť i pre štátnu bezpečnosť veľmi nebezpečné. Maďari, Nemci sa totižto môžu vrhnúť do náručia sektárov. A tí sektári môžu byť politickí agenti. A títo politickí agenti budú Maďarov a Nemcov shromažďovať pod rúškom náboženstva a po domácnostiach za zatvorenými dverami budú politizovať, pestovať

iredentu. A čo je lepšie, či služby božie v kostole v maďarskej reči, alebo pod kontrolou verejnosti a či sektársko-politické schôdzky bez možnosti akejkoľvek kontroly. Preto navrhujem, aby ako 'lit. b./ do §-u 3, ods.1./, bolo prijaté toto ustanovenie: Na priechoďnú dobu, kým sa v štáte ponechaní Maďari a Nemci, čiastočne nenaučia štátnu reč, na návrh a na morálnu zodpovednosť cirkevnej vrchnosti recipovaných cirkví a štátom uznaných náboženských spoločností, môžu byť v službe duchovní maďarskej a nemeckej národnosti."

Mám návrh aj ku 7.odstavcu §-u 7.Tu sa hovorí o Rudovej demokracii.Proti tomuto výrazu hlási sa môj rečový cit. Demokracia je Rudovláda.Keď som smädný, nepijem vodovú vodu. Keď som hladný, nenasytím sa mäsitým mäsom. A keď robím politiku, nemôžem robiť Rudovú Rudovládu /hlasy:Prečo nie?/.Lebo stačí Rudovláda /hlasy: Ale bola aj iná Rudovláda/.Tak nebola demokracia. Na politických schôdzkach a v časopisoch možno hovoriť o Rudovej demokracii, ale do zákona, ktorý musí vynikať správnou slovenčinou tento termínus technikus ťažko môže vojsť, ak chceme šetriť pravidlá slovenskej reči.Aby som dokončil svoje poznámky ku §-u 3, dovoľujem si len toľko poznamenať, že sú veci, ktoré sa nedajú vyriešiť preverovaním, ani žandárom, ale skôr taktom a porozumením.A ja úctive prosím o tento takt a toto porozumenie.

Dr.Lettrich: Kto sa hlási ďalej k slovu? Pán porovník Dr.Horváth.

Dr.Horváth: Slávne Slovenská národná rada! Moje poznámky sa dotýkajú len §-u 13 navrhovaného nariadenia. V tomto §-e je hovorené o výsledkoch doterajšieho preverovania. A sú tu dve ustanovenia. Že preverovanie vykonané komisiou vedenou podľa rozhodnutia splnomocneného Predsedníctva, sú platné, ak dotýční zamestnanci boli ponechaní v službe. Ak neboli ponechaní, tak ich treba znovu preveriť. Na základe tohto rozhodnutia splnomocneného Predsedníctva, ktoré bolo vydané ihneď po obsadení Bratislavy, boli prepúšťaní tí najväčší vinníci. Bolo tuhá postupované tak, že predovšetkým boli eliminovaní tí, ktorí podľa všeobecnej známosti tam nepatrili. Teraz je však povedané, že tí, ktorí boli ponechaní, ohľadne tých je

to platné, tí ktorí boli ale ako najväčší vinníci ihneď prepustení, tých treba znovu preskúmať. Teďa je tu sledovaná opačná zásada, než hovoril pán člen Rady Lietavec. Nie, že by preverovanie malo byť prísnejšie, ale to čo bolo mierne, má byť ponechané a to čo bolo prísne, to treba znovu revidovať. Myslím, že toto nezodpovedá intencii tohto nariadenia. Navrhujem preto, aby tento § 13 bol štylizovaný nasledovne: "Preverovania vykonané komisiou zriadenou podľa rozhodnutia splnomocneného Predsedníctva Slovenskej národnej rady zo dňa 16. apríla 1945 č. 3, teraz vynechajúc zbytok tohto odstavca, pripojí sa odstavec 2.: "A usnesenia preverovacej komisie a rozhodnutie učinené podľa ustanovenia nariadenia č. 44/45 Sb.n. SNR zostávajú v platnosti. Ak toto nariadenie neustanovuje inak, /§ 9., ods. 6./, a ak príslušný povereník sám, alebo na žiadosť zamestnanca nenariadi nové preverenie podľa tohto nariadenia."

Slovom tá možnosť bude ponechaná i naďalej, ale nebude kategoricky nariadené, že ohľadne týchto najväčších vinníkov treba znovu zamestnávať preverovacie komisie.

Dr. Lettrich: Pán člen Rady Jelen.

Jelen: Vážení páni! Ja bych len reagoval na slová pána seniora Šenšela, ktorý sa dožaduje toho, aby sme generálne všetkým duchovným maďarským a nemeckým dali generálny pardon. Ja tu ná vidím pod tým §-om 5 ods. 4., toto: Výnimky odvodnených prípadov, menovite ide o osobu, ktorá sa vždy hlásila k demokratickému a protifašistickému smeru, jedná sa o Maďarov a Nemcov, alebo sa zúčastnila na boji proti fašizmu, alebo zradcom, môže povoliť príslušný povereník po preverení podľa tohto nariadenia výnimku. A tu je celkom jasne rečené. Necháme si tu ná slušných Maďarov a Nemcov a k nim si necháme aj slušných duchovných /potlesk/.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán člen Rady Lietavec.

Lietavec: Poznámku k referátu pána člena Rady Šenšela. Hovoril, že aby sa nepoužívalo pri slove demokracia aj slovo ľudová demokracia. Demokracia bola i prv. dávno. My sme poznali už demokraciu dávno, niekoľko desaťročí. Bola to ale demokracia nie ľudová. Bola to demokracia na úkor ľudu. Bola to

demokracia úzkych kruhov nepriateľov tohto ľudu. Demokracia veľkokapitálu, reakcie, veľkopánov, trustov a monopolov. Tá demokracia, tak ako sme ju poznávali doposiaľ z vlastných skúseností a zo skúseností iných národov, mnohokrát zapríčinila svojou nedôslednosťou, svojou nedemokratičnosťou vývoj udalostí, ktorý prišiel po r. 1938. Preto chceme dnes práve tým slovom ľudová demokracia, tým slovom ľudová zdôrazniť, že to je demokracia iná, demokracia drobného človeka, demokracia ozaj ľudu. Tak ju chápe náš ľud, v tomto smysle pre ňu, koniec koncom, prebiehalo aj národné povstanie slovenské a preto to slovo ľudová navrhujem a samozrejme myslím, že bude i naďalej spolu so slovom demokracia používané /potlesk/.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu ? Keďže nikto, uzavieram rozpravu a udeľujem slovo p. referentovi Dr. Beharkovi.

Dr. Beharka: Vážení pánovia, pokiaľ ide o námietky pána člena Rady sen. Šenšela, aby § 3, bol zmenený v tom smere, že by na prechodnú dobu boli ponechaní farári nemeckí a maďarskí, som tej mienky, že pán člen Rady Jelen, toto vyjadril správne. Pretože § 3, ods. 4. túto možnosť, aby nemeckí a maďarskí farári mohli zostať ďalej v službe a svoj úrad vykonávať ďalej, že je to dosť zaistené. Rozhodne, keď tento § alebo toto ustanovenie žiada, aby takíto farári boli skutočne demokratického založenia, aby ho preukázali, dokonca toto nariadenie, táto novela, proti pôvodnému nariadeniu 44, kde bolo súčasne povedané, že dotyčný musí byť demokratického presvedčenia a súčasne aktívne sa zapojiť do boja proti fašizmu, teraz nevážame, stačí nám, keď naozaj nás presvedčí, že naozaj bol tým demokratom, že nenal nič spoločného s fašizmom, myslím, že je to minimálna požiadavka, ktorú môžeme od týchto ľudí žiadať, a keď sa s týmto spokojíme, tak sa môžu spokojiť aj tieto menšiny /potlesk/. A som presvedčený, že podľa tohto nariadenia, alebo podľa týchto ustanovení nájde sa i v kruhoch maďarskej menšiny a snáď aj nemeckej dostatočujúce množstvo duchovných, ktorí budú môcť túto službu svojmu národu vykonávať ďalej. Pokiaľ ide o námietku p. Dr. Horvátha v §-e 13, aby rozhodnutie splnomocneného Predsedníctva SNR č. 3, aby bolo uznané, resp.

rozhodnutia podľa neho, aby boli uznané a ponechané v platnosti, túto námietku by som prijal a odporúčam tiež, teda nemám námietok, aby sa toto spojilo do jedného odseku, takže by bolo na roveň postavené 44. Chcem pri tejto príležitosti naviazať na slová pána člena Rady Lietavca. Je správne, že sa usilujeme očistiť náš verejný život a predovšetkým štátne a verejné úrady od živlov kolaborantských. Ale na druhej strane treba náí lojálne priznať, že tí zamestnanci, ktorá sa snáď v prvých chvíľach pozabudli, alebo sa zmýlili a vykonali niečo, čo rozhodne s demokraciou alebo s demokratickým smýšľaním nesúhlasí, keď zavčas zbadali svoj onyl a reparovali svoju minulosť, práve tým spôsobom, ako to má na mysli § 7 nariadenia 44, respektíve obdobné ustanovenia novely, aby v takýchto prípadoch skutočne k tej činnosti, ktorú títo ľudia vykonali neskoršie, skutočne prihliadnuté bolo. Aby nakoniec, tak ako sme to hovorili u ľudových súdov, aj toto nariadenie nestalo sa metlou v niektorých úradoch, kde stoja v preverovacích komisiách zase ľudia, ktorí všetkých ľudí pomaličky by týmto spôsobom chceli kráľovať a odstrániť. Týmto spôsobom rozhodne by sme nápravu nedosiahli, najmä vtedy nie, keď by sme súčasne trestali ľudí, ktorí si to naozaj nezaslúžia. Rozhodne dosiahli by sme opaku, než to, čo má na mysli toto nariadenie a čo si všetci tiež želáme. Treba apelovať na príslušných činiteľov, najmä na členov týchto preverovacích komisií, aby pokračovali skutočne prísne podľa tohto nariadenia, ale pokračovali pritom spravodlivo, aby konečne zamestnanectvo v štátnych úradoch, dosiaľ to bohužiaľ není, malo konečne istotu a mohlo sa kľudne venovať práci bez obáv, že čo bude s ním, bez strachu, že stratia existenciu, alebo že snáď ľubovôľou niektorých ľudí budú perzekvovaní neprávom a nevinne. Neznamená to toľko, že by som snáď chcel útočiť na niekoho, vytýkať, ale viem o konkrétnych prípadoch, kde sa pokračovalo zase týmto smerom, tiež neželateľným, aby tuhá skutočne bolo dosiahnuté toho účelu, ktorý máme na mysli, aby sa pokračovalo síce prísne, ale pritom spravodlivo.

Dr. Lettrich: Prikročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie osnovy, poťažne zprávy tak, ako bola predstretá pánom referentom a pozmenená v jeho záverečnom slove, nech zdvihne

ruku. To je jednonyselnosť. Vyhlasujem túto zprávu a osnovu za prijatú a za nariadenie SNR.

Prikročíme k 10. bodu programu, to jest k zpráve právneho výboru o návrhu Predsedníctva SNR na vydanie nariadenia o založení "Radu slovenského národného povstania". Prosím p. podpredsedu Dr. Belluša, ako zpravodajcu, aby sa ujal slova:

Dr. Belluš: Slávna Slovenská národná rada! Býva tradičným zvykom významu nie malého, a je vecou zaslúžilého uznania, jestliže z príležitosti určitých výročí, udalostí národne a štátne dôležitých bývajú osoby, ktoré sa pričínili o uskutočnenie týchto udalostí vyznamenané a odmenené vo forme udelenia radu. Predsedníctvo SNR sa preto rozhodlo, že z príležitosti prvého výročia národného povstania v rámci osláv celonárodných budú osoby, ktoré sa zvláštnym spôsobom zaslúžili o prípravu v národnom povstaní, povstanie samotné a inak preukázali úspešné a obetavé činy vojenské, činy partizánske, činy organizačné, že tieto osoby budú vyznamenané a bude im udelený "Rad národného povstania". Predsedníctvo SNR sa preto obracia na plénum SNR so žiadosťou o prijatie tohto nariadenia, ktorého text dovoľujem si prečítať vzhľadom jednak na jeho význam a jednak na to, že v textácii sú určité zmeny. Text tohto nariadenia znie takto: Nariadenie Slovenskej národnej rady zo dňa 23. augusta 1945 o založení Radu slovenského národného povstania. Slovenská národná rada usniesla sa na tomto nariadení. § 1. Ako vyznamenanie pre osoby, ktoré sa vynikajúci spôsobom zaslúžili o odboj, zúčastnili sa príprav na odboji, aj samotného odboja, a národného povstania, alebo prejavili v ňom vynikajúce úspešné činy veliteľské, organizačne alebo bojové, pri ktorých boli osobne vystavené nebezpečeniu života alebo život obetovaly, zriaďuje sa Rad slovenského národného povstania. § 2. odstavec 1. Rad má dve triedy a pamätnú medailu. Odstavec 2. Rad udeľuje Predsedníctvo Slovenskej národnej rady. Ods. 3. Podrobnejšie ustanovenie o Rade obsahujú stanovy, ktoré vydá Predsedníctvo Slovenskej národnej rady."

Ako môžete vidieť, odstavec 3. pôvodného textu vypadá. § 3. odst. 1. Rad stráca, kto bol súdom odsúdený za taký trestný čin, ktorý mal v zápatí.. stratu tuzemských radov, prípadne civilných alebo vojenských čestných odznakov. Ods. 2.: radový

odznak odsúdeného má sa vrátiť Predsedníctvu Slovenskej národnej rady. § 4. ods. 1./ Priestupku sa dopúšťa, kto neoprávnene užíva odznakov radu týmto nariadením zriadeného. Ods. 2./ Priestupky trescu úradu alebo orgány, ktoré vykonávajú policajnú právomoc, zavretím do dvoch mesiacov a peňažným trestom do K 50.000.- Za nedobytný peňažný trest treba uložiť náhradný trest zavretia do dvoch mesiacov. Ods. 3./ Priestupky podľa tohto nariadenia sú trestné aj vtedy, keď československí štátni občania ich spáchali v cudzine. § 5. Toto nariadenie vykoná Predsedníctvo Slovenskej národnej rady. Právom udeliť rad podľa tohto nariadenia prislúcha Predsedníctvu Slovenskej národnej rady a nositeľom tohto radu, môžu byť osoby tak civilné, ako tiež určité korporácie a osoby právnické.

Z fyzických osôb prichádzajú do úvahy osoby vojenskej, osoby partizánske a osoby civilné. Z právnických prichádzajú do úvahy mestá a dediny, ktoré v národnom povstaní masovo sa do tohto zapojily a jestliže priniesly drahú daň krvi a zpusťovania svojich domovov. Rady môžu byť udelené tiež osobám mŕtvým in memoriam. Právny výbor zaoberal sa touto osnovou, navrhuje ju plénu Rady, aby bola prijatá.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o prednesenom referáte. Kto sa hlási k slovu ? Pán podpredseda Dr. Čech.

Dr. Čech: Slávna Národná rada ! Naše slovenské povstanie je v našej hostórii iste svetlou dobou a i zhodnotenie, ktoré sa dáva účastníkom, bojovníkom, vojakom, partizánom, i civilným osobám má zhodnotiť práve ten entuziasmus, to nadšenie a ich činy, zásluhou ktorých slovenské povstanie sme priviedli k takému významu a obdivu celého sveta. Je ale žiaduce, aby v stanovách, ktoré v smysle nariadenia majú byť vypracované a Predsedníctvom schválené, aby bolo vyslovené, že sa nemajú tieto vyznamenania udeľovať paušálne osobám, ktoré sú prípadne nie hodné tohoto vyznamenania a najmä, aby sa tohoto účelu dosiahlo, je žiadúce, aby v týchto stanovách bola určená komisia k prevereniu a k navrhovaniu dotyčných osôb vyznamenaných. Najmä, aby v tejto komisii boli zastúpení partizáni svojim Sväzom partizánov, ďalej aby boli zastúpení vojaci a ilegálni politickí pracovníci, organizátori tých ktorých okresov.

Chystané vyznamenanie hodlá Predsedníctvo udeliť až 29. augusta na slávnostiach, ktoré budú v Banskej Bystrici. Pri tejto príležitosti sa vyznamenajú iste takí ľudia zaslúžilí, u ktorých je to bezesporné a u ktorých to, že im toto vyznamenanie patrí, nemôže byť námietok iných. Iste, že po preverení resp. po patričnom pokračovaní, v smysle toho ako som i tuď navrhoval a v smysle jak stanovami tohoto radu bude určené, budú odmenení všetci tí statoční bojovníci a činitelia, ktorí prispeli v odboji a ktorí slovenské povstanie priniesli k takému peknému úspechu.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu ? Nikto. Prikročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie osnovy tak ako bola prednesená? Ďakujem. To je jeďnomyselné. Vyhlasujem túto osnovu za nariadenie Slovenskej národnej rady.

Prikročujeme k 11. bodu programu o zpráve právneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o založení "Radu za hrdinstvo v práci". Zpravodajcom je pán Dr. Belluš.

Dr. Belluš: Slávna Slovenská národná rada ! Na minulom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady, sme adresovali výzvu na naše obyvateľstvo, aby zmobilizovalo všetky obetavé a široké vrstvy nášho ľudu k práci na hospodárskej rekonštrukcii, k práci na znovuvýstavbe nášho, vojnou a povstaním tak ťažko poškodeného kraja. Tenkrát sme proklamovali, že osoby, ktorých výkon zaslúži si zvláštného ocenenia, osoby fyzické a tiež spolky a korporácie, ktoré samy od seba a spoločne pomôžu tejto hospodárskej výstavbe, budú odmenené verejne za ich činnosť, za ich prevedenú prácu, že budú vyznamenané vo forme taktiež udelenia príslušného radu. Predsedníctvo Slovenskej národnej rady týmto len formálne predkladá plénu Slovenskej národnej rady svoj návrh, aby rad takýto, ktorý sa má volať "Rad za hrdinstvo v práci", bol vo forme nariadenia prijatý. Text tohto nariadenia je podobný textu nariadenia prvého z toho taktiež odpadá v § 2, odst. 3 a ods. 3. § 2. slovo "ďalšie" dopĺňa sa slovom "podrobnejšie ustanovenia". Podobné tu ako i v prvom nariadení o zriadení Radu národného povstania, ide o nariadenie rámcové, kde podrobné ustanovenie o udelení radu

bude prevedené v stanovách, ktoré Predsedníctvo Slovenskej národnej rady za tým účelom vydá ako som už spomenul ide o odmenenie za výkon v práci, za podnietenie ľudí k ďalšej práci na hospodárskej výstavbe Slovenska, ide o osoby fyzické, o robotníkov, o roľníkov, technikov, intelektuálnych pracovníkov a tiež o organizácie, ktoré dopomohly a osvedčili sa pri rekonštrukčných prácach v znovuvýstavbe Slovenska. Navrhujem za právny výbor, aby táto osnova bola plénom prijatá.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu. Kto sa hlási k slovu? Keďže nikto, prikrečujeme k hlasovaniu. Kto je za prijatie návrhu, ako bol predostretý? Konštatujem, že je to jednomyselné. Vyhlasujem osnovu za nariadenie SNR.

Pretože 12. bod súvisí s 8., prekladá sa tento ako 17. bod programu.

Prikrečíme k prerokovaniu 13. bodu:

Zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka SNR pre veci vnútorné o vydanie nariadenia o zriadení pracovných táborov. Zpravodajcom je pán podpredseda a povereník Dr. Husák.

Dr. Husák: Slávna Slovenská národná rada! Nariadenie o zriadení pracovných táborov, ktoré Vám bolo predložené, ako č. 65 s dvomi malými doplnkami, resp. s tromi, navrhujem k prijatiu.

Doplňky sú tieto: V § 2. za slová "Do pracovných táborov / § 1 / má sa zaradiť v smysle § 10." V § 10 navrhuje sa táto zmena: " Slovo podobné sa škrtá a znie: " Predpisy o," teraz sa zaradi slovo: " o zariadení". Teda znie: "Predpisy o zariadení organizácií a o správe pracovných táborov atď. A § 12 doplňuje sa novou vetou: Toto nariadenie platí od 1. mája 1945 na dobu 2 rokov."

Dôvody, pre ktoré toto nariadenie sa predkladá sú viaceré. Jak ráčite vedieť, zo Slovenska prevážna väčšina Nemcov, menovite mužského obyvateľstva, utiekla. Po oslobodení celého Československa začali sa nám hromadne vracáť. Medzitým boli už nemecké, alebo čiastočne nemecké dediny obsadené slovenským obyvateľstvom, prichádzalo k ohrozu, často k úteku slovenského obyvateľstva, museli sme toto nemecké obyvateľstvo,

štátne a národne nespokojlivé sústrediť do pracovných táborov. Tieto opatrenia museli sme do značnej miery urobiť aj s ľuďmi stíckými elementami nadržanými, ďalej nariadenie 33 o ľudových súdoch má ustanovenie, že možno odsúdiť previnilcov i na odpracovanie v pracovnom tábore. Pracovných táborov sme nemali. A konečne i zaistenci, ktorí pred ľudové súdy patrili, boli z dôvodov urýchlenej rekonštrukcie používaní na rekonštrukčné práce, k čomu zase riadneho zákonného titulu nebolo. To sú 4 najzávažnejšie dôvody, pre ktoré muselo byť predložené toto nariadenie o pracovných táboroch, aby celé počínanie Povereníctva pre vnútro, ktoré si vyžiadalo sama doba, bolo legalizované a na zákonnom podklade vedené. Ovšem sú tu ešte dôvody aj ďalšie, ktoré konečne i z textácie nariadenia, nemovite §-u 2. vyplývajú. Vtedy, keď chceme mobilizovať celé obyvateľstvo k práci, je tu dosť značná čiastka ľudí, ktorí sa práci vyhýbajú, čiže ako sa im ľudovo hovorí, sú to povalači, ktorí nemedia najst' v sebe dosť dobrej vôle, aby užitočnú prácu pre celok robili. Je taká mienka, väčšina nášho obyvateľstva a aj také rozhodnutie Sboru povereníkov, že takéto elementy treba k práci donútiť a to inak možné není, ako v pracovných táboroch. Ďalej čierny obchod. Je tak neobyčajne rozvetvený na Slovensku, že normálne zásobovanie by ani najväčší umelec u nás nevedel zariadiť, keby sme čo najenergickejšie nelikvidovali všetko čierne kšeftovanie, kačasenie, prekupovanie. Tresty, ktoré policajné trestné súdy za prestupky predražovania vynášali, sú úplne smiešne. Poviem otvorene, že tu nastala istá demoralizácia. Na východnom Slovensku mal som poradu s okresnými veliteľmi Národnej bezpečnosti a medzi iným aj na tento bod som sa ich pýtal. Uvádzali konkrétne prípady, chytili auto plné rôzneho tovaru, potravín alebo čoho na čierne. Doviezli ho k Okresnému národnému výboru. Okresný národný výbor tovar zhabal a dal mu pokutu 200 ... Prítom sa obce vedelo, že jeden raz tovar zhabal a desať raz nezhabal. Že vtedy, keď v tých okresoch je vyslovený nedostatok potravín, vtedy sú v každom okrese desiatky ľudí, ktorí s týmito tovarmi špekulujú, ktorí tieto tovary odnímajú normálnemu zásobovaniu a podobne. A špekuluje sa so všetkými inými tovarmi. Pretože nevieme napraviť dosť rýchle zaviesť cestou priestupkového poradenia že

tan, kde špekulanti zarábajú milióny, tan dostávajú pokuty len tisícové, alebo desaťtisícové, teda je to vždy pre nich výnosný trest a k väzaniu takmer vôbec neboli odsudzovaní, je veľmi potrebné v záujme ozdravenia nášho zásobovania a i tejto morálky, aby všetci títo špekulanti, tak ako to Sbor povereníkov už prijal, v každom prípade a bezvýnimočne boli zaraďovaní do pracovných táborov a to na dobu dosť dlhú, aby sa naučili tan roznyšľať o serióznej a poctivej práci.

Toto by byly skôr momenty hospodárske. Je tu však ešte jeden moment politický, o ktorom sa trocha tuhá diskutovalo v súvislosti s novelizáciou nariadenia o preverovaní zamestnancov.

Vážení páni, taká divná psychóza sa u nás roznáha, vyzerá to tak, že sa budeme sa chvíľu onlúvať všetkým veliteľom Hlinkovej gardy, všetkým ľudáckym poslancom, za to, že sme boli tak smelí a ich na mesiace na dva zatvorili. Není takmer jediného prípadu kolaboranta, aby zaňho množstvo ľudí, skutočne ľudia čestných, neintervenovalo, aby neprinášalo tisíce rôznych potvrdení a dôvodov, pre ktoré sedieť nemá a nesmie, a aby takýnto spôsobom úplne nedeľovalo líniu, ktorú SNR v nariadení 33 prijala. Od prijatia nariadenia 33 uplynulo, ak sa nemýlim, asi 3 mesiace. Povedali sme si vtedy, tuhá a to všetci jednonyseľne, že musí veľmi rýchle byť očistené Slovensko od elementov, kolaboranských a takých, ktoré škodily národu a republike. Po týchto 3 mesiacoch, ja poviem otvorene, ľudové súdy na celej čiare skrachovali. Viete dobre na západnom a strednom Slovensku, koľko ľudových súdov funguje. Na východnom Slovensku som sa zase o túto prácu interestoval. Z 29 okresov, pracovali doteraz iba 2 ľudové súdy a to v Prešove veľmi statečne a v smysle nariadenia a v Michalovciach sa síšiel Okresný ľudový súd len preto, aby dvoch kolaborantov oslobodil a odvtedy o ďalšiu prácu neprejavuje žiadny záujem. /Hlasy: Poprad/ Poprad tiež patrí do východu ? / Hlasy: do Košíc /, tak potom o toto sa číslo to o to skoriguje, lebo tam veliteľa z Popradu, myslím, nebolo. Pýtal som sa okresných veliteľov, prečo tento stav je. Bolo mi odpovedané, že materiál v každom okrese buď už bol predložený priamo ľudovým súdom, alebo je pripravený k predloženiu, ale v prevážnej väčšine okresov, myslím dokonca,

že z tých 29 je to číslo asi 23 lebo 24, neboli ešte menovaní verejní obžalobcovia a súd vôbec neprikročil ani len k svojmu ustaveniu, nie to ešte k zahájeniu činnosti. My sme sa dopustili pri nariadení 33 jednej vážnej chyby, že sme ho limitovali na 1 rok. Všetky mäkkosrdcé a sabotárske elementy špekulujú na to, že tento rok uplynie a prípady, ktoré nebudú vybavené, zostanú už na suchu. Bude úkolom najbližších zasadnutí Národnej rady, aby túto mienku špekulantov veľmi energicky vyvrátila a v tomto smere korekciu urobila. A po nej navrhla ďalšie opatrenia, aby očista prevedená bola. Ale domnievajú sa niektorí ľudia, že keď voláme po očiste verejného života, že snáď je v tom dajaký osobný sadizmus, alebo kus politickej msty. Je možné, že v jednotlivých prípadoch si ľudia osobné účty vybavovať chcú, ale v celku tá skutočnosť, že tak ako pri preverovaní zamestnancov, tak pri súdení kolaborantov a zradcov sa postupovalo mätko, sa postupovalo benevolentne a sa postupovalo osobníckársky a kamarátsky, sa nám dneská neobyčajne vymstíla. Na východnom Slovensku bolo asi 8 demonštrácií v okresných mestách. Z rôznych titulov, niekde z titulu zásobovania, inde to bolo kombinované s protižidovskými demonštráciami, niekde dokonca proti Okresným národným výborom, atď., atď. Pri podrobnejšom zisťovaní v každom jednotlivom prípade bolo vidieť, že reakčné elementy, gardistické elementy a tie, ktoré s dnešným režimom na Slovensku sa nevedia a nechcú smieriť, sa všade zúčastňovali týchto demonštrácií, alebo posielali tam svoje ženy, posielali tam ženy zaistených kolaborantov a gardistov, aby takýmto spôsobom svoju lojalitu k Československej republike ukázali. Ani jedna z týchto demonštrácií není taká, ktorú by veľmi spravodlivý a kritický človek mohol nazvať čiste zásobovacie, lebo že to vybuchne proste z nejakej nespokojnosti pre nedostatok masti, alebo niečoho iného. Všade sa k tomu pridali, a ja tvrdím, že i inšpirovali ich tie reakčné elementy, na ktoré s takým mäkkým srdcom sme sa tuhá dívali. Preto som toho názoru, že ťažkosti by na Slovensku tým tempom stúpali, akým by sme my odkladali dôsledne prevedenú očistu. To za tieto mesiace mohlo sa už ukázať, kto vážne sa demokratickému režimu prispôbil a prispôbiť chcel a kto nachádza všetky možné cesty k rozostvávaniu obyvateľstva, k zvažovaniu zodpovednosti na SNR za

terajší stav a k tajnému vychvaľovaniu toho stavu, ktorý tuná Tiso za mierových, pomerne mierových dob, vytvoril. Keď prichádzalo na demonštráciach k výkrikom, my chceme katolícky štát, keď tam prichádza k výkrikom, zrušiť národné výbory a podobne, tak na mysli môžu mať títo ľudia len to, proti čomu celá SNR a drtivá väčšina nášho obyvateľstva i so zbraňami i politicky pracovala / potlesk /.

Objavujú sa u nás aj isté známky nespokojnosti a terorizmu v maďarských oblastiach. Sú Vám dobre známe z tlače prípady v Tornale, prípady v Gorfe vo feleďínskom okrese a je prípadov ešte viac. Zase koreň je v tom, že sme hneď v prvú chvíľu nevyčistili dokonale a energicky maďarské obyvateľstvo od nyilašských a fašistických elementov. Zase je v tom nákkosť ľudí, ktorí pre každého, raz z titulu cirkevného, raz z titulu statkárskeho, raz z titulu iného vedia dať svedectvo a vedia hľadať preňho ochranu. Není možná symbioza, vážení páni, medzi režimom fašistickým a medzi režimom demokratickým, nejakými zastáncami jedného a druhého. Je možná u jednotlivca, ktorý nemá pevný charakter a ktorý sleduje svoje osobné ciele a svoje pozície, ale nie je možná v národe a není možné postupné vžívanie sa týchto elementov do štátneho aparátu. Všade sú ešte na vysokých miestach v okresoch, v obciach i v povereníctvach ľudia, ktorí podľa 44 by tam sedieť nemali, keby boli riadne preverení a ktorí dneska, či už úmyselne, alebo z istej národnej alebo štátnej ľahostajnosti hamujú celú našu prácu a rozleptávajú verejnosť. Raz sa presunie zodpovednosť na komunistov, raz na demokratov, raz na celú Národnú radu, atď., atď., ale chcuť zdiskreditovať proste dnešný stav. Preto používame tejto príležitosti pri návrhu na pracovné tábory, aby som aspoň za svoju osobu úplne nespokojnosť nad tempom preverovania a súdenia kolaborantov, aké tuná je, vyslovil a apeloval na SNR, aby tie tendencie a tie línie, ktoré si tuná už raz prijala, tiež vo všetkých úsekoch presadzovala. Preto je tuná tiež ods. v § druhom, b., v ktorom je povedané, že osoby, ktoré svojou činnosťou ohrožujú výstavbu štátu v duchu ľudovodemokratickom / a není to žiadne protirečenie, ako už tu spomenuté bolo, keď hovoríme ľudovej demokracii. Prostý človek, ten má so slovom demokra-

cia spojené staré časy a čaká od dnešných čias nové riešenie. Preto, či už je to filologicky správne, lebo nie, toto jedno slovíčko jasne naznačuje istú časť nového obsahu./ Teda osoby ktoré ohrožujú výstavbu, bezpečnosť, poriadok atď., ktoré pre-dražujú, ktoré úmyselne prekážajú rekonštrukcii, tiež sabotéri atď., majú byť tiež daní do pracovných táborov. Bola tu v diskusii vyslovená obava, že je to niečo podobného ako Machov zákon o Ilave, že sa to môže zo strany bezpečnostných orgánov zneužívať a že nikto nebude mať osobnú slobodu garantovanú. Vážení páni, myslím, že sa všetci dívame i na slobodu osobnú i na tieto garancie politicky. Že chceme každému štátu a národu oddanému človekovi garantovať jeho slobodu a jeho práva do maximálnej miery, ale že nebudeme žiadnemu kolaborantovi, sabotérovi a tomu, kto poškodzuje národné záujmy garantovať slobodu nijako. Pre nás neplatí, aspoň pre mňa osobne, sloboda v starom liberalistickom chápaní, že ju má každý jednako, pretože ju jednako nikto nikdy nemal. Mali ju tí, ktorí mali vplyv politický v rukách, ktorí mali orgány v rukách, tí mali slobodu a tí čo stáli pod dozorom týchto orgánov, ju nemali. Dívame sa na to politicky a to je tu veľmi jasne vyjadrené. Pokiaľ by mohla byť obava zo zneužívania, od toho je tu plénum SNR, ako najvyšší náš orgán zákonodarný, od toho je tu Sbor povereníkov alebo Predsedníctvo, aby kontrolovalo postup a aby pokyny tu dávali. Keď odporúčam toto nariadenie na prijatie, znovu dovolávam sa toho, aby sme aspoň teraz, kým ešte poriadok sa neurobí, nedávali sa unášať sentimentalitou, nedávali sa unášať všelijakými ohradni a veľkým odpúšťaním, aby sme nechodili intervenovať za náčelníkov štábu HG, za poslancov ľudáckych a aby sme nenachádzali všelijaké dôvody pre nich. Príde čas aj na veľké amnestie a snáď na veľké odpúšťanie. Ale vtedy, keď uvidíme, že doma niet žiadnej prekážky ku kľudnému rozvoju v prospech celého nášho obyvateľstva, keď uvidíme, že aspoň pevný fundament máme preto, čo si Národná rada i vláda naša do programu vzali /potlesk/.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu o prednesenom referáte. Kto sa hlási k slovu? Pán člen rady Dr. Kočvara.

Dr. Kočvara: Vážení pánovia! Snáď by som sa ani nebol ujal slova, keby pán povereník nebol vyslovil sa tu o tom,

že naše ľudové súdy skrachovaly a keby som si akosi nepovažoval za povinnosť vziať do ochrany, jestli je to ovšem potrebné, priateľa Dr. Ivana Štefánika, ako povereníka pravosúdia s ktorým práve v týchto otázkach pokiaľ ide o ľudové súdnictvo, od krátkej doby spolu pracujeme. Vážení pánovia ! Ja Vám môžem zo svojej skúsenosti celkom úprimne povedať, že nezáleží, alebo nie je to vinou justičnej správy a Povereníctva pravosúdia, že ľudové súdy posiaľ nespĺnili tie nádeje, ktoré sme od nich očakávali a ktoré ešte aj dnes od nich očakávame. Je nám veľmi dobre známe, totiž musí nám byť známe, ako k utváraniu týchto ľudových súdov, resp. jednotlivých orgánov, účinkujúcich verejných súdov domácich dochádza. Bolo spomenuté prosím, že neviem v koľkých okresoch neboli posiaľ menovaní obžalobcovia. Pánovia ja Vám musím povedať, keď sa tak nestalo posiaľ, stalo sa tak z viny patričného Okresného národného výboru, ktorý nepredložil príslušný návrh, aby menovanie mohlo byť prevedené. Ja si dovoľím zajtra pánu pov. Dr. Husákovi zaslať referenta, ktorý mu ukáže jeden list, prosím, akým grobianskym spôsobom odpovedajú nám Okresný národné výbory, totiž Povereníctvu pravosúdia, keď povereníctvo vykoná v tejto veci povinnosť./Hlasy: Obežníky chodia stále/ Áno, áno, obežníky chodia stále, prosím. Včera som podpisoval zas hromadu obežníkov. Teda toľkoto len na adresu ľudového súdnictva. Je samozrejmé, pánovia a myslím, že o tom nebude nikto pochybovať, že všetci sme za to, aby tá očista bola prevedená dôkladne, aby boli znemožnené všetky elementy, ktoré výstavbu tohto nášho štátu hamujú a ktoré by nám chceli znemožniť záchranu všetkých tých mravných statkov, ktorý nám tento štát predstavuje. Jedným takýmto prostriedkom, nie snáď k záchrane tohto štátu, lebo tento štát nie je ohrozený, ale k pokojnej výstavbe tohto štátu má slúžiť aj osnova, ktorá leží práve pred nami a o ktorej teraz pojednávame. Sám som sa zúčastnil v právnom výbore na práci pri príprave tejto osnovy a môžem Vám povedať, že bolo posiaľ veľmi, ale veľmi málo návrhov, ktorým by výbory, resp. jednotliví členovia venovali toľko pozornosti, ako práve tejto. Preto, pokiaľ túto osnovu považujeme za potrebnú. Áno, treba znemožniť všetkých ľudí, ako som už naznačil, ktorí hamujú výstavbu štátu, ktorí nás ohrožujú, teda jednotlivé

právne statky, ktoré nám tento štát chráni. Lenže pánovia, tuná prichádza, resp. sme svedkami určitého konfliktu, ako to bolo od začiatku histórie odkedy je človek človekom, vždy prichádzal do konfliktu záujmom verejným, záujmom štátu, so záujmom jednotlivca. Natoľko prosím, že určité práva jednotlivcov bolo treba behom historického vývoja chrániť ústavnými alebo základnými zákonmi. Tak je tomu aj pokiaľ sa týka tej osobnej slobody. Ja ako právnik, ktorý sa v mnohých a teda v premenlivých veciach, myslím, stotožňujem s názormi pána povereníka, nemôžem s ním súhlasiť v tom, že na osobnú slobodu my musíme pozerieť politicky. Nie, pánovia. Na osobnú slobodu my musíme pozerieť právnicki. Lebo osobná sloboda je takým mravným, takým právnym statkom, že túto osobnú slobodu, zvlášť moderná doba, chráni ďalekosiahajúcimi zákonmi. A tento návrh, o ktorom pojednávame, túto osobnú slobodu ide obmedzovať. Samozrejme vec, že obmedziť ju musíme. Dopracujem sa k tomu, aby táto osnova tak, ako bola predložená, sovránila. Idem ovšem k tomu jeden doplnok, na ktorý sa vrátim. Pánovia, my si nemôžeme dovoliť, ani so strany domácich, ale ani so strany, najmä so strany zahraničných kritikov, aby sa nám vytýkala reakcia oproti minulosti. Ja som tento názor presadzoval v právnom výbore, bohužiaľ sa mi ho presadiť nepodarilo. Ja som tvrdil, že táto osnova je reakcionárska, mali by byť v nej určité pokrokové prvky. Vzhľadom však na to, že dnes ešte pred zasadnutím pléna, zasadnul právny výbor, tam sa dočiarlo dohody v tom zmysle, ako tá osnova bola predložená, práve preto ja sa tejto veci nebudem dotýkať a priznávam legálne, že sme ju všetci tá osnovu prijali tak, ako Vám bola predložená.

Ja by som pánovia, len sa vošatil ešte akosi k odôvodneniu toho dodatku, ktorý Vám eiacom predniesť, k tým určitým orgánom, ktoré majú do činenia s tou osobnou slobodou. Tu sa nemôžem vyhnúť prosím, aby som neopomenul Národnú bezpečnosť. Že ľudové súdy, akosi nám navyklovaní, resp. naplnia naše očakávania, pánovia nie súdy sú na vine neopomenúť národnú bezpečnosť je na vine. Preto? So súdjom sledujem tieto veci, chodievam aj sám na pojednávanie, ale ako divák ovšem, tuná v Bratislave, a musím Vám poradiť pánovia, že v jednom týždni, bolo to myslím, na dvanásť rezolúcií. Tak to mi zdá,

že to bolo medzi 29. júlom a 4. augustom. V tomto týždni z 9 prípadov obžalovaných, prosím, bolo ich 5 oslobodených. Prečo pánovia? Preto, pretože neboly produkované žiadne dôkazy oproti obžalovaným. Ráďte mi dovoliť, ten súd nemôže uznať vinným a nemôže potrestať, čo ja viem koľko ročným žalárom človeka, oproti ktorému nemá absolútne žiadnych dôkazov. No a ten súd, totiž ten predseda toho súdu a tí prísediaci, tí nemôžu ísť sháňať tie dôkazy, tí môžu len prijímať tie dôkazy na tom pojednávaní, a uvažovať o nich, tieto dôkazy má sohnáť Národná bezpečnosť. To je ^{jej} povinnosť, prosím. A keď Národná bezpečnosť predloží 9 prípadov a z tých 5 takých, ktoré nie sú náležite vyšetrené, nie je to chyba ani vada súdu, ľudového súdu prosím, že nesplní naše očakávania. Ja ^{by} som, pánovia mal omluvu pre Národnú bezpečnosť. Je samozrejmé, že v nových časoch nemohli sme potrebovať a nemôžeme potrebovať všelijakých tých ÚŠB-ákov, či ako sa menovali, gestapákov /hlasy: ÚŠB bolo malé gestapo /. Prosím? Áno, áno, no teda nemôžeme všetkých týchto ľudí v našom štáte potrebovať, ktorí slúžili ozať teda tomu fašizmu, resp. tomu gestapu. Ale pánovia, práve preto netreba to brať tak tragicky, nie tragicky, ale tak si to veľmi pripúšťať k srdcu, ako pán povereník si to pripúšťa. Pánovia, ja som si to nevzťahoval na seba, lebo ja som nebol intervenovať za žiadneho kolaboranta, ale tu som nabídnul vysvetlenie o jednej osobe, ktorá je už 3 mesiace, prosím, zaistená, bez toho, že by bola bývala len vypočutá. Je to človek, prosím, ktorý sa odvoláva na niekoľkých vysokých dôstojníkov, našich československých. Chce dokazovať, že so zbraňou v ruke bojoval proti Nemcom minulej jesene a tomuto človekovi sa ten dôkaz dosiaľ neumožnil, neumožnilo sa mu, aby si toto mohol dokázať. Pánovia, je to našou povinnosťou, aby sme my Národnú bezpečnosť, resp. administratívne alebo bezpečnostné orgány, upozorňovali na to, že medzi tými zaistencami nachodí sa aj osoby, ktorých nie je tam miesto, ale ich miesto je v budovateľskej pozícii Slovenska, resp. štátu. Pánovia, pretože, ako som povedal, naša Národná bezpečnosť nemôže byť ešte na tej výške, ktorá sa od nej vyžaduje, je tam mnoho ľudí ešte teoreticky nevyškolených, prakticky neskúsených, práve preto je treba, aby sme my dali možnosť aj, aby som povedal,

civilnému živlu, aby spolupracoval v tom smere, pokiaľ sa týka prevádzania tohto nariadenia o pracovných táboroch a z tohoto dôvodu nevezme mi to za zlé pán povereník, že dodatočne jaksí, nimo tej dohody, alebo nad tú dohodu, ktorá bola už dosiahnutá z dôvodov, ktoré som uviedol, navrhujem pánovia, aby sme za paragraf 10, ako nový paragraf prijali toto: " Ku kontrole zákonných predpokladov zaradenia do pracovných táborov, ich organizácie a správy zvolí SNR 4 člennú komisiu, ktorá môže navrhnúť aj prepustenie z pracovného tábora."

Ja myslím, že keď my akosi teda ponúkame spoluprácu členov Národnej rady pri prevádzaní tohto nariadenia, že to musí byť administratívnym orgánom len vítané a z toho dôvodu by som prosil, aby ste tento môj doplňujúci návrh láskave prijali /potlesk/.

Dr. Lettrich: Pán Peja:

Peja: Slávna Národná rada ! Ja by mal k tomu dve poznámky za svoju osobu. Ja som teraz menovaný do ľudového súdu v Sečovciach. Pýtam sa pána povereníka, aby mi odpovedal, či by to nemohlo byť, že by z okresu druhého bol niekto preložený k nám a od nás, po prípade bol na druhý okres daný. Napríklad keby to bol ten prísediaci z Košíc. Kdežto ja teraz, familiárny človek, ako ja mám súdiť tých starých známych a priateľov, ktorých som poznal osobne a teraz mám toho človeka súdiť, mám, musím, je pravda, že prijať funkciu musím, lebo som trestaný že áno. Či by nemohlo sa vzťahovať, nariadenie tak, že by tu z toho mestečka, lebo z toho súdu na druhý bol preložený a z druhého mesta bol tam prísediaci. Ja by napr. bol v Michalovciach, vo Vranove atď., prídem potom domov po čase, sa mi nemôže stať nič. Teraz ja zo svojej obci, zo svojho okolia, atď., musím toho človeka podľa paragrafu súdiť. Jedno, že akosi, srdce predsa človek má, neznám /hlasy: netreba prijať funkciu/ prosím, však ja nehovorím, len či by sa nemohlo toto tak urobiť, však človek keď musí súdiť, tak súdi, len že už akosi nie tak prísne, ako by človek mal. /Hlasy: Kto sa bojí, nech nechodí do lesa./ Prosím, však moment, moment, Potom máme tu prípad, pán povereník neviem či Vám je známe, ako tu podotýkal p. Dr. Kočvara, člen Národnej rady, že tam daký Rob sedí

už tam 4 mesiace. Nič nežiada, ten človek chodí ku mne, chodí pravda na slobode, chodí ku mne stále a stále, že by žiadal, aby ho jeden znalec súdny vyšetril, po prípade že by bol sem dovedený, že je tu obvinený, že tu v Bratislave preberal nejaké peniaze na partizánov, štátny kapitál mal vo funkcii, pri partizánoch bol. Ja nechcem intervenovať, lebo ja neznám jeho činy a osobne ho neznám. Ja ani dnes sa tu neopovážim zakročiť za neho, lebo ja ho nepoznám. Ale on ohodí na mne, aby ja som tu povedal, že či taký človek musí ísť mýny odmiňovať /hlasy: Vy neviete, ale my vieme za čo sedí /, a že neviem, že žiada si, aby sa vyšetril, že by tu on predniesol. Tak prosím, doniesol som tu aj jeden prípis, lebo na mňa píše, prosí, aby ja som tu pred Národnou radou vypovedal, či taký človek, ktorý prosím dôkazy na neho nie sú, žiada, aby bol vyšetrený. Ja sa len prihovám / predseda cengá, hlasy / ja neviem, pánovia odpustite, neintervenujem, on žiada, aby bol vyšetrený a potrestaný.

Dr. Lettrich: Kto sa hlási ďalej k slovu? Pán povereník Dr. Štefánik.

Dr. Štefánik: Slávna Slovenská národná rada! Pokiaľ sa týka predloženej osnovy nariadenie, mal by som jeden pozmeňovací, vlastne len upravovací návrh a síce k §-u 2., navrhoval by som, aby ustanovenie litery a/ bolo v §-e 2 uvedené ako ods. 2./, v znení, že "v pracovných táboroch odpykajú si tresty tiež osoby, odsúdené podľa nariadenia č. 33/1945 Sb.n. SNR, ktoré majú časť, alebo celý trest na slobode odpykať v osobitných pracovných útvaroch, ako aj osoby odsúdené podľa, atď. Tento pozmeňovací návrh dovoľujem si odôvodniť tým, že trest na slobode, resp. trest odpykania v pracovných útvaroch ukladá súd. K výkonu trestu odsúdení sú odovzdávaní príslušnému štátnemu zastupiteľstvu, podľa nar.č. 33. Toto štátne zastupiteľstvo dodá toho patričného do príslušného pracovného útvaru. Je nenysliteľné preto, aby Povereníctvo pre veci vnútorné ho zaraďovalo, lebo však on ex lege, poťazne podľa jemu uloženého trestu musí byť zaradený do toho pracovného útvaru, v danom prípade do pracovného tábora. Za to myslím, že by bolo správnejšie, keby sme tú literu a./ uviedli ako ods. 2./, že asi tam odpykávajú, Štátnym zastupiteľstvom tieto osoby na

výkon trestu dodané do pracovného tábora. Tieto osoby netreba už zaraďovať do pracovných táborov.

Pokiaľ sa týka fungovania ľudových súdov a Národného súdu, súhlasím s pánom poverenikom pre veci vnútorné, že s činnosťou ľudových súdov, doteraz vykonávanou, nie sme spokojní. Očakávali sme od ľudového súdníctva iste, že bude pokračovať rýchlejšie, že v termíne, ktorý je stanovený v nariadení 33 do 23. mája 1946 všetky prípady, ktoré sa vyskytnú, budú riadne prejednané a všetci vinníci budú odsúdení a dodaní na výkon trestu. Obávam sa ale pánovia, že informácie, ktoré obdržal pán povereník pre veci vnútorné na východe nezodpovedajú skutočnosti, že sú mýlné. Jestli si prajete ja Vám prečítam všetky osoby, ktoré sú menované predsedami, žalobcami v Krajských súdoch v Košiciach a na východe.

Krajský súd v Košiciach: Okresný ľudový súd Košice, predseda Štefan Janda, obžalobca Dr. Andrej Buza.

Okresný ľudový súd Humenné/ Dr.Jozef Jančo a Felix Duský, ako žalobca.

Okresný ľudový súd Michalovce: Arnošt Fetkovič, obžalobca Dr.Ján Koptula.

Okresný ľudový súd Moldava n/Bodvou: Dr.Ladislav Gazdak, obžalobca Ľudovít Dudič.

Okresný ľudový súd Sečovce: resp.Trebišov: preds.Dr. Eugen Moré, obžalobca Ján Karel.

Okresný ľudový súd Stropkov: predseda Dr.Vojtech Mochnáč, obžalobca Dr.Edmund Čerňanský.

Okresný ľudový súd Sobrance: radca Králik, ako predseda, obžalobca Dr.Ladislav Dudáš.

Okresný ľudový súd vo Vranove: predseda Dr.Karol Skípala, obžalobca Dr. Michal Belluš.

V obvode Krajského súdu v Košiciach dnes nie je menovaný Okresný ľudový súd v 3 okresoch a to vo Veľkých Kapušanoch, odkiaľ napriek telegrafickému vyzvaniu, vyzvaniu radiovému dosiaľ neodosiel vôbec nijaký návrh. Pravdepodobne tam nie je, je to okres maďarský, tam snáď Okresný národný výbor nie je zriadený /Ing.Styk: je!/. Odtiaľ nemôžeme nič dostať. Podobná situácia je aj z okresu Kráľovský Chlumec a tiež podobná situácia je aj z okresu Medzilaborce. Pánovia, na východe veľmi dobre po-

znáte v akom, by som povedal, v zúboženom stave sú Medzilaborce. Tam ani nie je súd kde umiestniť a pomyšľa sa na to, že sídlo tohoto okresného súdu snáď bude treba preložiť niekam inde. To - v obvode Krajského súdu košického v týchto troch okresoch, nefungujú tie súdy.

Krajský súd v Levoči: Okresný ľudový súd Levoča: predseda Karol Medrna, obžalobca Dr. Ján Feješ.

Okresný ľudový súd Gelnica: preds. Július Tinko, obžalobca Dr. Ján Čapoš.

Okresný ľudový súd Kežmarok: preds. Dr. Tibor Paško, obžalobca Dr. Michal Spišiak.

Okresný ľudový súd Spišska Nová Ves: preds. Karol Šperl, obžalobca Dr. Andrej Vrchovina.

Okresný ľudový súd Spišská Sobota: preds. Dr. Oldřich Mílek, obžalobca Dr. Peter Slabej.

Okresný ľudový súd Spišská Stará Ves: preds. Dr. Semen Bošovský, obžalobca Jozef Vingart.

Okresný ľudový súd Stará Ľubovňa: preds. Dr. Ladislav Boškoványi, obžalobca Ján Feješ.

Všetky okresné ľudové súdy sú ustálené.

Obvod Krajského súdu Prešov. Okresný ľudový súd v Prešove: preds. Dr. Vojtech Vagašský, obžalobca Dr. Pavel Kiráj.

Okresný ľudový súd Bardejov: preds. Alexej Bogdanov, obžalobca Dr. Dezider Fejér.

Okresný ľudový súd Giraltovce: preds. Dr. Vojtech Perec, obžalobca Jozef Bednárík.

Okresný ľudový súd Sabinov: preds. Imrich Džupa, obžalobca Július Friedmann.

Okresný ľudový súd Svidník: preds. Dr. Vojtech Morháč, obžalobca Juraj Kudla.

Obvody všetkých ľudových súdov sú vymenované.

Krajský súd Rimavská Sobota. Okresný ľudový súd Rim. Sobota: preds. Dr. Július Valach, obžalobca Dr. Andrej Homola.

Okresný ľudový súd Pelechince: preds. Viliam Klein, obžalobca Dr. Mikuláš Jóna.

Okresný ľudový súd Revúca: preds. Dr. Ladislav Denčák, obžalobca Juraj Áica.

Okresný ľudový súd Rožňava: preds. Ladislav Kováčik, obžalobca

Ján Ušiak.

Okresný ľudový súd Tornala: preds. Július Hubay, obžalobca Dr. Zolo Daniš.

Vážení pánovia: Ako som prečítal, až na tri okresy, vo všetkých okresoch východného Slovenska sú ustanovení - menovaní jak predsedovia tak aj obžalobcovia Okresných ľudových súdov. Menovanie týchto osôb z výhodu išlo pomaly. Urgovali sme obežníkmi, urgovali sme telegraficky, urgovali sme rádiom návrhy na menovanie týchto osôb. Behom 48 hodín sú menovacie dekréty a upovedomenia, akonáhle dojdú na Povereníctvo pre pravosúdie vyexpedované. Povereníctvo pre pravosúdie opätovne obežníkmi a posledne rádiom dôrazne upozorňovalo predsedov, resp. Okresné ľudové súdy, aby s urýchlením pokračovali v činnosti. Aby vypisovali verejné pojednávania, aby konaly svoju povinnosť a súdily.

Vážení pánovia, jedno nutno predsa len poznamenať, okolnosť, ktorá tu bola dnes sponenutá. Tú si môžeme overiť aj tuhá v Bratislave, kde tie súdy i Národný súd máme po ruke. Materiál, ktorý je dodávaný Okresným ľudovým súdom i Národnému súdu, pánovia, je kusý, je tak medzerovitý, tak nedostatočný, že obžalobcovia tento materiál zpravidla vracajú nazpät na doplnenie. Dopĺňovanie tohto dôkazového materiálu trvá iste dosť dlhý čas. Ja chápem a viem, že ako napríklad v Bratislave, kde je zaistených snád, nevien koľko, počúvam, že asi 1.200 lebo 1.300 osôb, že šetrenie týchto osôb, zistenie skutkových podstat, trestných činov vyžaduje čas. Ale domnievam sa, že bude treba nasadiť so strany všetkých nás všetko, aby ľudové súdy splnily ten úkol, splnily tú svoju povinnosť, ktorá im nariadením č. 33 bola uložená a že bude povinnosťou každého z nás, ktorí sme zodpovední za fungovanie týchto súdov podľa tej zodpovednosti, ktorá nám je uložená, platnými predpismi, aby sme podľa tej zodpovednosti vykonali všetko. Pokiaľ sa týka Povereníctva pre pravosúdie, vážení pánovia, ja Ván prehlásujem, že Povereníctvo pre pravosúdie vykonalo svoju povinnosť / potlesk /.

Dr. Lettrich: Kto sa ešte hlási k slovu? Pán Dr. Belluš.

Dr. Belluš: Slávna Slovenská národná rada! Isteže sa všetci panätáte na tie hlasy našej tlače, ktorá sa domáhala a to dosť bojovým spôsobom, aby boli uzákonené ľudové súdy. Je už 4 mesiace tomu, čo ľudové súdy boli uzákonené a výsledok, konštatovanie pána povereníka pre veci vnútorné, že ľudové súdy skrachovali. Pán povereník pre pravosúdie taktiež to konštatovanie predniesol. Ja zaznamenávam toto konštatovanie preto, že padlo z úst ľudí, ktorí s ľudovými súdmi majú najviac čo spoločného, teda že všetko. Nikto druhý nemôže byť v tejto otázke vinený len tí, ktorí ľudové súdy na starosti mali. Že sa to týka pána povereníka pre pravosúdie práve tak, ako pána povereníka pre veci vnútorné. Nechoem s týmto zaznamenaním, že ľudové súdy skrachovali, byť spokojný, ale choem Vám doložiť, prečo ľudové súdy skrachovali. Ja Vám neprezradím žiadnu tajnosť, keď Vám poviem, že Predsedníctvo SNR otázkou nečinnosti ľudových súdov sa zaoberalo, chcelo túto nečinnosť vyriešiť a pozvalo si pána predsedu Národného súdu, žalobcov i prísediacich na poradu do Predsedníctva. Tam predseda Národného súdu a prísediaci žiadali, aby osoby ktoré sú zaistené a ktoré prichádzajú do úvahy postavenia pred ľudové súdy, boli z Národnej bezpečnosti vybrané a dané do kompetencie Národných súdov. Pán povereník pre veci vnútorné proti tomuto brojil. Ja som mal na pána predsedu Národného súdu jednu otázku: Či tým spôsobom, keď sa mu urobí po vôli, ľudové súdy budú fungovať a on mi odpovedal áno. Vážení páni, dokiaľ medzi Národnou bezpečnosťou a ľudovými súdmi je takýto pomer, takýto vzťah, nemožno od ľudových súdov očakávať žiadneho výsledku. Na vine sú jedni a na vine sú i druhí. Oslobodzovacie rozsudky, ktoré nesporne veľmi podryvajú autoritu nášho štátu, ktoré podryvajú autoritu SNR, nielen že výsledok ľudového súdnictva negujú, ale, prosím pekne, práve opačný výsledok prinášajú. Každý oslobodzovací rozsudok podvracia autoritu štátu a každý oslobodzovací rozsudok, prosím pekne, má v zápäť radosť všetkých tých našich zakuklencov a tu vina nemôže byť na ľudovom súdníctve, ale na tých orgánoch, ktoré pripravujú materiál pre tieto ľudové súdy. Národná bezpečnosť nesporne neni na výške. Pokiaľ Národná bezpečnosť bude preťažaná prípadmi do istej miery zbytočnými, pokiaľ Národ-

ná bezpečnosť nebude mať dostatočný personál na vyšetrovanie týchto prípadov, dotiaľ od ľudového súdnictva nedostaneme žiadny výsledok. Ja keď končím, chcem končiť len tým, že treba ísť na koreň veci tam, kde to zlo je. A predovšetkým viniť treba tých, ktorí majú povinnosť, aby odstránili tieto prekážky.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu ? Keďže nikto, záverečné slovo má pán zpravodajca, podpredseda Dr. Husák.

Dr. Husák: Vážení pánovia! Najprv sa dotknem pozmeňovacích návrhov, ktoré t uná boli predložené. S návrhom p. povereníka Dr. Štefánika súhlasím, lebo neni vôbec v rozpore s intenciami, - ktoré toto nariadenie sleduje. S návrhom p. Dr. Kočvaru nesúhlasím z dôvodov, ktoré prednesiem.

Keď som pri navrhovaní tohto nariadenia dotkol sa ľudového súdnictva, choel som len poukázať na istý všeobecný rys u nás a nijako nie kritizovať Povereníctvo pre pravosúdie. Dúfam, že mi ani tak nebolo rozumené a tým menej snád osobou p. Dr. Štefánika. O tom nemôže byť ani reči, a ak tomu niekto tak rozumel, tak prosím, aby si mienku korigoval. Pokiaľ ide o teoretickú debatu o osobnej slobode t uná, ja by som bol veľmi rád, keby pán člen Rady Dr. Kočvara nešiel v koncipovaní pojmu osobná sloboda, nevychádzal len od oslobodenia územia Slovenska alebo Československej republiky, ale keby tak išiel, povedzme tak od 6. októbra 1938, alebo aspoň od doby, kedy bolo povstanie a kedy Nemci osobnú slobodu a gardisti na Slovensku určovali jej pojen. A potom myslím, že by sme k tejto otázke sa dívali trochu ináč. Vážení páni, z jednej strany sú t uná sťažnosti, že je príliš veľa ľudí zaistených a zatvorených a z druhej strany, kde sa človek pohne v ktoromkoľvek okrese počuje stále jednu mienku, že veľký počet kolaborantov a takých ľudí sedí v úradoch, že behá po slobode, že sú prepúšťaní a to sú podľa môjho názoru ľudia najstatočnejší, to sú partizáni, to sú drobní vojaci, ktorí sa vracajú z armády, na miestach miesto seba nachádzajú tam spústu kolaborantov, ktorí oddane slúžili Tisovi a podobne. Sú to politickí väzni, ktorí roky presedeli v žalároch a dneska musia chodiť službičkovať a poklonkovať tým istým pánom, ktorí ich priamo alebo nepriamo do väzenia posielali. Preto ani právnický, ani inak nemô-

žem na pojem osobnej slobody sa dívať, ako politicky, to znamená z toho hľadiska, aký záujem štátny a národný tuhá je. Ovšem keď už polemika s ľudovými súdmi sa nadhodila, chcel by som uviesť niekoľko prípadov. Bolo sponenuté, že Okresný ľudový súd v Bratislave oslobodil niekoľko ľudí. Ja by som to slovo ľudí nahradil iným: "niekoľký^{ch} esesákov". Dokázané bolo priznaním i svedkami, že istý pán slúžil u zbraní SS. Je pravda, že nebolo dokázané, že osobne vraždil v Kremničke, alebo na Brezine, alebo niekde inde našich občanov, to sme nedokázali, ale bez všetkých sporov on u zbraní SS slúžil. A to nyslím, že čosi v našej histórii znamená. Napriek tomu bol oslobodený, ačkoľvek bola daná možnosť udeliť mu aspoň ten minimálny trest, zbaviť ho občianskych práv a poslať na práce. Nestalo sa. Vážení páni, dostal sa mi do ruky spis o jednom súde, pred asi 7 mesiacmi, ktorý bol v obci Šajba, kde u jedného roľníka, Slováka, našli tie ampule z telefónnych stípov a niekoľko patrónov, ktoré tam nechala československá armáda, -u jeho decka-. Na druhý deň bol otec, syn a tretí človek, ktorý tam sa náhodou zabľúdil už obesení na námestí za podporovanie partizánskej činnosti. Ale esesák, ktorý poldruha roka bojoval z presvedčenia v SS zbraniach, to není dostatočným dôvodom pre udelenie aspoň toho minimálneho trestu. Nech mi niekto povie, že toto odpovedá tak princípu osobnej slobody, ako to u nás národ chápe a chce chápať, nech to ide vysvetliť do tej Šajby, že musí byť esesák oslobodený za takýchto okolností /hlasy/. A takých prípadov je plno. Preto hovorím, keď sa my chceme dostať do rozporu s obecnou mienkou, mienkou tých drobných malých ľudí, kde esesáci prešli, tak pokračujme len takto. Kľudne oslobodzujme.

Druhý prípad: Keď som sa vracal z výchoďu, zastavil som sa v jednom okrese, není to konečne tajnosť, v Rimavskej Sobote. Sťažovali sa mi tam. Národná bezpečnosť predložila spisy Okresnému ľudovému súdu. Vyšetrená tak, jak vedela. Ešte sa vrátim k tomuto. Netvrdím, že sú to špecialisti, cvičení na gestapáckych kurzoch. Sú to mladí drobní ľudia, partizáni, vojaci, tí ktorých sme tam dostať mohli. Národná bezpečnosť vyšetřila tak jak vedela. Súdny nefungujú, lebo, že ten materiál nestačí, musia si to vyšetřovať. To by som uznal, ale 80% ľudí, ktorí tam boli predložení, prepustil Okresný ľudový súd na slobodu a potom začal svoje vyšetřovanie robiť. A to

nie prípad len Rimavskej Soboty, to je prípad Nitry, to je prípad Žiliny, to je prípad skoro všade, Okresné ľudové súdy začínajú svoju prácu tak, že prepustia ľudí, povedia, že NB nedala materiál a potom svojím spôsobom, hádam dobrým, hádam zlým, začínajú vyšetrovať. A toto národ vidí. Vidí, že tá bezpečnosť ho zavrela, že to dala súdu, súd, aby mohol povedať, tak chlapi toto neni dobre vyšetrené, musíme to vyšetriť lepšie, tedy pustiť na slobodu, rehabilituje ich a potom bude čakať. Jeden z tých prípadov je zvlášť markantný. Bol tam zaistený župný inšpektor Hlinkovej gardy, to tiež čosi znamená v obecnej terminológii. Keď bol niekto od začiatku do konca župným inšpektorom Hlinkovej gardy, keby bol seba lepší človek, tak nesie tú politickú zodpovednosť za všetko, čo sa tuhá robilo. Okresný ľudový súd ho bez všetkého prepustil na slobodu. Som sa pýtal prečo? Že neni dostatočný počet dôkazov. Formálne môže to byť pravda. Ale každému prostému občanovi stačí, že ten pán bol župným inšpektorom gardy a súd, keď materiál dostatočný nemá, tak je povinný ho zistiť. Ale nie pustiť župného inšpektora na slobodu a provokovať celý kraj vyslovene takýnto svojím opatrením. Takýchto prípadov je celá séria. Teraz z toho chcem vyvodiť. Jak sa tuhá poníma, jednak tá osobná sloboda, ako sa poníma fungovanie súdnictva. Nie Povereníctvo pre pravosúdie, ja som presvedčený, že pán povereník Štefánik a vedúci úradníci veľmi správne a čestne splnili svoju povinnosť zo svojej strany, ale dolu jednotlivé orgány vysvetľujú si to po svojom. Ohľadne obsadenia ľudových súdov na východnom Slovensku, opätovne sa pridrižiam svojho tvrdenia. Ja som netvrdil, že v sozname Povereníctva pre pravosúdie nie sú títo obžalobcovia zapísaní, ale tvrdím, že tam neexistujú, že v tých okresoch nie sú, že sa neujali funkcie, že neurobili ani prvý krok, ani tú literu a/, toto tvrdím celkom pozitívne, tak ako na niektorých miestach som si to osobne overil a v iných som sa veľmi podrobne vypytaval na túto záležitosť. Jedna vec je menovať a druhá vec je skutočne do života to uviesť. Pokiaľ ide o zaistencov. Spomínam p. Dr. Kočvara, že tam môžu byť ľudia nevinní a pod. To je kludne pripúšťam. Národná bezpečnosť dostala mnohokrát príkaz, aby prešla všetky prípady, že tie drobné prípady, aby byly

prepustené a vážnejšie vyšetrované a odovzdané súdu. Poslednú dobu i v Bratislave bol prepustený veľký počet ľudí a do konca tohoto mesiaca majú byť prepustení ľudia, proti ktorým niet závažnejších dôvodov. Ale, vážení pánovia, to není tak jednoduchá záležitosť. Nechcem tu spomínať mená, ale mohol bych uviesť niekoľko prípadov. Keď toto plénum jednonyseľne sa usnieslo, že ten človek je korupčník, politický korupčník, zneužívaním úradnej moci sa k tomu majetku dostal, že bol i v garde atď., a predsa o tých miliónových korupciach nikto nikde tie dôkazy nevie vyhrabať. Tak môže byť i taký názor, že taký človek má kľudne behať na slobode, a byť ďalej ministerským radcom. Ja som ale názoru opačného. Teda drobní ľudia prepustení budú z väzenia. Ale i veľké prípady sú tu, i veľkí ľudia, nad ktorými niektorý ná z nás príliš mäkké srdce. Nespokojnosť s týmto je dosť značná, vážení pánovia. Nalhávali by sme si, keď by sme si mysleli, že dolu to národ berie tak, ako sa mu to často servíruje len. Veľmi kriticky sa díva na všetky tieto opatrenia a veľmi časté a kritické hlasy sa ozývajú, že si tu budú robiť poriadok ešte druhí ľudia. Proti nám hádajú. Nevien. Pokiaľ ide o návrh p. Dr. Kočvaru, hovoril, že by sme nemali odmietnuť štyrčlennú komisiu, ktorá chce pomáhať Povereníctvu pre právoprávne a kontrolovať ho. Nuž, ja by som veľmi uvítal, ako to pán Dr. Kočvara navrhol, štyrčlennú komisiu, ktorá bude pomáhať stíhať tieto prípady čierneho obchodu, povalačstva, udavačstva a rozvratnej činnosti, v tom by som videl skutočne pomoc. Keď tu ná byť ale komisia, ktoré za každého bude intervenovať, prepúšťať, úplne viazať ruky bezpečnostným a ostatným orgánom, nemôžem to inak nazvať, ako kurátorstvom nad tým, aby sme toto nariadenie neprevádzali riadne a dokonale a musím ho z toho dôvodu odmietnuť. Pri ľudových súdoch, ktoré tu ná byly nadhodené, spomenul p. Dr. Štefánik, že i Národný súd nemôže riadne fungovať. Ja som sa nechcel úmyselne otázky Národného súdu dotknúť. Keď nadhodená bola, musím. Vážení páni ! Pred Národný súd dostály sa spisy, ktoré som si ja sám pozrel. Preto, že bolo spomínané, že nie sú dostatočne urobené. Ja ako právnik som pevného presvedčenia, že s každým tým spison mohol byť započatý proces. Povien len jeden prípad. To je prípad Šmiglovského. Kto bol v Banskej Bystrici, pozná tohoto veliteľa po-

sádky v Nitre. Prípád jasne priznaný, na ďajakých 30 stranách, dokázaný a napriek tomu, že je tento spis odovzdaný asi od polovice júna, do dnešného dňa sa pred Národný súd nedostal. Pán Dr. Belluš úplne demagogicky obracia túto otázku, /nech mi prepáči za výraz/ a snaží sa tuná zamotať ju, ako by tu bol voľajaký spor medzi Národnou bezpečnosťou a ľudovými súdmi, ako by tu bolo treba záhadné korene zla hľadať atď. Predovšetkým odmietam, že má vnútro niečo spoločného s ľudovými súdmi, až na to, že pripravuje materiál, a odmietam, že tu bol nejaký napätý pomer. O tom nemôže byť ani reči. A jestli chce niekto takto históriu vykladať, tak si nevidí na 5 krokov od nos, potom chce tu vynášať isté záležitosti, ktoré nie sú. Keby som bol počítal s touto polemikou, tak by som predložil konkrétne čísla, že Okresné ľudové súdy na toľkých percentách inú činnosť doteraz neprevádzaly, jako že prepúšťali kolaborantov a ľudí, ktorí im boli predlození k súdeniu. /Dr. Belluš: Prečo neprevádzaly?/ Pretože to patrí do môjho rezortu ! Preto neprevádzaly /hlasy: Prečo právnický skrachovali?/. Nechcem sa tuná dotýkať politicky týchto záležitostí, potom by bola záležitosť troška jasnejšia, prečo neprevádzaly.

Pokiaľ ide o Národnú bezpečnosť, my sme mohli veľmi kľudne sobrať ten starý aparát, ale sme si povedali, že bezpečnosť národa a štátu není možné urobiť z ľudí, ktorí robili bezpečnosť Tisovho štátu proti nám všetkým. Preto sme vo veľkom počte vyhádzali ÚŠB-ákov a takých členov, proti ktorým boli námietky z radov obyvateľstva. Že preverovanie na Policajnom riaditeľstve konalo sa verejne, pri preverovaní na Policajnom riaditeľstve zúčastnilo sa niekedy až 100 ľudí z radov publika, ktorí veľmi mnoho okolností v prospech aj neprospech preverovaných vedeli uviesť a vyrazili sme odtiaľ všetkých tých ľudí, ktoré dnes na NB nepatria. Samozrejme, že nemožno za dva mesiace vycvičiť nových kvalifikovaných odborníkov. Ale jedno čo u týchto ľudí je, je čestný, politický názor, taký akým Národná rada išla do povstania. A jej nikto uprieť nesmie. Upierajú jej to iba tí, ktorí sedia na paragrafoch, /hlasy: ktorí majú strach, že v budúcnosti pred ľudové súdy prídu/ a smejú sa z neznalosti týchto nových mladých ľudí, autoritu ktorých sa snažia všemožne podkopať/potlesk/ /hlasy/

Všetkým možným spôsobom sa táto kampan' tuná väčší. Nedostatku Národnej bezpečnosti sme si veľmi dobre vedomí. A robíme veľmi mnohé opatrenia reorganizačné, personálne, výcvikové atď, ktoré majú zvýšiť úroveň Národnej bezpečnosti, zlepšiť ich prácu, zlepšiť ich neutralnosť a zlepšiť ich výkon celý. Ale toľko viem, že to neni aparát najhorší, ktorý na slovenskom území funguje a že keby boli ostatné rezorty vo svojom úseku toľko urobili ako Národná bezpečnosť pri očiste verejného života, boli by sme dneska o veľký kus ďalej bývali v celom tomto. Teda veľmi by som prosil, aby sa nerobila z tejto otázky otázka demagogická, aby sa tuná nehládaly jakési zádrapky, ktoré veľmi pekne majú nám tú situáciu vylíčiť. Pekná na žiaden pád neni, to je fakt. Rozrastajú sa nám tuná reakčné živly, jak sme si to nikdy nepredstavovali. Či v Maďarsku, či v Rakúsku, alebo v ktorýchkoľvek štátoch okolitých ľudové súdy fungovali troška rýchlejšie, aj princíp osobnej slobody chápaly trochu odlišnejšie, ako sa chápe u nás, chápaly ho tak, ako ich to naučily esesáci u nás v Šajbe a v ostatných dedinkách, chápaly to tak, ako to prostý človek sám u seba formulované mal. A preto sme to nazvali ľudovými súdmi a preto sme chceli, aby skutočne tento politický pochop, to prosté ľudové chápanie spravodlivosti politickej a odplaty bol do tohoto súdnictva zanesený, Toto sa nám nepodarilo. V tom vidím ja chybu, nie chybu v Povereníctve pre pravosúdie, ale v celej réžii tejto očisty verejného života. Toľko len k poznámkam, ktoré tuná odznely. Inak prihováram sa, aby bolo prijaté navrhované nariadenie ako som ho prečítal s doplnkom pána povereníka Dr. Štefánika.

Dr. Lettrich: Prikročíme k hlasovaniu. K slovu sa hlási ešte p. podpredseda Dr. Belluš.

Dr. Belluš: Slávna Slovenská národná rada! Nechcem sa pánu povereníkovi pre veci vnútorné revanžovať takým výrazom, akým on označil moje. Hoci by som mal preto snáď viac príčin. Chcel by som mať na neho jednu otázku. Nech mi povie, čo v tom bolo demagogické, nech mi povie či Národný súd, ktorý bol asi pred 2 mesiacmi na Predsedníctve Národnej rady, neobviňoval Národnú bezpečnosť z toho, že Národný súd nemôže

pracovať. Ak mi odpovie kladnú otázku, tak som ja cigán. Ak nie tak neviem.

Dr. Lettrich: Prikróčime k hlasovaniu.

Dr. Husák: Pán Dr. Belluš sa dostatočne diskvalifikoval tým spôsobom, ako sa vyjadril. Nebudem preto na jeho reč odpovedať.

Dr. Lettrich: Prikróčime k hlasovaniu. Je tu pozmeňovací návrh p. Dr. Kočvaru, ohľadom kontroly a možnosti prepustenia z pracovných táborov štvorčlennou komisiou. Kto je za prijatie tohoto pozmeňujúceho návrhu. Prosím skrutátorov p. podpredsedu Dr. Čecha a p. Dr. Thurzu, aby spočítali hlasy/18/. Kto je proti tomuto návrhu p. Dr. Kočvaru: /21/. Páni skrutátori hlasovali ? /Áno/. Návrh sa zamieta.

Kto je za prijatie osnovy, ako bola naposled v záverečnom slove prednesená pánom zpravodajcom. Pôvodné znenie je doplnené návrhom pána povereníka pre pravosúdie Dr. Štefánika, nech zodvihne ruku. To je väčšina. Vyhlasujem osnovu za nariadenie SNR /potlesk/.

Prikróčime k 14. bodu programu, to je zpráva právneho a hospodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka SNR pre veci vnútorné na vydanie nariadenia o zavedení všeobecnej pracovnej povinnosti. Zpravodajcom je p. podpredseda a povereník Dr. Husák.

Dr. Husák: Slávna Slovenská národná rada! Tento návrh doporučujem sňať z programu s tým, že je tu pripravovaný celoštátny dekrét o zavedení pracovnej povinnosti, ktorý upravuje materiál do istej miery inak, menovite prevádza tu istú právomoc na úrady ochrany práce, ktoré sa tu má zriadiť a nepovažujem za osožné, aby sa celkom inak tá materiál riešila, keď bude výhodnejšie riešiť ju jednotne. Preto doporučujem, aby bol sňatý z programu tento bod.

Dr. Lettrich: Je tu formálny návrh na sňatie z programu tejto osnovy. Dávam o nej hlasovať. Kto je za prijatie nech zodvihne ruku. Je to väčšina za jej sňatie, tento bod teda odpadá z programu.

Prikróčime k 15. bodu programu: Zpráva právneho a ho-

spodársko-sociálneho výboru o návrhu povereníka SNR pre veci vnútorné o prísnejšom trestaní niektorých priestupkov. Zpravodajcom je pán podpredseda Dr. Husák.

✓ Dr. Husák: Vážení pánovia! Návrh, ktorý je Vám predložený pod č. 65 je Vám známy. Nemám k nemu iných doplnkov a vysvetliviek. Smeruje k tomu, aby predražovanie a osoby, ktoré sa zaoberajú čiernym obchodom, mohli byť dávane do pracovných táborov, čo podľa doterajšej našej legislatívy možné nebolo. Sbor povereníkov sa na tomto usnesení už usniesol asi pred 14 dňami. Niekoľko prípadov na výstrahu už sa aj stalo, je treba zase túto normu sankcionovať.

Ináč len mimo tohto nariadenia by som poznamenal ako poučenie pre budúcnosť, že keď sa obidve politické strany vo výbore dohodnú na istej formulácii nariadenia a potom člen výboru sám podáva pozmenujúci návrh, ktorý je dosť politicky stavany, nepovažujem to za veľmi šťastný procedens pre budúcnosť. Toto nariadenie doporučujem schváliť.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu, kto sa hlási k slovu. Keďže nikto, prikrôčime k hlasovaniu. Kto je za prijatie návrhu tak, ako bol predstretý, nech zdvihne ruku. To je väčšina. Vyhlasujem osnovu za nariadenie SNR.

Prikrôčime k 16. bodu programu, to jest k prerokovaniu zprávy právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka SNR pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu na vydanie nariadenia o skonfiškovaní a rozdelení pôdohospodárskeho majetku Maďarov, Nemcov, ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa. Zpravodajcom je pán Dr. Kvetko.

Dr. Kvetko: Slávna Národná rada! Predložené nariadenie je novelizáciou nariadenia č. 4/45 Sb. n. SNR, Predsedníctva SNR z 23. februára 1945. Novelizáciu tohto nariadenia vyžiadala si skúsenosť a skutočnosť, ktorá ukazovala, že sú v nariadení č. 4 veľké materiálne i administratívne nedostatky, ktoré treba odstrániť. Pôvodne navrhovali sme, aby novelizácia bola prevedená nie vyslovením zrušenia nar. č. 4, ale prosté dopĺňujúcim nariadením a to navrhovali sme tak preto, že nariadenie č. 4/1945 je jedno z najznámejších nariadení na Slovensku a je to jedno z nariadení, ktoré splní jeden z veľmi dôležitých programových bodov politického a sociálneho programu SNR. Vy-

skytly sa ťažkosti a námietky, že by bolo žiaducejšie, aby
materia tohto druhu bola shrnutá do jedného nariadenia, aby
bola prehľadná hlavne preto, že výkon tohto nariadenia dáva
sa ľudovým orgánom našej správy, Okresným a miestnym národným
výborom a tak predkladáme Vám nariadenie, ktoré formálne zru-
šuje nar.č. 4, ale preberá v podstate jeho materiu, dopĺňa ju
a upravuje. Ja nebudem, dovoľte, aby som nečítal celé naria-
denie, tak ako je predložené, chcem sa dotknúť len tých nových
materiálnych alebo iných zmien, formálnych zmien, ktoré naria-
denie navrhuje. Predne je tu § 1. Paragraf prvý normuje konfiš-
káciu pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov a zradcov.
Ukázalo sa, že ho treba doplniť predovšetkým literou e/, podľa
ktorého odstavca má byť konfiškovaný majetok právnických osôb,
ktorých kapitálovú, alebo majetkovú účasť ku dňu 1. marca
1945 vlastnili osoby, prevážne nemeckej alebo maďarskej národno-
sti, pokiaľ nepreukážu, že sa činne zúčastnili na protifašistickom
boji. Tedy toto je materia nová, ktorá má postihnúť práv-
nické osoby. V nariadení č. 4 sa na toto nepamätalo. Inak ods. 2
je tiež doplnením nariadenia č. 4, ktorým sa vyslovuje konfišká-
cia aj na podiely na pôdohospodárskom majetku, ktoré vlastní
uvedené osoby v ods. 1. Inak ostatný paragraf je až po menších
štylistických zmenách rovný s paragrafom nariadenia č. 4, §-om 1.
Paragraf 2. Vypočítava a presne definuje podstatu pôdohospodár-
skeho majetku. Paragraf 3 upravuje materiu v tom smere, že nor-
muje akým spôsobom sa má priznať 50 ha pôdohospodárskej pôdy,
ktorá nemá byť konfiškovaná Maďarom a Nemcom, preukázavším
svoju účasť v protifašistickom boji. Paragraf 4 dotýka sa
árend a je v podstate prebraný z nariadenia č. 4. Podobne § 5.
Paragrafom 6, začína druhá časť, tak zvaná prídellová časť naria-
denia č. 4 a je vlastne tiež len rozvedená o nejaké iné, o kva-
lifikovanie iných uchádzačov, ktorí majú možnosť dostať pôdu.
Tu by som chcel poukázať len na to, že sme vsunuli literu e/.
Je možno prideliť pôdu obciam a okresom na verejné ciele, f/
stavebným, regulačným a iným družstvám a potom ako novú literu
g/ priemyselným podnikom alebo iným podnikom na ciele prevá-
dzkové a sociálne ak potreba prídelu je náležite odôvodnená.
Povereníctvom SNR pre priemysel a obchod, poťažne Povereníctvom
SNR pre zdravotníctvo, alebo Povereníctvom SNR pre sociálnu
starostlivosť. Ukázala sa potreba takéhoto doplnku. Paragraf

7 ustanovuje, že žiadateľom v rámci vnútornej kolonizácie je možno prideliť až do 20 ha. Bolo nutné urobiť tak preto, aby sme prípadne získali možnosť uchádzačov pre maďarské okresy. A ods. 2 tohto paragrafu je zase vynútený praxou, že nám niektorí uchádzači, niektorí vlastníci pôdy chcú zanechať majetok pôdohospodársky v mieste, ktorý dnes majú v slovenských okresoch, chcú ísť kolonizovať v južných okresoch maďarských a pokladali sme to za nutné, aby táto možnosť bola tu daná z toho dôvodu, že obvykle tam v mieste v slovenskom prostredí je uchádzačov veľa, nárokov na pôdu je veľa, kdežto dole, už aj z technických a ubytovacích potrieb je kolonizácia veľmi sťažená. Paragraf 8 týka sa repatriácie Slovákov, ktorým prípadne môže byť pridelená výmera až do 50 ha. Paragraf 9 vyslovuje dôležité ustanovenia o nedeliteľnosti prideleného majetku, sleduje teda určité úpravy, ktoré boli vyslovené už aj zákonom o pozemkovej reforme v bývalej republike. Paragraf 10 je v podstate shodný s ustanoveniami nariadenia č. 4. Dovolil by som si upozorniť, že v § 11 ods. 1/ je zmena, že pri cyklostylovaní stala sa chyba. Ods. 1/ znie: Súvislé lesné plochy vo výmere nad 50 ha a nie 500 ha, ako aj lesné plochy bez ohľadu na výmeru, ktoré so štátnymi lesmi susedia, treba spojiť v súvislý celok. Toto nariadenie je doslovne prebraté z nariadenia č. 4. Paragraf 12 vyslovuje tiež normovanú už zásadu v nariadení č. 4, že prednostné právo majú vojaci, partizáni a ich rodinní príslušníci. Paragrafom 13 začína normovanie pridelovania, ustanovenia roľníckych komisií a vypracovanie návrhov a náhrad, celý paragraf, celá materia je len štylisticky upravená a je v podstate, čo do obsahu totožná s príslušnými paragrafmi nariadenia č. 4. To samé týka sa aj § 14, 15 a 16. Paragraf 17 je tiež shodný. Paragrafom 18 upravuje sa materia o slovenskom pozemkovom fonde, do ktorého, ktorý má mať charakter účtovníckeho fondu, do ktorého majú plynúť všetky prostriedky s konfiškáciou a hospodárením na týchto statkoch spojeným. V podstate len rozširuje a osvetľuje materiu, ktorá bola už vyslovená v paragrafoch nariadenia č. 4. Paragraf 19 určuje splátky, možnosť splátok a náhrad a v podstate je tým samým paragrafom vyčerpáva tú samú materiu, ako nariadenie č. 4. Paragraf 20 predkladá materiu novú, ktorou sa zriaďuje správa majetkov pre pozemkovú reformu a vymadzuje

sa činnosť tejto správy v tom smere, že majú spravovať až do odovzdania prídelcom pôdohospodárskych majetkov, konfiškovaných podľa § 1, napomáhať prídelcom pri hospodárení, najmä pri vnútornej kolonizácii, dozerať na hospodárenie prídelcov. Je nutné ustaviť túto správu majetkov pre pozemkovú reformu jednak preto, že je treba napomáhať našim novým kolonistom a novým roľníkom, bývalým deputátnikom a poľnohospodárskym robotníkom radou, pomocou i finančnou a je treba jednak dozerať na ich hospodárenie a preto je ustanovenie tejto správy žiadúce. Paragraf 21 určuje zase možnosti výberu, možnosti, akým spôsobom má byť oddelená časť vo výmere 50 ha Maďarom a Nemcom, ktorým sa majetok má ponechať. Paragraf 22 je nová materia, dopĺňajúca sankciu, že scudziť, ale do árendy dať /prenajať/ a zaťažiť tento majetok, tých nových prídelcov je možno len po schválení Povereníctva Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu. Je žiaduce toto vysloviť preto, aby za pomerne nízke ceny prídelové, aké roľnícke komisie ustanovia, nedošlo potom k ďalšiemu kupčeniu s pôdou, ktorú im pridelieme, a to azda nie teraz, ale prípadne aj v najbližších rokoch a po tejto stránke nechceme, aby sa tuhá vyvinula špekulácia s pôdou a preto týmto spôsobom im obmedzujeme práve vlastníctvo. Paragraf 23 určuje zase dozor nad riadnym hospodárením a ukladá novým prídelcom povinnosť riadneho hospodárenia. Paragraf 24 je materia nová, ktorú si vyžiadala prax a síce v tom smere, že je nutné sa postarať aj o bývalých zamestnancov na týchto veľkostatkoch, pokiaľ sú slovenskej národnosti, politicky a národne bezúbožní. A to sa môže stať tak, ako nám paragraf 24 navrhuje, buď vrátením pôdy, odškodnením v peniazoch, prijatím do štátnej služby, jedným z týchto spôsobov. Paragraf 25 ustanovuje, že toto nariadenie platí aj pre majetok pôdohospodársky, ktorý prepadol v prospech štátu, podľa nariadenia č.33, to jest ľudových súdov a č.55. Nariadenie w §-a 26 vyslovuje formálne zrušenie nar.č.4, ale zároveň ustanovuje, že úkony a rozhodnutia, ktoré boli po tejto stránke vykonané dosiaľ, zostávajú v platnosti, pretože sú už aj *facti* prevedené. Paragraf 27 vyslovuje zásadu, že toto nariadenie platí od 1. marca 1945.

Okrem toho mám ešte jeden dopĺňujúci návrh, pri §-e 4

navrhujem vsunúť odstavce 6, ktorý by znel: "Dňom 1. septembra 1945 zrušujú sa všetky smluvy, týkajúce sa lesov, spadajúcich pod konfiškáciu, ktorými boli odpredané pôvodnými vlastními /§1/, teda Maďarmi a Nemcami, etáty lesných ťažieb, iné produkty lesného hospodárstva, lesného priemyslu podľa § 2 a vôbec výťažky lesnej, poťažne k lesu patriacej pôdy. Ohľadom náhrady škody a ušlého zisku ako aj investícií, platia obdobné ustanovenia ods. 1 až 3"

To znamená, že zrušujeme smluvy, ktoré bývalí majitelia na svoje etáty uzavreli, pretože ukázala sa skutočnosť, že naše hospodárstvo lesné majú už predom zaviazanosti až na 10 rokov, prípadne na viac a tieto by prípadne bolo nutné splniť, keďby nebola vyslovená zásada o ich zrušení. Je táto zásada o zrušení nutná i vtedy, pretože obvykle sa v týchto lesoch hospodárilo, že to etáty boli veľké, keď by sme si ponechali. Znamenalo by to poškodenie podstaty lesného hospodárenia a je nutné, aby toto bolo vyslovené. Slávna Národná rada, myslím, že není treba zvláštneho odôvodnenia k tomuto nariadeniu, ktoré je tak všeobecne známe a ktoré je jaksí najzákladnejším bodom nášho politického a sociálneho programu a preto prosím, aby bolo prijaté tak, ako bolo navrhnuté.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu. Kto sa hlási k slovu? Pán podpredseda Dr. Čech.

Dr. Čech: Ja, slávna Národná rada, chceme len doplniť a upraviť návrh pána poverenka Kvetku v tom smysle, ako tento návrh bol prevedený vo výbore právnom a hospodárskom. A síce v tom smysle, že k §-u 1 za ods. e/ má byť ešte vsunutý odsek F./ v tomto znení: "Účastínných a iných spoločností a právnických osôb, ktorých správa zómerne a aktívne slúžila nepriateľskému vedeniu vojny alebo nacistickým a fašistickým účelom. Výnimky tohto ustanovenia povoľuje Predsedníctvo Slovenskej národnej rady."

Dr. Lettrich: Kto má ďalšie slovo? Keďže tomu tak není, prikróčíme k hlasovaniu. Ato je za prijatie tejto osnovy tak ako bola prečítaná pánom zpravodjcom a doplnená pánom podpredsedom Dr. Čechom, nech zoberú ne ruku.

To je jednomyselné. Vyhlásujem osnovu za nariadenie.

Zisťujem, že 8.bod programu môžeme prerokovať a prosím pána referenta Dr.Ing. Zaťku, aby predniesol zprávu právneho, hospodársko-sociálneho a rozpočtového výboru o návrhu povereníka SNR pre financie na vydanie nariadenia, ktorým sa zrušuje nariadenie č. 17/1944 Sb.n. SNR. Je to formálne nariadenie, ktoré si nevyžiada značnejšieho prerokovania.

Dr.Ing.Zaťka: Slávna Národná rada ! V Banskej Bystrici, keď sme začali žiť vlastným životom, bolo nutné usporiadať aj otázky súvisiace s cedulovým ústavom. A keďže v Banskej Bystrici bola iba filiálka Slovenskej národnej banky, bolo potrebné previesť kompetenciu hlavného ústavu na túto filiálku. To sa stalo nariadením Slovenskej národnej rady č.17 z minulého roku. Je len pochopiteľné, že keď Národná rada prešla do Bratislavy, po oslobodení, že funkciu hlavného ústavu, cedulového ústavu začala vykonávať zase Slovenská národná banka v Bratislave. Vykonávala ju až doteraz vlastne nezákonne, pretože táto funkcia patrila, podľa toho nariadenia č.17 z minulého roku ešte vždy filiálke v Banskej Bystrici. Preto je tu predkladaná táto osnova nariadenia, a nebudem ani ďalej vykladať, lebo je jasné, že je nutná, a odporúčam ju v mene výborov, ktoré o nej rokovaly na prijatie v tom znení, ako leží pred Vami, len s tým malým pozmenením, viac menej pravopisným, na konci prvého paragrafu, nie "dňom 11. aprílom, ale dňom 11. apríla".

Dr.Lettrich: Otváram rozpravu, kto sa hlási k slovu? Nikto. Priakročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie osnovy, ako bola predostretá. To je jednomyseľné. Vyhlasujem ju za nariadenie SNR.

Slávna Slovenská národná rada, podľa programu zbúda nám k prerokovaniu 12. bod programu. Pretože nedošlo ešte k dohode ohľadom formulácie niektorých miest tejto ináč veľmi závažnej osnovy, je možnosť túto osnovu učiniť predmetom rokovania na zajtrajšom zasadnutí Národnej rady, ktoré by sme za tým účelom odročili, alebo prerokovaniu na budúcom zasadnutí, snáď najbližšom. Prosím, aby ste sa vyjadrili, či kvôli tejto jednej osnove pokračujeme zajtra alebo či ju prerokujeme na najbližšom zasadnutí.

Dávam hlasovať. Kto je za to, aby sme túto osnovu prerokovali zajtra.

Ing. Takáč: Ešte pred hlasovaním. Máme ešte jeden návrh, veľmi dôležitý, osnovy ohľadom majetku, ktorý má prevziať Sväz odborových organizácií na Slovensku.

Dr. Lettrich: Na vysvetlenie p. členovi Rady Ing. Takáčovi musím objasniť, že naša legislatívna práca je naozaj veľmi rýchla. Ráčte si predstaviť na jednom zasadnutí máme 16 osnov, lebo 14 osnov. No ja už neviem, čo je súrnejšie.

Prosím p. podpredsedu SNR Dr. Husáka.

Dr. Husák: Navrhujem, aby sa nehlasovalo o tejto záležitosti /osnove nariadenia SNR o národnej správe v peňažných ústavoch a poisťovniach/, lebo je to vec tak krajne politického významu, že keby sme ju teraz nerozhodli, bolo by to veľmi zle chápané vo verejnosti. Doporučujem, aby p. predseda ex praesidio určil zasadnutie Rady a nedal o veci hlasovať.

Dr. Lettrich: Prosím, tak odročujeme, ale je tu formálny návrh, musíme podľa Rokovacieho poriadku rozhodnúť. Prosím ráčte sa hlasovaním vyjadriť, či ste za to, aby sme zajtra o 9. pokračovali. Tak prosím pánov skrutátorov, pána Dr. Čecha a pána Dr. Thurzu, aby spočítali hlasy / 21 hlasov /. Koľko je prítomných ? /46/ Tak hlasujeme, kto je proti tomu, aby sme zajtra pokračovali o tejto osnove, nech zdvihne ruku / 21 hlasov /. Odročujem dnešné rokovanie na zajtra na 9. hodinu / potlesk /.

Pokračovanie zasadnutia pléna SNR, konané dňa 24. augusta
1945 o 10. hodine.

Dr. Lettrich: /cengá/ Slávna Slovenská národná rada !
Dovoľte, aby som otvoril dnešné pokračovanie zasadnutia pléna
SNR a konštatoval, že sme usnášania schopní.

Prikročíme k prerokovaniu 12. bodu nášho programu,
to jest k zpráve právneho a hospodársko-sociálneho výboru o ná-
vrhu člena a podpredsedu SNR Dr. Jána Čecha na vydanie nariade-
nia o národnej správe v peňažných ústavoch a poisťovniach. Pro-
sím pána zpravodajcu, aby sa ujal slova.

Dr. Čech: Slávna Národná rada! Sme pred výročím slo-
venského povstania, ktoré slovenské povstanie, prinieslo nový
duch a nové zásady do hospodárskeho, politického a sociálneho
života. Tak ako sme pre našich roľníkov nariadením SNR o pozem-
kovej reforme pôdu zabezpečili našim bezzemkom, našim deputát-
nikom a malým roľníkom, tak ako sme naše podniky, ktoré boli
pod vplyvom alebo v sfére istého kapitálu, predovšetkým neme-
ckého, tak i je žiaduce, aby sme v tomto duchu na banky, peňaž-
né ústavy a poisťovne, ktoré vo väčšine boli v cudzích rukách
uvalili národnú správu. Nemci so svojím úsilím a snahami o nad-
vládu nachádzali práve výdatnú podporu v záujmových kruhoch
a inštitúciách peňažných, bankách, poisťovniach i mimo Nemecka.
Úplne systematický a zámerne pred vojnou a za vojnou priamo
alebo nepriamo organizáciami, inštitúciami, exponentným pri-
myslom a peňažníctva nemecký vplyv vnikal do hospodárskeho
života štátov Európy a podriaďoval ho nemeckému vojenskému
úsiliu v boji proti Sovietskemu sväzu a spojencom v celom Če-
skoslovensku i na Slovensku, peňažné podniky, priemyselné pod-
niky, ktoré boli vo vlastníctve nemeckom, ako i také, ktoré
boli pod ich vplyvom v rôznom spojení, podriaďovaly hospodár-
sku činnosť vojenskému priemyslu a vojenskému úsiliu Nemecka.
Je isté, že vnikanie do hospodárskeho života a ovládanie pe-
ňažníctva Nemcami dialo sa rôznymi metodami, počnúc od násillia
a končiac, žiaľbohu, i dobrovoľnosťou zradcov a zapredancov mi-
nulého režimu, ktorí boli vedení ziskuchtivosťou svojou, aby
v peňažníctve atď. využívali v svoj vlastný prospech.
Československá vláda v snahe očistiť peňažníctvo, poisťovníctvo
a priemysel od kolaborantských a zradcovských živlov a vyma-

niť ho z vplyvu záujmových skupín kompromitovaných spoluprácou s Nemcami, najmä však v snahe postaviť peňažníctvo, poisťovníctvo a priemysel a hospodársku výrobu do služieb národa a poválečnej rekonštrukcie, v svojom vládnom programe to zdôrazne vyhlásila.

V dobe prechodnej budú zaistené a pod národnú správu dané ihneď majetky všetkého druhu, pokiaľ sú v držbe, vo vlastníctve, alebo v správe občanov nepriateľských štátov, najmä Nemecka a Maďarska, nemeckých a maďarských občanov Československej republiky, ktorí aktívne napomáhali rozbitie a okupáciu Československa, ostatných občanov Československej republiky, ktorí zradili národ a aktívne podporovali nemeckých a maďarských okupantov, v akciových a iných spoločnostiach, v ktorých správe sa nachodily osoby patriace do vyššie uvedených troch kategórií. Ďalej v duchu zodpovedajúcom dnešnej dobe a náplni ľudovodemokratického zriadenia Československa v hlave 12. vládneho programu je prehlásené: "Postaviť celý peňažný a úverný systém, kľúčové podniky, priemyslové podniky, poisťovníctvo, prírodné a energetické zdroje pod všeobecné štátne vedenie a do služieb znovuvýstavby národného hospodárstva a znovuoživenia výroby a obchodu. Dôsledkom toho, dekrétom prezidenta republiky boli dané pod národnú správu všetky priemyselné podniky a peňažné ústavy na území Česka a Moravy. SNR vydala nariadenie č. 50 o národnej správe na priemyslové podniky, vyjmúc peňažných ústavov a poisťovní, na ktoré sa toto nevzťahovalo.

Na Slovensku ešte v marci Predsedníctvo SNR nariadením č. 17 upravovalo pomery v peňažníctve. Vzhľadom na to, že nariadenie toto bolo vydané ešte pred vyhlásením vládneho programu československej vlády, svojím obsahom a duchom nekryje sa s tendenciami proponovanými vo vládnom programe, ani nevystihuje všetky potreby, pred ktoré sme riešenie otázok peňažníctva stávali. Dôsledkom toho bolo vypracované nariadenie o národnej správe tiež i na peňažné ústavy, ktoré bolo predložené legislatívnemu sboru, tiež i výborom a o ktorých sa ešte aj politické vedenie strany demokratickej a komunistickej radilo a prišlo k nasledovnej štylizácii, ktorú si dovoľím slávnej Národnej rade predložiť a prečítať.

Nariadenie SNR o národnej správe v peňažných ústa-

voch a poisťovniach. Národnú správu v smysle § 2. až 6 nariadenia SNR zo dňa 5. júna 1945 č. 50 Sb.n. SNR treba ustanoviť a všetkých peňažných ústavoch a poisťovní na území Slovenska.

§ 2. Peňažnými ústavmi v smysle tohto nariadenia sú: všetky právnické a fyzické osoby, ktoré sú oprávnené prevádzať peňažné obchody. b/ sväzy peňažných ústavov, podľa bodu a./ ak samy prevádzajú peňažné obchody, č./ pobočné závody, filiálky zahraničných závodov a spoločností, bod d./ poisťovňami v smysle tohoto nariadenia sú: a/ súkromné poisťovne, zriadené pod vlád.nar. 307 z r. 1922 a zák. č. 147 z r. 1936 Sb.z. a n. b/ cudzozemské poisťovne alebo poisťovacie ústavy, ich pobočné závody, expozitúry, platobne a jednatelstvá, reprezentácie.

§ 3

1./ Národnú správu uvažuje a/ na úverné družstvá, ktorých obvod pôsobnosti nepresahuje obvod okresu, alebo mesta, ONV, b/ na všetky ostatné peňažné ústavy povereník SNR pre financie, c/ na všetky poisťovne v smysle tohoto nariadenia povereník SNR pre veci vnútorné. Národná správa sa ustanoví u peňažných ústavov a poisťovní, uvedených v ods. 1/ na návrh závodného výboru, závodnej rady, alebo dôverníka zamestnancov a po vyjadrení Miestneho národného výboru. Na družstvá, ktoré sú členom revízneho ústredia, majúce sídlo na Slovensku, príslušný okresný národný výbor uvalí národnú správu po vypočutí revízneho ústredia.

§ 4. Národná správa musí byť zrušená, len čo pominuly dôvody, pre ktoré bola zavedená. Zruší ju orgán, ktorý ju uvažuje.

2/ Okrem prípadu uvedeného v ods. 1/ prestáva v družstvách uvedených v § 3 písmena a/ národná správa tiež, len čo si členovia družstva zvolia novú správu podľa stanov. Národná správa pred prevedením volieb nových správnych orgánov podľa ods. 2/ je povinná preveriť členov družstva s hľadiska politickej a národnej spoľahlivosti a preskúmať ich spôsob nadobudnutia členských podielov.

§ 5. Národná správa pozostáva z 2 až 5 členov, ktorí nastupujú na miesto volených štatutárnych orgánov peňažných ústavov a poisťovní s právami a povinnosťami, ktoré týmto orgánom vymedzujú zákony a stanovy a rokovacie poriadky.

2/ Ustanovením národnej správy zaniká výkon funkcie valného zhromaždenia, správnej a dozornej rady, orgánu stáleho dozoru, minoriadneho dozoru alebo dočasnej správy, ustanovenej podľa nar. č. 17/1945 Sb.n. SNR. Tento § teda je prefor-

mulovaný, ale obsahom je ten istý. 6. Za člena národnej správy možno ustanoviť len osobu mravne bezúhonnú, národne a štátne spoľahlivú, s patričnými odbornými a praktickými znalosťami pri výbere členov národných správ má sa prihliadať v prvom rade ku schopným zamestnancom dotyčného ústavu a poisťovne. 2/ Za člena národnej správy nemá byť ustanovený dlžník značnejšie zainteresovaný u peňažného ústavu alebo poisťovne. 3/ Za člena národnej správy nemožno ustanoviť člena vlády Československej republiky, národného shromaždenia, člena alebo povereníka SNR a úradníka povereníctva príslušného podľa § 3. Tento § tiež bol čiastočne preštylizovaný, ale v zásade zostal totožný s návrhom, ktorý prešiel výbormi. § 6. Ustanovenie národnej správy, ako aj jej členov treba zapísať do firemného registra a doterajšie správne orgány z firemného registra vymazať z úradu na základe rozhodnutia povereníctva príslušného podľa § 3. 2/ Vymer o ustanovení národnej správy treba hneď doručiť ústavu, na ktorý je národná správa ustanovená. § 7 správy treba hneď doručiť ústavu na ktorých je národná správa ustanovená, predsedom národnej správy a firemného súdu. § 8. Národná správa spravuje peňažný ústav alebo poisťovňu danú pod národnú správu podľa platných zákonov, stanov a rokovacích poriadkov a zastupuje ich na vonok. Národná správa je povinná konať so starostlivosťou riadneho obchodníka a jej členovia sú solidárne zodpovední za škodu, ktorá vznikne zo zanedbania povinností. Úkonom osobitnej dôležitosti, ktoré presahujú rámec normálneho hospodárenia, menovite ale ty, ktoré spadajú do právomoci valného shromaždenia, potrebuje súhlas príslušného povereníctva. 2./ Národná správa môže prijímať a prepúšťať zamestnancov, podľa platných predpisov. V tomto § posledná veta 1. ods. bola preštylizovaná a jaksi rozšírená. Body, ktoré tu boli zachytené, boli presnejšie štylizované. § 9. Členovia národnej správy majú nárok na náhradu hotových výdavkov a na odmenu, ktorej výšku určí príslušné povereníctvo podľa smerníc vydaných príslušným povereníctvom. Tieto náklady znáša spravovaný ústav. V tomto § bol pozmenený úsek podľa § 3. Právo na úženie výdavkov dáva sa ihneď povereníkovi, pokiaľ ne povereníctvu dľa smerníc im vydaných. § 10. Proti rozhodnutiu okresného národného výboru podľa § 1. je prípustné odvolanie k povereníkovi Slovenskej národnej rady pre financie.

Ods. 2./ Proti rozhodnutiu príslušného povereníctva možno podať odvolanie predsedníctvu Slovenskej národnej rady. Rozhodnutie Predsedníctva SNR je konečné. Ods. 3/ Odvolacia lehota je 15 dní od doručenia rozhodnutia; odvolanie nemá odkladný účinok. Ods. 4./ Sťažnosť na Najvyšší správny súd sa nepripúšťa. V tomto [vzhľadom na to, že sme teda voči pôvodnej osnove pozmenili túto v tom smysle, že do peňažných ústavov, teda družstiev, povahy družstevnej navrhuje Okresný národný výbor, ako bolo už prv povedané, v dôsledku toho ten ods. 1. bol škrtnutý a ods. 2. odsekom 1./ a miesto ods. 2./ sme vsunuli teda možnosť odvolanie z rozhodnutia povereníctva príslušného, či už pre financie alebo vnútra, predsedníctvu Slovenskej národnej rady. § 11. Ustanovenie §§ 2 až 6, 10, 13, 17, 18, 21 a 24 nariadenia č. 50/1945 Sb. n. SNR platia obdobne. § 12. Zrušujú sa § 1, § 5. ods. 3./ §§ 8 až 17 nariadenia č. 17/1945 Sb. n. SNR. § 13. Peňažné ústavy, na ktoré sa nevzťahuje § 1. tohoto nariadenia, povinné sú do 2 mesiacov po nadobudnutí účinnosti tohto nariadenia,volať valné zhromaždenie, za účelom prevedenia nových volieb. § 13. Toto nariadenie platí dňom vyhlásenia a vykonávajú ho povereníci Slovenskej národnej rady pre financie a pre veci vnútorné so zúčastnenými povereníkmi. Vzhľadom na to, že táto osnova prejednaná bola výbormi viackrát a prejednaná bola i politickými reprezentantmi veľmi pozorne a prihliadla na všetky momenty pri riešení tejto matérie, odporúčam Slovenskej národnej rade, aby bola prijatá v tomto znení.

Dr. Lettrich: Otváram rozpravu. Prosím kto sa hlási k slovu? Pán povereník Dr. Murtin.

Dr. Murtin: Slávna Slovenská národná rada! Žiaden sektor hospodárskej činnosti nie je v takom rozsahu a hĺbke podrobený štátnej regulácii, ako obchodné bankovníctvo. Máme celý rad predpisov, ktorými toto odvetvie hospodárskeho podnikania je úplne podrobené štátnej vôli a štátnym príkazom, takže niekedy určitá ťažkopádnosť bankovníctva je vyvolaná skôr príslušnými verejnými predpismi a úpravami, ako nejakou zlou vôľou alebo vlastnou nemohúcnosťou predstaviteľov bankovníctva. Tak bankový zákon č. 239 z roku 1924 Sb. z. a n. v znení zák. č. 55/32 Sb. z. a n. má podrobné predpisy o tom, kto mô-

že so súhlasom Ministerstva financií vydávať vkladné knižky, ďalej, že táto možnosť vydávania vkladných knižiek môže byť Ministerstvom financií kedykoľvek odvolaná. Zákon zakazuje tovarové obchody, obchody s nehnuteľnosťami za ziskovým účelom, ďalej zakazuje jednému dlžníkovi dať väčší úver, než činí 10% vlastných prostriedkov banky, teda akciový kapitál a rezervy. Orgány bánk musia dbať o dobrú povesť ústavu svojim obchodným postupom. Formu a spôsob poskytovania úverov musia si banky dať schváliť Ministerstvom financií. Taktiež všetky druhy uzancií. V tomto zákone sú podrobné predpisy o povinnostiach zamestnancov správnej a dozornej rady, o revíziach bánk, ktoré predpisuje a dozerá a schvaľuje Ministerstvo financií. Ďalej sú tam vysoké tresty pre nedodržanie predpisov bankového zákona. Všemohúcnosť štátnej moci v bankovníctve je zabezpečená nariadením č. 11. z roku 1941 Sl.z. Toto nariadenie opravňuje ministra financií, poľažne povereníka SNR pre financie menovať vládneho komisára. Tento podľa nariadenia SNR č. 17/ z r. 1945 má rozšírenú právomoc, môže nazerať do kníh, je oprávnený zúčastniť sa na všetkých zasadaniach bankových orgánov, môže zastaviť každé ich usnesenie, môže svolávať a rozpustiť tie orgány, keď sa ich rozhodovanie prieči platným predpisom. Podľa citovaného nariadenia č. 11/1941 Sl.z. sú peňažné ústavy povinné podávať Povereníctvu pre financie zprávu o svojej činnosti, o svojom stave a iných podrobnostiach, ktoré si želá povereníctvo. Peňažné ústavy sú povinné ukladať svoje voľné prostriedky tak, aby sa mohli čím najúčelnejšie využiť pre uspokojenie naliehavých potrieb, ktoré vyžaduje verejný a hospodársky záujem. Toto praktikuje, že bankovníctvo je úplne sviazané štátnou mocou, že ho povereníctvo úplne ovláda aj po obchodnej stránke a môže mu rozkazať kam a ako má použiť jemu sverené prostriedky. Tak je peňažníctvo úplne zapojené do finančnej politiky štátu. Povereníctvo môže nariadiť reorganizáciu, ekonomizáciu peňažného ústavu, ďalej zmenu stanov, nariadiť fúziu, splynutie jedného ústavu s druhým, lebo likvidáciu tohoto. To všetko bez akéhokoľvek debatovania, keď uzná za vhodné a verejnému záujmu za vyhovujúce. Ešte silnejšie zasahuje do života peňažníctva známe nariadenie SNR č. 17/1945. Toto ustanovuje, že vedenie a správa peňažného ústavu musí byť v súlade s hospodárskymi i finančnými a

inými verejnými zúčinnými štátu. Aby tu nenastaly žiadne poruchy, môže poverenie nariadiť mimoriadnu revíziu, dosadiť mimoriadny dozor alebo dočasnú správu do peňažného ústavu. Tiež prepúšťanie štátnych definitívnych zamestnancov je tu zachytené. Po tejto stránke vzťahuje sa na banky aj nariadenie SNR č. 69/45 o preverovaní a prepúšťaní zamestnancov. Výnosové možnosti sú zásahom štátu silne regulované a to do tej miery, že v žiadnom inom podnikaní nie sú tak prísne ako práve v peňažníctve. U bánk sú tieto výnosové možnosti upravené zákonnými predpismi o úrokovej miere tak nariadením 348. z roku 1940 Sl.z. a vyhláškou 356/40 Sl.z. Bankovníctvo musí všemožne naponáhať štátny úver, preto musí čiastku vkladov z verejných prostriedkov uložiť do štátnych papierov. Keď povereniu ani to nestačí prirodzene si môže ďalšie prostriedky od banky vynútiť a to dľa už citovaného nariadenia č. 11 z r. 1941. Samozrejme musí túto politiku prevádzať tak, aby nebola narušená rovnováha ústavu. Peňažné ústavy musia tak ako iné podniky vytvoriť osobitný rezervný fond složený 15% základnej alebo účastinnej istiny do štátnych papierov podľa zákona č. 80 z r. 1942 Sl.z. Sú podrobené revízií bankovej činnosti podľa nar.č. 44/1939 Sl.z. Podľa zák.č. 172/41 Sl.z. musia čiastku vkladového úrokoneru vypisovaného vkladateľom odvádzať Pomocnému fondu peňažníctva, aby sa takto z nahromadených prostriedkov mohla kryť prípadná strata peňažníctva a tým, aby stopercentne bola zaistená pohľadávka vkladateľov. Tento rad zákonných predpisov a zásahu štátnej moci do peňažného podnikania prakticky vyčerpáva všetky možnosti štátnej kontroly. Navrhovanou osnovou docieľi sa teda skôr politického požiadavku. Docieľi sa ďalej súladu s dekrétom prezidenta republiky č. 5/45 a s nariadením SNR č. 50/45 o národných správach. Podľa oboch týchto predpisov treba však mať na zreteli, že národné správy majú byť dosadené len tam, kde sú do ústavov, ktoré sú nepriateľské alebo kolaborantské. Za účelom vyhovenia tomuto požiadavku som mal práve návrh na zmenu § 1., ale mysľ, že tou zmenou, ktorú predniesol p. podpredseda Dr. Čech, by bolo tejto požiadavke vyhovené, keďže sa tam vo všeobecnosti poukazuje na § 4. nariadenia č. 50 z r. 1945 o národných správach v peňažných podnikoch. Bola by tu aj alternatíva a snáď viac vyhovujúca požiadavka zmeniť tento § na nasledovné znenie: "Pod národnú správu sa dávajú všetky peňažné ústavy a poisťovne, kto-

rých správne orgány úmyselne a zámerne vykonávaly nepriateľskú činnosť uvedenú v §-e 4 písm. d/ nariadenia SNR č. 50 z r. 1945 Sb.n. SNR, alebo ktorých väčšinu kapitálovej alebo majetkovej účasti vlastní alebo majú v držbe nepriateľské a nespohľadlivé osoby, uvedené v § 4 nar. SNR č. 50/1945 Sb.n. SNR."

Ďalej uvádzam, u nás niet v pravom slova smysle žiadnych veľkobánk. Tiež niet žiadnych veľkoakcionárov týchto bánk. Naše banky sú ústavmi, ktoré spravujú cudzie sverené prostriedky drobných ľudí. Ich účastinármi sú tiež drobní ľudia. Osnova postráda akékoľvek ustanovenia o tom, čo sa stane s kapitálovou účasťou týchto drobných ľudí, keď táto prejde pod národnú správu a hlavne čo s čistým výnosom podniku. Je preto nutné ďalšími zákonnými úpravami túto otázku riešiť.

Ďalej navrhujem, aby ods. 2 § 3 bol vynechaný alebo nahradený týmto textom, ktorý je vyňatý z citovaného dekrétu prezidenta republiky, a síce dekrétu § 8. Znenie tohto odstavca by bolo: Rozhodnutie vo smysle tohto §-u má príslušný povereník vydať po vypočutí závodného výboru /závodnej rady/ alebo iných zástupcov zamestnancov podniku a Miestneho národného výboru. Navrhovaná osnova totiž hovorí, že sa tak má stať na návrh závodného výboru. Nie je možné, aby tak dôležité rozhodnutie, ktoré usmerňuje osud ústavu a osud majetku po väčšinou drobných vkladateľov bol určovaný stanoviskom alebo náladou niekoľko zamestnancov ústavu. Navrhujem ďalej zmenu, poťažne doplnenie § 8 takto: Posledná veta ods.1 tohto §-u nech je doplnená na toto znenie: K úkonom osobitnej dôležitosti, ktoré presahujú rámec normálneho hospodárenia, menovite k tým, ktoré spadajú do právomoci valného zhromaždenia, potrebuje súhlas príslušného povereníctva. Ako ods. 2. tohto § navrhujem wunúť toto ustanovenie: "Povereníctvo príslušné podľa § 3, dozerá na činnosť národnej správy. Národná správa je povinná skladať zo svojho hospodárenia účty v lehotách jej určených a podať kedykoľvek potrebné alebo vyžiadané zprávy a vysvetlenia. K týmto doplnkom myslím, že netreba zvláštného výkladu. Pán zpravodajca Dr. Čech, neviem či z nedopatrenia, alebo či to bolo po ďalšej dohode, alebo z jeho iniciatívy ako ďalší bod pozmenil § 2. navrhovanej osnovy a vynechal tam niečo, čo bolo pôvodne a čo je podľa mojho názoru nezbytné. Asíce, kde uvádza nominatívne

tie peňažné ústavy, ktoré sa rozumejú podľa tohto nariadenia a ktoré majú prísť pod národné správy. Navrhujem, aby znenie § 2./ bolo ponechané tak, ako je v osnove, ako ju máte pôvodne pred sebou. Poukazujem tu na jeden odstavec, a síce na ods. g/ tohto §-u: "Všetky ostatné fyzické a právnické osoby ako-koľvek nazvané, ktoré prevádzajú peňažné obchody s výnimkou cedulového ústavu, Slovenskej hypotečnej a komunálnej banky a Poštovej sporiteľne." Tieto ústavy tu nenované, majú svoje stanovky určené normou a podľa stanov ustanovuje správne orgány, túto vláda, teda Sbor povereníkov, alebo Predsedníctvo SNR. Tedy štátny orgán vyšší než je povereník, peňažne orgány ešte vyššie ako sú národné výbory. Súto ústavy verejno-právne, kde štát má buď úplnú majoritu, alebo za ústav ručí svojím majetkom. Niet preto dôvodu zavádzať tu národné správy, kde je možné už podľa zákona zaviesť stav definitívny, ktorý je vzhľadom na charakter orgánu, ktorý ho zriadil. Tieto pozmeňovacie návrhy by som mal k navrhovanej osnove a prosím, aby boli akceptované.

Dr. Lottrich: Kto sa ďalej hlási k slovu ? Pán člen Rady Jelen.

Jelen: Vážení páni ! Slovenská verejnosť veľmi netrpelivo očakávala, kedy sa dostane do plánu SNR aj otázka národných správ na peňažné ústavy. Nariadením SNR č. 50 o národnej správe budovanie nášho hospodárskeho života bolo položené na nové ľudovodemokratické princípy, pod vedením a kontrolou štátu. Aby ľudovodemokratické princípy nadobudli plnú účinnosť v každom sektore hospodárskeho života, nemôžu sa uplatniť len v sektore priemyselných a obchodných podnikov, ale ich účinnosť treba rozšíriť aj na pole peňažníctva a poisťovní. Týka sa to nielen s hľadiska zachovania rovnakých organizačných foriem, ale najmä z dôvodu zaklíbenosti a predpletenosti hospodárskych záujmov, ako aj s hľadiska najužšieho zapojenia peňažníctva a poisťovníctva do súčasného hospodárskeho denia a zaistenia jeho trvalej spolupráce na budovaní a rekonštrukcii štátu. Peňažné ústavy, ako aj poisťovne majú za základnú úlohu zbierať úspory najširších vrstiev národa a nimi naponáhať výrobu a obchod statkov. Sú distribútorami platobných prostriedkov a spro-

stredkovateľmi zmeny hodnôt. Bez nich v dnešnom peňažnom hospodárstve nemožní si predstaviť správne a účelne fungovanie hospodárskeho života. Najširšie vrstvy občianstva a štátu, majú preto neodkladný záujem na tom, ako sa opatrujú a spravujú úspory vôbec, im sverené prostriedky, či ich používajú v súlade s celkovými, verejnými, finančnými a hospodárskymi záujmami štátu v prospech jeho želateľnej konsolidácie, na urýchlenie rekonštrukcie atď. Vážení páni! Je tu niekoľko veľmi závažných dôvodov prečo SNR musí túto otázku vyriešiť. V prvom rade by sami zdalo veľmi divným, že by SNR nepracovala v duchu vládneho programu, ktorý výslovne hovorí, že celý peňažný a úverový systém je potrebné postaviť na také základy, ktoré budú slúžiť znovuvýstavbe národohospodárskeho života štátu. My vieme veľmi dobre, že v českých zemiach už v tejto veci spravili rozhodujúce kroky. Bolo by podivné, keby SNR tiež v snahe synchronizovať všetky počiny smerujúce k výstavbe štátu, neučinila podobné rozhodnutia. Pôvodný text, ktorý nám bol zaslaný, bol zmenený a to môžem povedať veľmi významne a síce v §-e 1, pokiaľ som stačil sledovať v tom smysle, že pod národnú správu sa dávajú všetky peňažné ústavy a poisťovne. Tedy ten § 1 je podstatne zmenený, čím sa samozrejme potom zjednodušuje všetko ostatné, hlavne v §-e 3 ods. 2/, kde sa hovorí o tom, kto má rozhodnúť o veci principiálne, o uvalení národnej správy na ten ktorý peňažný ústav. To znamená, keď majú všetky peňažné ústavy a poisťovne byť poštátnené, potom podľa toho ods. 2/ §-u 3 by ten návrh závodného výboru bol automatický, teda iniciatíva tomu, ktorý peňažný ústav alebo poisťovňa majú byť pod národnú správu dané, nebude vychádzať od závodného výboru, ale bude ten závodný výbor len vyzvaný k tomu, aby dal svoju mienku.

Vážená Slovenská národná rada! V drobnom živote my, ktorí pracujeme vonku, veľmi dobre vidíme, čo znamenajú peňažné ústavy a poisťovne. Predstavte si nasledujúci prípad. Na určitý podnik, ktorý sa predtým tešil veľmi dobrej povesti, ktorý veľmi dobre prosperoval, bol solídny podnikom, na tento podnik bola uvalená národná správa. Je to priemyselný podnik. Tento priemyselný podnik mal s určitou bankou stále finančné styky. Dneská tento podnik pod národnou správou žiada od toho

istého bankového ústavu určitý úver a tento peňažný ústav odkazuje správe, že úver dá, ale dosadí si správcu sama banka, resp. sama banka si bude navrhovať toho správcu tam len pod tou podmienkou. Tu je veľmi dobre vidieť, že v drobnom živote, ale myslím aj vo veľkom merítku, ako som napríklad informovaný o prípade Dunajplavby, kde sa tiež odopiera poskytnúť pomoc a kde hrozí, že celé zamestnanectvo bude treba rozpustiť, a kde preto odopierajú, pretože je to tiež pod národnou správou, že tieto prípady ukazujú, že bankové ústavy a finančné ústavy si chcú takýmto spôsobom vydobyť určité hospodárske a politické postavenia a doslovne terorizujú, stavajú ku stene národné správy, aj národné výbory, ktoré rozhodujú o národných správach. Z toho dôvodu sa prihovám, slávna Slovenská národná rada, aby odhlasovala v tom znení návrh, ako ho predložil referent Dr. Čech /potlesk/.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán člen Rady Dr. Beharka.

Dr. Beharka: Slávna Slovenská národná rada! Predkladané nariadenie o dosadení národnej správy do peňažných ústavov, sleduje ten istý cieľ, ako je nariadenie č. 50, kde národná správa bola dosadená do podnikov. Ide totiž v podstate o očistu týchto podnikov a peňažných ústavov, tak konečne ako sledujeme túto istú zásadu hádam samým nariadením č. 33 o ľudových súdoch a konečne podobne, ako sme to riešili aj u preverovania štátnych a verejných zamestnancov, nariadením, ktoré sme odhlasovali včera. V podstate ide o ten istý problém. Za 1/ v štátnych a verejných ústavoch, aby sme dosadili ľudí, ktorí skutočne súhlasia s dnešným vývinom vecí, ktorí tento vývin chcú všemožne podporovať a naopak odstrániť tých, ktorí proti dnešnej našej slobode vždy a všade vystupovali, ju hatili a snáď aj aktívne bojovali proti nám. Peňažné ústavy majú veľmi vážny význam v našom národnom hospodárstve. A rozhodne nemôže nám byť ľahostajné, akí ľudia dneska tieto ústavy vedú a akým smerom ich vedú. Tak ako v minulosti, konečne priznajme si, celý hospodársky potenciál, ktorý tu ná bol, slúžil, či už vedome alebo z prinútenia, cieľom Nemecka a jeho spojencov, nuž prirodzene slúžili týmto cieľom teda buď úmyselne alebo i proti vôli ich vedúcich i peňažné ústavy. Keď dneska ideme dosadzovať národ-

nú správu, konečne správa určitá tam už bola podľa 17, tak sledujeme len ten cieľ, aby sme túto očistu previedli do dôsledkov, aby skutočne peňažné ústavy, pretože ide o veľmi významného činiteľa národohospodárskeho, dali celý svoj potenciál znova do služieb národa a štátu, obnovy Slovenska a Československej republiky. Ja sa odvažujem tvrdiť, že peňažné ústavy a konečne aj iné súkromné podniky, by dneska svoje služby znova dali k dispozícii, ako ich dajú každému. Pretože je to ich záujmom, ich obchodným záujmom, ale na druhej strane morálka si žiada, aby tí ľudia, ktorí či už z prinútenia, tým horšie, ako to bolo z vlastného presvedčenia, svoje sily dávali do služieb našich nepriateľov, nebolo by morálne, aby tí istí ľudia znova tieto svoje služby dávali k dispozícii nám. Neznamená to toľko, že sme ich mali vymieňať, ale rozhodne aspoň navonok formálne musíme dať i tejto zásade výraz tým, že na čelo, pomocou národných správ, prídu tam skutočne ľudia, ktorí i svojou minulosťou vždy sledovali ten cieľ, ktorý dneska treba národne a hospodársky kapitálove podporiť.

Z týchto dôvodov prihováram sa za túto osnovu a budem za ňu hlasovať. Prosím však, aby slávna SNR, tie námietky, ktoré sú viac menej formálneho a technického rázu, ktoré tu predniesol p. povereník pre financie, aby ich láskave akceptovala. Ide najmä o Národnú banku, o Hypotečnú banku a Poštovú sporiteľňu. Sú to štátne ústavy, národnými správami sledujeme v dôsledkoch poštátnenie. Bolo by anomáliou, keby sme dneska do štátnych ústavov dávali národnú správu, keď ináč máme v rukách všetky možnosti dosadiť tam tých ľudí, ktorých tam dosadiť chceme. A môžem povedať, že sa to konečne vsadial už aj stalo. Správne rady a iné orgány, ktoré tam fungovali za tých 6 rokov, sú už nie tu, boli osadené. Tak čiste z týchto dôvodov je na mieste, aby skutočne tieto 3 špičkové ústavy štátne, boli zpod tejto osnovy vyňaté. Súčasne tiež prihováram sa za ten návrh, ktorý podal p. povereník pre financie, aby dosadzovanie národných správ sa dialo po vypočutí národných výborov. Som tej mienky, že týmto spôsobom rovnako dosiahneme účel, ktorý máme na mysli, ale pri tom je tu aj určitá zodpovednosť na tom Povereníctve pre financie a nielen na národných výboroch a keď by sa stal prípad, že by Povereníctvo pre financie, alebo vnútro po-

stupevala iným spôsobom, než je návrh toho národného výboru, rozhodne sa o tom navonok pred verejnosťou a konečne najmä v Národnej rade. Hocikeď taký prípad by bolo možné prebrať a zdôvodniť, prečo nebol rešpektovaný takýto návrh. Je to len z hľadiska akosi, tej ingerencie, ktorú zvlášť štát musí mať, to Poverenie pre financie, ide o veľmi vážne otázky, ide o to, aby sa do týchto národných správ dostali ľudia čestní, prirodzene aj odborníci, aby to vedeli viesť, aby totiž národné správy nakoniec nenarobili viacej škody než osahu, ktorý iste čakáme, že budútedy sledovať, a že budú sledovať len prospech a záujmy verejné. Prosím, aby s týmito pripomienkami osnova bola schválená.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Prosím, pán člen Rady Strechay.

Strechay: Slávna Slovenská národná rada! Keď sa mám prihovárať za osnovu, ktorá tuď bola predložená referentom Dr. Čechom, kladiem si za povinnosť, aby som čiastočne vyslovil ťažkosti, s ktorými sa stretávame v priemysle. Hrozilo nebezpečenstvo v mnohých prípadoch, že jednotlivé podniky, veľké podniky, by boli zastavené, keď by naši českí bratia, neboli prípadne už urobili tie reformy, v tomto peňažníctve a neboli tie národné správy tam dali. Tak by to bolo bývalo pravdepodobne aj s Rybárpólom a s ostatnými podnikmi, ktoré boli financované svojho času Živnobankou. Tie ťažkosti, s ktorými sa denne stretávame skutočne vyžadujú, aby tá osnova, ktorá bola dnes predložená, bola slávnou Slovenskou národnou radou v pôvodnom znení prijatá. Preto by som prosil, aby členovia Národnej rady osnovu prijali tak, ako bola daná.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Slovo má pán zpravodajca Dr. Čech.

Dr. Čech: Slávna Národná rada! Prejavy a pripomienky, ktoré odznely pri prejednávaní osnovy nariadenia o národných správach na peňažné ústavy vyzneli v tom smysle, že zásadne k celej osnove sa všetci rečníci prejavili kladne. Pripomienky, ktoré tuď boli prednesené Dr. Murtinom v §-e 1, sú vlastne povahy formálnej, štylistickej. On pokladá svoj návrh za formálne úhľadnejší, ja ale myslím, že formulácia, ktorou sa my od-

volávame čiste na § 2.až 6.ustanovenia SNR,naroadenia č.50/45 o národných správach na priemyselné podniky,že to postačí. Ba, dokonca,že týmto úplne deklaratorným spôsobom sa stotožňujeme s nar.č. 50,ktoré túto matériu rieši na priemyslové podniky. Ďalej boli tuná námietky k §-u 8, kde národná správa sa má uvažovať na návrh závodného výboru.Tuná snáď nedostatočnou informáciou,že v §-e 11 je táto námietka vznesená,nakoľko v §-e 11 tohoto nariadenia my sa odvolávame na § 10 z nariadenia č.50/45, ktorý znie: Príslušný povereník SNR môže,ak to vyžaduje verejný záujem,zmeniť rozhodnutie ONV o uvalení národnej správy alebo o menovaní národných správcov a urobiť iné opatrenia.Pred takýmto opatrením musí však vypočuť príslušný NV,prípadne ONV.Príslušný povereník SNR urobí tiež potrebné opatrenia na uvalenie národnej správy tam,kde príslušný ONV tak neučinil,Proste, aby sme tuná zachovali princíp ľudovej demokracie,aby sme tuná dávali týmto možnosť na návrh,ale zase vrchnostenskému orgánu, teda povereníka pre financie,resp.povereníkovi pre vnútro ponechávame kontrolu,dozor a i právo,aby takéto menovanie zrušili.Následkom toho myslím,že tuná táto zmena nie je potrebná.

Naproti tomu,pozmeňujúci návrh,ktorý predniesol p.Dr. Murtin a p.Dr.Beharka je oprávnený a stotožňujem sa s ním, že je tuná nutno vysloviť, aby podniky, na ktorých je štát zainteresovaný,resp.,ktoré štátu patria a dozor v nich vykonáva,ba dokonca správne orgány manuže Sbor povereníkov,Predsedníctvo SNR, do Hypotečnej banky a do Poštovej sporiteľne a zase čo sa týče cedulového ústavu,nakoľko teda riešenie problému cedulového ústavu,bude riešené spoločnou normou,ten návrh prijímam a navrhujem,aby za § 13 bol vsunutý § 14 v tomto znení:Ustanovenia tohoto nariadenia nevzťahujú sa na Hypotečnú a komunálnu banku,na Poštovú sporiteľňu a na Cedulový ústav.V tomto smysle, v tomto doplnení odporúčam,aby plénum SNR nariadenie prijalo a o nariadení hlasovalo.

Dr.Lettrich: Žiadam p.povereníka pre financie Dr.Murtina,aby sa vyjadril, či tie návrhy,ktoré predniesol a p.zpravodajca Dr.Čech pokladá za formálneho rázu, či ich aj so svojej strany pokladá len za formálne alebo vecné návrhy.

Dr. Martin: Slávna Slovenská národná rada! Po súhlase s navrhovaným §-om 2, v inej forme než som to ja navrhoval, teda pojatím do nového paragrafu o tých 3 ústavoch, nemám návrhov, po tejto stránke ďalších. Rozhodne však žiadam, aby bol, a opakujem ten návrh, aby bol vynechaný ods. 2/ §-u 3, ako celkom zbytočný, keď sa máme odvolávať na § 10 nariadenia č. 50 o národných správach v peňažných podnikoch. Lebo tým sa stáva tento odsek celkom zbytočným. Tento odstavec totiž hovorí: Rozhodnutie o uvalení národnej správy má sa vydať u peňažných ústavov a poisťovní vedených v ods. 1/ na návrh závodného výboru, závodnej rady, alebo dôverníka zamestnancov a po vyjadrení MNV. Keď toto ustanovenie tam zostane a príde tam aj ustanovenie podľa § 10, nariadenia č. 50, tak si to vlastne protirečí, lebo prakticky ten povereník, môže, má rešpektovať návrh závodného výboru, ustanoví tú národnú správu, ale keď sa mu to nepáči, zase podľa toho ďalšieho ustanovenia môže toto ustanovenie zrušiť. Takže toto ustanovenie je tu úplne celkom zbytočné.

Inak pripomienok nemám. Tie ostatné boli viac menej skutočne formálneho rázu a mimo toho vyčerpané sú tie návrhy skoro všetkými tými zákonnými ustanoveniami, ktoré som citoval o zásahu štátnej ruky do peňažných ústavov. Takže v smysle tých zákonov, ktoré i naďalej platia, môže povereník robiť aj to, čo som navrhoval, aby bolo pojaté i do tohoto nariadenia.

Dr. Lettrich: Prikročíme k hlasovaniu. Kto je za prijatie osnovy tak, ako bola p. zpravodajcom prednesená a behom debaty doplnená a síce p. Dr. Beharkom a potom tak, ako bola doplnená p. zpravodajcom pri záverečnom slove, nech zodvihne ruku. To je jednoduchosť. Vyhlasujem túto osnovu za nariadenie SNR.

K slovu sa prihlásil, vzhľadom na to, že je už náš program formálne vyčerpaný, pán člen Rady senior Šenšel.

Sen. Šenšel: Slávna Slovenská národná rada! Opytujem sa p. povereníka SNR pre veci vnútorné, či vie, že v jeho rezorte za platné zákonné ustanovenia uznávajú zákony, bývalého nacistického režimu, ktoré sú v najhoršom smysle slova protidemokratické a ktoré boli nariadením SNR č. 1/44 za neplatné vyhlásené.

Ďalej sa opytujem, či chce p. povereník odvolať rozhodnutie Povereníctva SNR pre veci vnútorné III. odboru, ktoré bolo

vydané na základe týchto protidemokratických a teda ducha Československej republiky sa protiviacich zákonov. Na vysvetlenie tohto môjho dotazu uvádzam toto: Povereníctvo SNR vydalo toto rozhodnutie: 8.10027/1 III/3 z r. 1945 6. augusta 1945. "Povereníctvo pre veci vnútorné na základe ustanovenia vládneho nariadenia č. 140 z r. 1939 Sl.z. a zákon č. 50/44 Sl.z. rozpúšťa spolok Sväz evanjelickej mládeže na Slovensku. Podpísaný Lietavec."

Vládne nariadenie č. 140/39 obsahuje niektoré opatrenia, týkajúce sa spolkov a družstiev. Na základe tohto nariadenia rozháňali voľakedy naše spolky, ale na SEM nesiahol ani Mach. Zákon č. 50/z r. 1944 je o ochrane vraj osobnej slobody, domáceho pokoja, ale aj o ich dočasnom obmedzení, ako aj o obmedzení iných práv a slobôd. Na základe tohto nariadenia spravil machovský režim z spokojných občanov štvánú zverinu. Na základe tohto zákona nám robili domové prehliadky, chytali, zatvárali, odvláčali našich najlepších pracovníkov. Zákon ten je večnou hanbou tukovsko-machovského režimu, v ňom sa vyvrcholily všetky chůtky nacistickej beštie. Je len prirodzené, že SNR hneď svojim najprvším nariadením zrušila platnosť všetkých zákonov, ktoré sa protivia duchu demokratickému. Zákon č. 50 z r. 1944 je teda nesporne neplatný v demokratickej Československej republike. Len Putovať nám prichodí, že III. odbor Povereníctva SNR pre veci vnútorné, si túto skutočnosť neuvedomuje a svoje rozhodnutia opiera na najhanobnejšie zákony nacizmu a fašizmu. Je samozrejmé, že takýmto neplatným zákonom podložené nariadenia nemajú mať zákonitej platnosti a je morálnou povinnosťou Povereníctva, aby svojich neopatrných referentov samo sna sponte desavuovalo a mýlny krok napravilo bez toho, aby sa postihnutý musel utekať o ochranu a zabezpečenie právnej istoty k Najvyššiemu správne mu súdu. Tým by som mohol tak skončiť, lebo vec je čistá a jasná po formálnej stránke. Ale Viada sa mi ešte toto povedať aj o meritu veci: Netreba sa mi hádam zmieňovať o Sväze evanjelickej mládeže. Citujem slová, ktorá v pléne SNR povedal Kolega Jelen "Vážime si zástoj evanjelickej mládeže, ktorý prejavila táto mládež v dobách, keď slovenských národ prežíval svoje najväčnejšie historické chvíle. Večne bude slovenský národ vďačný tým tvrdohlavým slovenským luteránom za to, čo ukázali, keď národu bolo zle."

Slová tieto nech mi je dovolené aplikovať aj na Sväz evanjelíckej mládeže. Právom ho rátame medzi tých, ktorí pripravovali príchod dnešného rána. Keď to ráno prišlo, Sväz sa ozval a svojim 10.000-kám členom vydal ohlas, v ktorom i toto čítame: Slobodní sme! Znova oslobodení drahí bratia a milé sestry. A zase v pokoji po toľkých rokoch, zase sme svojí, sme doma. Vrátení Životu, pokľaju a mieru. Znovu máme drahú Československú republiku na čele s milovaným prezidentom Dr. Benešom. Ako plesajú naše srdcia veľkou nekonečnou vďakou, vďakou a to najprv tomu, ktorý lúčistia láme. Ďakujeme všetkým tým, ktorí doma i v zahraničí pripravovali, bojovali i trpeli a pracovali na našom oslobodení. Vďační sme osloboditeľskej Červenej armáde a jej veliteľovi maršalovi Stalinovi, ako aj armádam západných spojencov s pocitom hlbokého pohnutia skláňame sa nad hrobkami tých, ktorí slobodu našu krvou vykúpili a posvätili. A ďalej pokračuje: " V oslobodenej vlasti utvoril sa Sväz slovenskej mládeže, ktorý má za cieľ zorganizovať všetku slovenskú mládež bez rozdielu. Víťame novoutvorený Sväz, pozdravujeme ho. Prosíme evanjelickú mládež, aby v plnom počte hlásila sa do Sväzu slovenskej mládeže a udržiavala v nej dobrého slovenského a slovanského ducha, pravé slovenské a slovanské oštenie." V každom sbore podľa tejto výzvy mal byť sborový deň mládeže. A na tomto sborovom dni mal sa vydať účet z toho, čím prívrženci prispeli, ako celok, jednotlivo v postaní i potom i v bojoch, v práci za naše oslobodenie a obnovenie našej milovanej vlasti Československej republiky. Toto bol vari jediný verejný krok, ktorý Sväz urobil od prvého dňa oslobodenia Republiky až do jeho rozpustenia. Ba predsa viem o jednom sdružení, ktoré verejne vystúpilo. Je to SEM Sklabiny, ktoré ruka v ruke so Sväzom slovenskej mládeže usporiadalo pietnú slávnosť za oslobodenie Sklabiny. Lenže v Sklabine usporiadať pietnu slávnosť bez tamajšieho SEM to by bolo tak bývalo, ako ísť na sobáš bez mladuchy. Ale ináč nebolo vari ani jednej chôdzky, prednášky, prejavu, ktorý by bol mal SEM, alebo jeho sdruženie. Ani len sekretariát nepracoval, tajomníci inde pracovali a vybavili len najpotrebnejšiu kancelársku agendu. Tu povereníctvo SNR pre veci vnútorné príde s takýmito dôvodmi účinkovanie tohto spolku zapríčinilo v slovenskej verejnosti nespokojnosť, ktorá zaprí-

činila verejnosti nespokojnosť, ktorá vyvrcholila v agresívnej ozvene v dennej tlači. Preto v záujme zachovania verejného pokoja a poriadku treba spoločnosť rozpustiť.

Škoda, že žil pred tisíc rokmi Esop, ktorý napísal bájku o barankovi a vlkovi. Teraz by ju mohli napísať naši básnici. Denná tlač uverejní inšpirovanú ozvenu proti SEM, SEM sa na to ani vôbec neozve, ergo treba SEM rozpustiť. Ale odôvodnenie hovorí "Národný front sa usniesol, že SEM má byť rozpustený." Opytujem sa, i keď uznávam význam Národného frontu, čo je viac. Slovenská národná rada a či Národný front? Kto tu rozhoduje, Národný front a či Slovenská národná rada? Ak Národný front prišiel k presvedčeniu, že účinkovanie SEM je škodlivé, malo sa sem prísť s novelou nariadenia č. 51/45. Slovenská národná rada povolila existovanie SEM-u, len SNR môže meniť na svojom rozhodnutí. Pánovia, ja neviem, či takéto pokračovanie, nie je symptómom právnej neistoty. Ale vrchol nešikovnosti III. odboru Povereníctva je, že vo svojom nariadení zakazuje používať odznaky SEM. Niet nič nového pod slnkom, povedal ten Ben Akiba. Robieval toto aj Mach. Aj ten zakázal nosiť sokolské odznaky. Nosili sme ich pod záklopkou kabáta. A čo ak naša mládež bude nasledovať svojich starších bratov - sokolov? Tak sa zdá, orgány Národnej bezpečnosti nemajú čo robiť, nech teda behajú za sdruženiami a nech pozerajú, či nenosia odznaky SEM pod záklopkou. Končím, Sväz evanjelickej mládeže si nezaslúžil, aby bol takýmto spôsobom rozpustený. Najmä však urážlivé je odôvodnenie, že ho treba rozpustiť v záujme verejného pokoja a poriadku. Ak kto je za pokoj, tak je to SEM. Ak kto je za poriadok, tak je to SEM. Prosím teda pána povereníka za odpoveď.

/Hlasý: A kto je za sjednotenie? /

Preds. Dr. Lettrich cengá.

Dr. Lettrich: Kto sa ďalej hlási k slovu? Pán povereník a poľpredseda Dr. Husák.

Dr. Husák: Slávna Slovenská národná rada! Podľa prednesu pána sen. Šenšela stal sa tuhá nehorázný fašistický zločin. Dokonca ani ten Mach sa neodvážil siahnuť na SEM a tu naraz nejaké nekalé živly, Povereníctvo pre vnútro, rozpustily túto veľ-

mi zaslúžilú organizáciu tvrdohlavých luteránov, ako tuhá bolo povedané, ja nebudem si spomínať na všetky bájky, ktoré som čítal od Ezopa až po dnešné doby, len stručne chcem vysvetliť, ako k tomu prišlo. Už za Banskej Bystrice myšlienka jednotnej organizácie mládeže stála na programe dňa. Prakticky sa aj vytvárala. Ovšem vedľa Sväzu slovenskej mládeže rodiaceho sa, existovali tuhá ešte rôzne iné náboženské a nenáboženské organizácie mládeže. Národný front, ako vreholná politická reprezentácia, to jest sdruženie, alebo už ako by sme to povedali, spoločné vedenie obidvoch politických strán a záujmových organizácií na jednej zo svojich schôdzí, ak sa nemýlim koncom júna, uvažovalo o organizáciach mládeže a dohodlo sa, že bude iba jedna a jednotná organizácia mládeže, Sväz slovenskej mládeže, do ktorej pre prvú chvíľu paritne obidve politické strany svojich ľudí pošlú, aby urobili všetky prípravné organizačné práce, k riadnemu staveniu tohto sväzu. Pri tej príležitosti bolo tiež rozhodnuté, že náboženské spolky a sväzy na spolkovom základe nemajú existovať, že majú byť vytreté z registrov spolkových a že jednotlivé cirkve, alebo náboženské hnutia v rámci svojej cirkevnej ústavy v rámci svojej cirkevnej autonómie majú a môžu si bez všetkého mládež vychovávať. Bolo uložené mne, ako povereníkovi pre vnútro, aby som túto čiastku, pokiaľ ide o vymazanie náboženských spolkov previedol. To sa aj stalo, náš III. odbor dostal pokyn, aby to previedol. Pretože je už zvykom, že sa nenapíše v 4 riadkoch, "Podľa usnesenia Národného frontu vytreme Vás zo spolku", ale že sa najde na to paragraf, najde sa na to nejaké pravidlo, najde sa na to nejaký zákon, tak sa to stalo tým spôsobom, ako to pán senior Šenšel prečítal. Pritom všetkom ale vedenia obidvoch politických strán veľmi jasne vedeli o čo ide, ako som ja bol informovaný, bolo hovorené s cirkevnými predstaviteľmi o tejto záležitosti vopred a veľmi jasné bolo o čo celé tu ide.

Ale od vtedy čo tento prípis prišiel na Sväz evanjelickej mládeže, toľko listov tuhá už bolo a toľko intervencií kvôli tomu, že tam sú uvedené dôvody, ktoré vraj neobstoja. Tiež pán gen. biskup Čobrda napísal, a ja sa chystám dať mu odpoveď, že skutočne tieto dôvody nie sú šikovné. To ja kľudne priznávam, písal ich niektorý úradník a ja kľudne tieto dôvody

v mojom liste odvolám /sen.Šenšel:/"Tak o toto mi išlo!"/.Ale to sa dalo, pán senior, urobiť celkom hladko, celkom kľudne bez citovania fašistických zákonov a neviem akých opatrení a bez robenia veľkej vody.

Pokiaľ ide o to, či tu rozhoduje Národná rada, alebo Národný front, sú veci úplne jasné, že v zákonodarstve, rozhoduje Národná rada, pokiaľ ja viem, ale složené Národnej rady není sobraté nejak zo vzduchu, ale je složené z dvoch politických strán a domnievam sa, že rozhodnutia vedení obidvoch politických strán sú pre všetkých členov týchto politických strán záväzné a že členovia SNR sú členmi tiež istých politických strán. A že teda, keď tuná obidve strany sa na veci dohodly, predpokladám, že svojich členov informovali a že toto rozhodnutie je tiež pre nich záväzné.

Preto pokiaľ ide o tieto dôvody, ja hovorím, že s nimi sám nesúhlasím, ale neprikladám im tú závažnosť, ktorú závažnosť im prikladá pán senior Šenšel. Dôvody sa upraví, ale rozhodnutie treba rešpektovať a nerobiť z toho zbytočnú veľkú vodu a zbytočné nejaké ataky. To je celé, čo k tomuto sa dá akosi poznamenať bez satyry a bez irónie. Mohlo by sa teraz

z ostatných náboženských spolkov zase takto namietat atď. Obišli by sme myšlienku a sadli by sme si na maličkosti, tejto veci. Myšlienka je, že má byť jednotný sväz mládeže, tá bola prijatá, tá je všeobecne vítaná a po tej je volané. Náboženské organizácie v rámci cirkevnej ústavy a autonómie, majú všetku možnosť si mládež vychovávať. Rozhodnuté však bolo, že nie na spolkovom základe. Prosím, bolo vecou rezortu vnútra, aby to previedlo. Tak neviem, čo v tom za tak veľké previnenie je. To je hádam všetko, čo by sa k veci dalo poznamenať.

Dr. Lettrich: K slovu sa hlási ešte p. Dr. Harčár:

Dr. Harčár: Veľavážení, dovoľm si predstrieť plénu SNR interpeláciu slovenských vysokoškolákov bývalého odtrhnutého územia, ktorú si osvojili členovia Rady, Peja, sen. Šenšel, Ing. Filo, Folta, Devečka, ja a spoločníci ešte iní.

Viedenským diktátom z 2. novembra 1938 750 tisíc Slovákov pripadlo do kráľovstva maďarského. Boli to väčšinou roľníci a robotníci, nakoľko inteligencia, alebo z vlastnej vôle, alebo z prinútenia opustila tieto odtrhnuté kraje slovenského

etnika. Kultúrny život slovenský na tomto území začal sa teda budovať na inteligencii dovtedy na verejnom živote nezaangažovanej a na študujúcom doraste. Slovenským menšinovým pracovníkom podarilo sa zastaviť prúd dobrovoľného odchodu slovenskej mládeže z odtrhnutého územia do tak zvaného Slovenského štátu a tak zostalo na maďarskej univerzite približne 120 vysokoškolákov, ktorí maturovali na slovenských menšinových gymnáziách v Košiciach, Šuranoch a Petrovci. Boli to synovia a dcéry slovenských roľníkov, zanietení čistou láskou k rodnej hruде a slovenskému národu, ktorí radšej volili trnistú cestu menšinového života, ako pohodlný študentský život, bez ideálov snáh a bez práce v Bratislave.

Slovenskí vysokoškoláci v Maďarsku si utvorili spolok, ktorý maďarským Ministerstvom školstva bol práve pre jeho slovenskú a demokratickú činnosť len trpený. Spolok nikdy nebol schválený. Slovenskí vysokoškoláci v Maďarsku svojou prácou za daných podmienok vykonaly toľko, že ich práca cenená a odmenená byť musí. Títo slovenskí vysokoškoláci z Maďarska sa pred pol rokom vrátili po dokonalom menšinovom živote späť k svojej matke, späť medzi slovenských bratov-kolegov vysokoškolákov. Začiatkom júna delegácia Spolku slovenských vysokoškolákov v Maďarsku navštívila Povereníctvo SNR pre školstvo - bližšie prezídium Dr. Martinka -, rektoráty a jednotlivých dekanov, aby s nimi prejednali možnosti pokračovať na slovenských vysokých školách, bez akejkoľvek újmy na vykonaných skúškach a absolvovaných semestroch. Povereníctvo pre školstvo bolo upozornené na skutočnosti, súvisiace práve s vysokoškolákmi z bývalého odtrhnutého územia, ako aj na to, že bez právnej úpravy toto zapojenie sa bude vyložené na dobrej alebo zlej vôli jednotlivých dekanov, po prípade pedelov na kvestúre. Od oslobodenia uplynulo pol roka a od týchto rozhovorov skoro 3 mesiace a dnes stojíme pred otvorením už druhého semestra na vysokých školách. Slovenskí vysokoškoláci z Maďarska ešte dnes nevedia, či im bude ich štúdium započítané, na aké skúšky nostrifikačné sa majú pripraviť a do ktorého postupného semestra sa majú zapisovať. Doterajšia prax poukazuje na absolútnu neinformovanosť kompetentných činiteľov, ktorí slovenských vysokoškolákov z Maďarska považujú za Maďarov a v najlepšom prípade za úbo-

hých maďarónov, na ktorých platí generálne pravidlo cudzincov, po prípade pravidlo, že štúdium na maďarských a nemeckých vysokých školách sa neuznáva. Pol roka sa na úpravu čakalo a nestažovali sme si, lebo sme verili v dobroprajnosť kompetentných činiteľov. No dnes, keď sa slovenskí vysokoškoláci z bývalého odtrhnutého územia vracajú od vojska ako národne nespolahliví, a keď stoja dnes bezradne pred bránami kvestúr, sme presvedčení, že táto interpelácia dnes je celkom na mieste, nechce byť obvinením, len slúžiť za informáciu kvôli skorej náprave. Preto žiadame, aby SNR dala úpravu Povereníctvu pre školstvo, aby sa s týmto problémom za pomoci predstaviteľov Spolku slovenských vysokoškolákov z Maďarska vážne a čo najrýchlejšie zaoberalo, aby boli dané úpravy všetkým školským inštanciam, aby týchto našich vysokoškolákov prijímali pri najmenšom tak, ako ich prijímali nepriateľskí Maďari, aby sa všetci mohli zapísať bez väčších ťažkostí na nasledujúci postupný semester. Čo sa uznávania skúšok týka, Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre školstvo, mohlo vykonať obdobne, ako maďarské Ministerstvo školstva v roku 1938 pri posudzovaní vysokoškolákov študujúcich na vysokých školách v Československej republike. Zdôrazňujeme, že tu nejde o nostrifikovanie skúšok, ktoré boli vykonané v cudzine z osobného luxusu, ale o skúšky, ku ktorým bolo treba vynaložiť tú najväčšiu námahu a to v záujme národnom. Keď hovoríme o slovenských vysokoškolákoch z Maďarska, hovoríme o nekompromisných národovcoch, a pri týchto našich požiadavkách nemyslíme na tých, ktorí v najťažších dobách zradili slovenský národ. Práve naopak. Žiadame, aby sa robil rozdiel medzi zradcami a pravými národovcami. V Košiciach 21. augusta 1945, podpísaný býv. tajomník a predseda spolku slovenských vysokoškolákov v Maďarsku." K tejto interpelácii dovoľil by som si len pripomenúť tú skutočnosť, že naskutku naši vysokoškoláci s ktorými som ja spolu žil a pracoval v Maďarsku, na vysokých školách našich boli prijatí, keď nie s neporozumením, tak iste aspoň s neláskavosťou. Skutočnosť, ktorú oni zažili v roku 1938 bola celkom iná ako sa pokračovalo, ako spomínajú v danej interpelácii, so študentmi Maďarmi, ktorí sa vrátili vtedy do Maďarska. Maďarské Ministerstvo kultúry išlo tak ďaleko, že pre týchto vysokoškolákov zriadilo 1 mesačný semester od 15. januára do

15. februára 1938. V ktorom semestri mohli zimný semester dokončiť na maďarských vysokých školách. Zápis, pre týchto vysokoškolákov, ktorí sa vrátili do Maďarska bol za 60 filierov a odpustilo sa im školné a zriadil sa pre nich zvláštny internát Felvidékiinternátus, kde mali zadarmo miesta. Nepripomínam to preto, že by sme mali robiť obdobne, snáď tam boli ciele i myšlienky iné, ktoré viedly k tomu, ale jedine to, aby táto vec ozať bola vzatá na vedomie a aby sa slovenským vysokoškolákom, ktorí dnes sa vrátili domov a ktorí v Maďarsku stáli na čele menšinového slovenského života a predseda spolku pravdepodobne nežije, bol zaistený 1943, odsúdený na poldruha roka a potom odvezený do koncentračného tábora v Nemecku, odkiaľ sa ešte nevrátil. To sú skutočnosti, ktoré naskutku zasluhujú si povšimnutia. Ďalej Slovenská národná rada, dovoľujem si predložiť a urgovať vybavenie otázky o prinavrátenie Vysokej školy technickej Milana Rastislava Štefánika do Košíc. V tejto veci z bežnej tlače zaiste ste už informovaní, že robily sa určité kroky i opatrenia so strany predstaviteľov mesta Košíc a aj úradov a politických predstaviteľov. Zriadil sa komitét pre návrat Vysokej školy technickej do Košíc v ktorom sú zastúpené korporácie, Národný front, Expozitúra povereníctva Slovenskej národnej rady pre školstvo a osvetu a referát pre ukrajinské školstvo, Expozitúra Povereníctva SNR pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, Expozitúra Povereníctva SNR pre dopravu a verejné práce, rezort verejných prác, Okresný národný výbor v Košiciach, Správna komisia mesta Košíc, Veliteľstvo 10. divízie, Obchodná a priemyselná komora, I. a II. štát. gymnázium v Košiciach, Štátna priemyselná škola v Košiciach, Štátna vyššia hospodárstva škola v Košiciach, Štátne výskumné ústavy poľnohospodárske v Košiciach. Sväz partizánov na Slovensku, východná oblasť Košice, Spolok východoslovenských akademikov, Sväz slovenskej mládeže, Matica slovenská, miestny odbor v Košiciach, Odborové sväzy Slovenska, Odborová rada Košice, potom aj iní jednotliví činitelia, ktorí stoja na čele politického života celého nášho štátu. Tento komitét podal dňa 5. júla 1945 žiadosť na Predsedníctvo SNR, ktorú hádam nebudem čítať celú, len začiatok, nakoľko tam je zachytená celá podstata veci. Komitét obracia sa týmto na Slávne Predsedníctvo SNR so žiadosťou, aby

Štátny vysoká škola technická Dr. Milana Rastislava Štefánika v Košiciach, nesúca toho času pomenovanie Slovenská vysoká škola technická v Bratislave, podľa nariadenia vlády slovenskej krajiny zo dňa 14. februára 1939 č. Sl.nariadení bola vrátená do Košíc, ako do svojho pôvodného sídla určeného zákonom zo dňa 25. júna 1937 č. 170 S. z. a n. Na túto žiadosť, ktorú poslal komitét na Predsedníctvo GNR, dodnes neprišla odpoveď, ani nebolo zaujaté žiadne úradné stanovisko a stojíme dnes pred začiatkom školského roku. V Košiciach boli urobené už určité technické prípravy na návrat Vysokej školy technickej a preto prosím, alebo žiadam, aby Slovenská národná rada zaujala v tejto veci stanovisko to, aby Predsedníctvo spolu s Povereníctvom školstva sa vyjadrilo o stave Vysokej školy technickej, či je možné, aby sa vrátila do Košíc, kde je zákonne ustanovená a odkiaľ odišla len prinútením, zmenami štátnych hraníc 1938 a potom úpravou slovenského zákonníka, kde bola len dočasne ustanovená v Bratislave, aby sa v tejto veci čo najrýchlejšie urobilo rozhodnutie, čo a kde Vysoká škola technická bude /potlesk/.

Dr. Lettrich: K slovu sa hlási pán člen Rady Rakacký.

Rakacký: Slávna Slovenská národná rada! Ja to chcem ešte povedať, čo kolega Dr. Harčar. My potrebujeme, aby sme v Košiciach mali tú Vysokú školu technickú. Prečo? Lebo Košice, ako viete, sú dosť pomaďarčené. My chceme obnoviť život v Košiciach slovenských. V Košiciach slovenský život držali len tí študenti, ktorí ostali verní národu a svojmu rodu. A to študenti, ktorí boli organizovaní a vôbec, ktorí boli organizovaní v Slovenskej národnej jednote. Počúvam z jednotlivých hlasov, že Slovenská národná jednota, jak by bola spojená so tiso-
sovsko-tukovskou vládou. Ja tvrdím, to není pravda! Slovenská národná jednota práve vychovávala a udržiavala ducha v tých Slovákoch, ktorí ostali a teraz verní. Tí práve, jak tu partizánčili naši partizáni tí partizánčili za svoje práva, za svoje práva tie, ktoré sú im najsvätejšie a najpotrebnejšie a to za svoju materskú reč. Tak vážení páni! Ja len jedno by som sa primlúval. Keď tí Slováci, ktorí ostali verní svojmu národu, ktorí nespreneverili sa pod nátlakom maďarských pánov a vôbec sa neodrodili, aspoň im to vyhovieť, aby Vysoká škola

technická prišla nazpät do Košíc. To skutočne je všetkých nás z východu jedna požiadavka bez rozdielu, či je to demokrat alebo komunista, alebo bezpartajník, my všetci si prajeme, aby v Košiciach bola Slovenská Štefánikova technika, preto, aby sme z Košíc urobili Košice slovenské, také, ako boli. Lebo Košice nikdy neboly maďarské a ani nebudú. To dokázaly, lebo práve v Košiciach sa urobila buňka, ktorá prvá začala proti reakcii maďarskej a proti pánom maďarským pracovať. A síce sa založila Slovenská národná jednota, v ktorej i ja som bol a všetci bez rozdielu. Tu je pán kolega Harčár, ktorý vie, že čo my sme podstúpili za tých 6 rokov. Ja som, ja nechcem sa vychvaľovať, ale každý vie, že čo je, akú kalváriu ja som prešiel. Tak, akú kalváriu ja som postúpil, alebo Dr. Harčár, to vie každý Slovák v Maďarsku, čo bojoval za práva slovenského národa a to nič, za žiadne práva, len za materinskú reč a za školy. Tak vidíte nič sme nežiadali, len školy a že by sme mohli používať našu materinskú reč. Tak vidíte ešte to nám bránili. Tak my Slováci, zo zabraného územia sme šťastní, že sme zas s Vami, my nechceme robiť rozdiel medzi východom, my nechceme robiť rozdiel medzi západom, my chceme byť Slováci takí, ako na východe alebo na západe, jednotní, lebo v jednote docielime to čo potrebujeme /potlesk/. V jednote docielime, že viacej nepríde na nás rok 1938, ktorý nás Slovákov 750 tisíc potlačili. Potlačili nás, väznili. Ja Vám poviem, že toľko na Slovensku nebolo uväznených za tých 6 rokov, jak z tých 750 tisíc Slovákov v Maďarsku. V Maďarsku byť väzňom, to každý vie čo znamená, ktorý pozná poverby maďarské. Tam zachádzali s človekom, nie po ľudsky, zachádzali s človekom ako by nebol človek, dostal svoje čo mu patrilo, dostal i bitky, nahľadoval sa, vidíte ja sám sa priznám, že som dostal niekoľko. No ale darmo, bol som v noci maďarských žandárov, v noci maďarských pánov, tak i naši študenti, keď by ste boli videli, a sa presvedčili, že toľko tí bitky dostali, keď len slovensky si zaspievali. Bol som pri jedných bohoslužbách. To sa stalo v Ťachanovciach Maďarská vláda dovolila, že slovenskú hymnu je dovolené zaspievať. A slovenskí študenti si zaspievali slovenskú hymnu a za to boli bití, jak vyšli z kostola obstali ich žandári a boli hlava nehlava, žena nežena, bili každého. Tak vidíte, čo Slováci v Maďarsku podstúpili.

A to nielen v Ťahanovciach, ale na každej dedine to sa stávalo. Tak vidíte, my zo zabraného územia Slováci, sme sa neodrodili, ani sa neodrodíme, my ostaneme verní svojmu rodu a národu, na chceme, aby sme boli jednotní, my chceme, aby sme^{ne} boli odstrkovaní, nie tak ako teraz sa hovorí, no jedni anyasi pošli a druhí prišli. Tak to naši ľudia rozprávajú. To Vám poviem, verte mi, kto chce uplatňovať toto, že sa tým Slovákom krivdí, čo boli na zabratom území, a in krivdí, neoprávnene in krivdí, lebo sú to Slováci verní svojmu národu a rodu.

Bol som na jednom verejnom zhromaždení. Ztadiaľ jeden istý pán prišiel z Bratislavy a hovoril nám: A čo vy na zabratom území, čo však vy ste menejcenní Slováci. Páni, také dačo povedať, viete ja som nevedel čo mu urobiť. Keď ten človek za tých 6 rokov sa mal dobre, u nás otrhaný ten roľník, otrhaný ten robotník, viete že tam robotník u Maďarov nemal žiadnych práv, v Maďarsku jeden pracujúci človek neznamenal človeka. A vidíte, keď teraz príde taký pánko a si povie, že sme menejcenní, tak teď nevien, som povedal vtedy a hneď som sa ozval, kde máme ísť, na nesiace, však my sme Slováci! My chceme žiť, naša túžba len jedna bola veď, vliať sa, vrátiť sa k svojim bratom a vrátiť sa k svojej materskej zemi. My Slováci sme boli Slovákmi, budeme a ostaneme verní na východe Vám všetkým /potlesk/.

Dr. Lettrich: Tým je program nášho rokovania vyčerpaný.

Dovoľte vážení páni, aby som niekoľko slov povedal k záveru:

Slovenská národná rada dnešným dňom zaključuje významnú fázu svojho vývoja. Zakončujeme prvý rok legálnej činnosti SNR ako politickej reprezentantky Slovenska, ktorá má zákonodarnú, vládnu a výkonnú moc na Slovensku. Opakujem, že legálnej Slovenskej národnej rady. Pretože svoj rok strávila v ilegality predtým, ako sme vstúpili do slovenského národného povstania. Za pár dní bude tomu rok, čo sa 1. sept. 1944 sišli revoluční pracovníci, aby vytvorili tento sbor. A teraz ideme do Banskej Bystrice v rámci slávnosti na pamäť 1. výročia slovenského národného povstania, pripomenúť si oné slávne boje, ktoré sa poja k povstaniu proti Nemcom, proti Maďarom a doná-

oim fašistickým ponáhačom. Ideme do Banskej Bystrice robiť bilanciu našej dosavídnej činnosti a skontrolovať si, či ide-
me po stopách ideálov, ktoré si písal náš odboj v ilegalite
a za povstania. Z bansko-bystrického sjazdu delegátov Okres-
ných národných výborov vyjdú noví členovia Slovenskej národnej
rady, takže sa nám prichodí rozlúčiť dnes s niektorými našimi
pracovníkmi, ktorí boli účastníkmi, dejateľmi a svedkami prác
a povinností Slovenskej národnej rady v dosavádnom jej význam-
nom účinkovaní a složení. Ďakujem preto všetkým členom za du-
cha svornej politickej spolupráce, za spontánnu jednotnosť
a jednonyseľnosť, vecnosť a porozumenie, s akým sledovali
dosavádne práce v Slovenskej národnej rade. Želám si zo srdca,
aby nová Slovenská národná rada ešte úspešnejšie a svornejšie
riešila problémy slovenského verejného a československého
štátneho života.

Nech žije Československá republika, nech žije Slo-
venská národná rada ! / potlesk /.

Zakľúčujem dnešné zasadanie Slovenskej národnej rady.